

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (Σ.Δ.Ο.)
Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
κ. ΧΡ. ΓΙΩΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
ΠΡΕΦΟΥΜΟ ΛΥΔΙΑ
ΣΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΣΟΥΡΕΛΗ ΚΛΕΙΩ

ΠΑΤΡΑ, 1992

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	1679
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	i
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.	
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	3
ΑΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	15
1.1. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	17
1.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	20
1.3. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ.	
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ	25
2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ - ΕΙΔΗ	25
2.2. ΜΕΓΕΘΟΣ - ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ	26
2.3. Ο ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΣΕ ΟΡΙΑ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ	29
2.4. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	32
2.5. ΕΤΗΣΙΑ ΠΟΣΑ	35
2.6. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΚΟΥΣ ΚΑΙ ΧΡΕΩΛΥΣΙΑ	37
2.7. ΑΠΟ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ	41
2.8. ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ.	
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV.	
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	51
4.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	55
4.2. ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	57
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	58
4.3. ΕΞΑΓΩΓΕΣ	63
4.4. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	67
ΑΔΗΛΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	71
Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V.	
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	80
ΠΩΣ ΕΞΗΓΕΙΤΑΙ Η ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΛΠΑΖΟΥΣΑ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI.	
ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΑΠΟ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΟΠΙΑ	89
ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.	93
6.1. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚ	94
ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII.	
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ - ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	100
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ-ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ-ΑΝΕΡΓΙΑ	102
ΣΥΝΑΨΗ ΔΑΝΕΙΟΥ-ΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ-ΡΗΤΡΕΣ	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII.	
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΜΕΤΡΑ	112
8.1. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	112
8.2. ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	114
8.3. ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ - ΜΕΤΟΧΟΠΟΙΗΣΗ	116
8.4. ΑΥΞΗΣΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ - ΜΕΙΩΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ	117
8.5. ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	117
8.6. ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗΣ	118
8.7. ΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ	119
8.8. ΑΝΑΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	119
8.9. ΜΕΙΩΣΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΩΝ - ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	120
8.10. ΜΕΙΩΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ - ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ	120
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	121
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	123

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όπως υποδηλώνεται και στον υπότιτλό της, η εργασία μας αυτή είναι κυρίως έρευνα πάνω στο θέμα της παρουσίας και της δραστηριότητας του ξένου κεφαλαίου στη χώρα μας. Έρευνα των στοιχείων -όσων έγινε κατορθωτό να γίνουν προσιτά- και μια προσπάθεια συναγωγής ορισμένων συμπερασμάτων.

Είναι ανάγκη ευθύς εξ'αρχής, να ξεκαθαριστεί από ποιά σκοπιά επιχειρήθηκε η μελέτη αυτή, από κάποιες σπουδάστριες που δεν είναι ούτε οικονομολόγοι, ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, αυτό που θα λέγαμε "ειδικοί στα ζητήματα αυτά".

Ωστόσο τα ερεθίσματα που δεχτήκαμε και οι γνώσεις που αποκομίσαμε από τη φοίτησή μας στο τμήμα Λογιστικής Τ.Ε.Ι. Πατρών μας δίνει και τα αντίστοιχα κίνητρα για τη διερεύνηση ενός τόσο σοβαρού θέματος.

Το ενδιαφέρον μας στρέφεται στο μέγιστο πρόβλημα της Εθνικής Ανεξαρτησίας και αντίστοιχα για την κύρια βάση του: τις "δουλειές" της χώρας στον οικονομικό τομέα, που αποτελούν και την υποδομή της ξένης εξάρτησης.

Για να αντληθούν τα στοιχεία της έρευνας αυτής χρειάστηκε η προσφυγή σε έντυπες πηγές, που ο όγκος της και η έκτασή της καθώς και οι αναμενόμενες δυσκολίες για την απόκτησή τους, δεν πρέπει να περάσουν απαρατήρητες.

Όσο βέβαια είναι κατορθωτό, αναφερόμαστε μέχρι τα πρόσφατα χρόνια -ίσως και μήνες- μια και το ζήτημα του ξένου δανεισμού είναι πάντοτε επίκαιρο και φλέγον. Και όταν γίνεται αναφορά σε παλαιότερα στοιχεία και παρελθόντα έτη δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι τα βασικά συμπεράσματα της έρευνάς μας, όχι μόνον δεν αλλάζουν εξ'αιτίας των νεώτερων στοιχείων που έχουν ήδη γίνει γνωστά, αλλά τουναντίων επιβεβαιώνονται, ισχυροποιούνται και διαφωτίζονται καλύτερα.

Τελειώνοντας τον μικρό αυτό πρόλογο, θα θέλαμε να εκφράσουμε ένα μεγάλο "ευχαριστώ" στους καθηγητές μας για την ποιότητα των γνώσεων που αποκομίσαμε, καθώς και ένα ευχαριστώ για το υψηλό επίπεδο στο οποίο οδεύει η σχολή.

ΠΑΤΡΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όταν κάποτε ο ΓΚΟΥΛΜΠΕΚΙΑΝ (γνωστός Αρμένιος μεγαλοεπιχειρηματίας) ρωτήθηκε, ποιό είναι το μυστικό για την απόκτηση πολλών χρημάτων, απάντησε: "ΝΑ ΧΡΩΣΤΑΣ".

Η Ελλάδα φαίνεται ότι ήταν πάντα θιασώτης αυτής της άποψης αφού από τη στιγμή της γέννησής της και μέχρι σήμερα διακρίνεται σε συνεχείς επιδόσεις χρέωσης. Λογικά, αυτή τη στιγμή θα έπρεπε να ζούμε σε ένα από τα πλουσιότερα κράτη της γης. Αντίθετα όμως, ζούμε σε μια χώρα πάνω από την οποία υπάρχει η σκιά ενός δυσβάσταχτου εξωτερικού χρέους, που ίσως μας οδηγήσει και πάλι σε μια χρεωκοπία. Όπως τότε, το 1893, που ο Χαρίλαος Τρικούπης αναφώνησε το ιστορικό: "Δυστυχώς κύριοι, επτωχεύσαμεν". Η έκδηλη αδυναμία της χώρας να ξεπληρώσει τα χρέη που δημιουργήθηκαν μερικές δεκαετίες νωρίτερα, την οδήγησαν σε αυτό το σημείο. Όταν το 1821 η Ελλάδα προσπαθούσε απεγνωσμένα να κερδίσει τον τίτλο του ανεξάρτητου κράτους αποστραγγιζόταν οικονομικά για τις ανάγκες του αγώνα. Μέσα από τις φλόγες αυτού του αγώνα ξεπήδησε πια ένα νέο ελληνικό κράτος που αιμορραγούσε οικονομικά. Τότε στράφηκε για βοήθεια στις οικονομικά δυνατές χώρες. Τα δάνεια που συνάφθηκαν εκείνη την περίοδο δαπανήθηκαν για την εκτέλεση δημόσιων έργων και για την κάλυψη άμεσων αναγκών του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Δεν έγιναν όμως παραγωγικά έργα, που με την μετέπειτα απόδοσή τους θα βοηθούσαν στην αποπληρωμή των χρεών. Με τα μηδαμινά έσοδα και τα τεράστια έξοδα το κράτος δεν μπορούσε να ορθοποδήσει. Η χαριστική βολή δόθηκε όταν απαιτήθηκαν από τις δανειστριες χώρες τα λεφτά των δανείων. Η συνέχεια είναι γνωστή. Πτώχευση. Πάντως, η Ελλάδα δεν φάνηκε να διδάσκεται από τα λάθη της. Όταν ξεπέρασε την χρεωκοπία, άρχισε πάλι να πέφτει στο φαύλο κύκλο του δανεισμού (εκτενέστη ανάλυση για την πορεία του δανεισμού στη χώρα μας, γίνεται στο Κεφάλαιο της Ιστορικής Επισκόπησης), στον οποίο βρίσκεται ακόμη και σήμερα.

Οι συνέπειες του εξωτερικού δανεισμού, ποικίλουν και δυστυχώς αγγίζουν όλες τις πτυχές της ελληνικής κοινωνίας. Εξ' αιτίας των χρεών μας, η χώρα προχωρά

με δεκανίκια και σε πολύ αργούς ρυθμούς. Μια από τις σοβαρότερες συνέπειες, είναι και η ανάμιξη ξένων δυνάμεων στη ζωή του τόπου, που είμαστε αναγκασμένοι να δεχόμαστε λόγω της εξάρτησης που υπάρχει. Η ευθύνη για αυτή την κατάσταση που έχουμε περιέλθει, δεν μπορεί να αποδοθεί ξεκάθαρα και εξ'ολοκλήρου σε κάποιο συγκεκριμένο πολιτικό σχήμα. Μερίδιο ευθύνης όμως έχουν όλοι όσοι ανέλαβαν το ρόλο της ηγεσίας και της αντιπολίτευσης στον τόπο αυτό από την αρχή. Οι εξελίξεις που συντελούνται καθημερινά και οι συνέπειες που υφίσταται η χώρα, θα πρέπει να προβληματίσουν έντονα τον πολιτικό κόσμο της χώρας. Αφού παραμερίσουν τις άσκοπες πολιτικές αντιπαραθέσεις και σκοπιμότητες, θα πρέπει να εργασθούν όλοι μαζί υπεύθυνα για την ανεύρεση εφαρμόσιμων και όχι ουτοπιστικών λύσεων, πάνω σε αυτό το φλέγον ζήτημα. Μόνο τότε η Ελλάδα θα μπορέσει να αναπτυχθεί και να διεκδικήσει με τους ίδιους όρους τη θέση που της αξίζει μέσα στην Ευρώπη του 2.000.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ
ΑΙΤΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΧΡΕΟΥΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας έχει μακρά ιστορία και η χώρα μας έχει πικρή πείρα του εξωτερικού δανεισμού. Κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα κατά των Τούρκων και μέχρι το 1844, η Ελλάδα δανείστηκε σημαντικά ποσά από το εξωτερικό για τη χρηματοδότηση των τεράστιων δαπανών που ήταν απαραίτητες για να ορθοποδήσει και να εξασφαλίσει την ανεξαρτησία της σαν νεοσύστατο κράτος. Ένα μεγάλο δάνειο πήρε η Ελλάδα το 1832 από τον Οίκο Ροθσάϊλντ με εγγύηση των τότε Τριών Δυνάμεων (Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία), και με 5% επιτόκιο. Το σύνολο των δημοσίων δανείων που συνομολογήθηκαν με το εξωτερικό, ανήλθαν περίπου στο 3 δισεκ.χρυσά φράγκα. Από το ποσό του δανείου που έφτασε στην Ελλάδα, μετά την αφαίρεση μεσιτικών και προπληρωμής εξυπηρέτησης της πρώτης δόσης του χρέους, η κυβέρνηση ήταν υποχρεωμένη να πληρώσει αποζημίωση (11.2 εκατ.φράγκα) στην Τουρκία, που προέβλεπε η συμφωνία Ειρήνης, αλλά και για μισθούς και μεταφορά ξένων στρατιωτών, κατά κύριο λόγο Βαυαρών. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του καθηγητή Α. Αγγελόπουλου, "τα ποσά τα οποία πραγματικά εισέπραξεν η Ελλάς μέχρι το 1932, οπότε και εσταμάτησεν ο εξωτερικός δανεισμός, ανήλθον εις 2.200 εκατ.χρυσά φράγκα. Για τα δάνεια αυτά ο προϋπολογισμός κατέβαλε διά τόκους και χρεωλύσια μέχρι των παραμονών του Πολέμου, 2.383 εκατ.χρυσά φράγκα, περισσότερα από εκείνα που εισέπραξεν. Εν τούτοις, την 31ην Μαρτίου 1932, εποχήν που εσταμάτησεν ο δανεισμός, το ποσό του χρέους που όφειλεν ακόμη η Ελλάς, ανήρχετο πάλιν εις 2 δισεκ.περίπου φράγκα, με την τότε ισοτιμίαν". Το 1939 το συνολικό χρέος ανερχόταν σε 2.9 εκατ.χρυσά φράγκα.

Μεταγενέστερα, επειδή η χώρα αδυνατούσε να εξοφλήσει τα χρέη αυτά, οι ξένες τράπεζες αρνούντο να δώσουν νέα δάνεια αν δεν πληρώνονταν τα προηγούμενα τοκοχρεωλύσια. Έτσι μέχρι το 1879 δάνεια προς την Ελλάδα από το εξωτερικό είχαν σχεδόν σταματήσει και η χώρα αντιμετώπισε σοβαρές οικονομικές κρίσεις, ιδιαίτερα το 1832, 1859 και 1865.

Μετά το 1879 οι ξένοι πιστωτές άρχισαν πάλι να χορηγούν μεγάλα δάνεια στην Ελλάδα, τα οποία η κυβέρνηση του Χαρίλαου Τρικούπη χρησιμοποιούσε για κάλυψη δαπανών, κυρίως σε δημόσια έργα. Τα ελλείματα του κρατικού προϋπολογισμού, που χρηματοδοτούνται

από τα εξωτερικά δάνεια, τα ελλείματα στο εμπορικό ισοζύγιο και οι διακυμάνσεις στις εισπράξεις από δασμούς και άλλα έσοδα, οδήγησαν την χώρα σε υπέρογκο χρέος και στη συνέχεια σε πτώχευση, τον Οκτώβριο του 1893, όταν ο πρωθυπουργός Χαρίλαος Τρικούπης δήλωσε στη Βουλή των Ελλήνων το κλασικό "Δυστυχώς κύριοι, επτωχεύσαμεν".

Αποτέλεσμα ήταν η επιβολή διεθνούς οικονομικού ελέγχου από τους ξένους πιστωτές που θα μάστιζε την ελληνική οικονομία για δεκαετίες.

"Όποιος αγνοεί την ιστορία, είναι καταδικασμένος να την επαναλάβει", και η ιστορία ανέκαθεν μας διδάσκει ότι όταν το εξωτερικό χρέος μιας χώρας είναι μεγάλο, η οικονομία αιμορραγεί για πολλούς αιώνες.

Οι εξελίξεις μετά την πτώχευση ήταν ραγδαίες και εις βάρος της ηττημένης Ελλάδας, που αναγκάστηκε να πληρώσει στην Τουρκία για πολεμικές επανορθώσεις, 95 εκατ. χρυσά φράγκα, τα οποία υποχρεώθηκε να δανειστεί, αφού προηγουμένως εγγυήθηκε την πληρωμή όλων των παλαιών χρεών της. Κατά συνέπεια, η χώρα αναγκάστηκε να δεχθεί τον άμεσο έλεγχο των πιστωτών (Ιταλία, Ρωσία, Γαλλία, Βρετανία, Αυστρία, Γερμανία). Οι έξι μεγάλες Δυνάμεις, αποτελούσαν τη Διεθνή Οικονομική Επιτροπή (ΔΟΕ), η οποία εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα και εδέσμευσε τους κυριότερους πόρους της χώρας, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα των δανειστών. Ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος όπως ήθελε να τον αποκαλεί ο λαός, είχε αναλάβει τα έσοδα από κάθε είδους μονοπώλιο (αλατιού, καπνού, πετρελαίου, τράπουλας κ.ά.), καθώς επίσης και τον έλεγχο στην χρηματοοικονομική πολιτική της χώρας. Μετά την ήττα τους στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Αυστρία και η Γερμανία παραιτούνται από τη ΔΟΕ. Η Ρωσία αποσύρθηκε το 1917.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Εθνικής Τράπεζας, το συνολικό εξωτερικό χρέος της χώρας ήταν τότε 514 εκατ. δολάρια, από τα οποία 382,8 εκατ., δηλαδή το 74.5% του συνολικού, ήταν δημόσια δάνεια, 87.7 εκατ. δάνεια τραπεζών και τα υπόλοιπα 43.3 εκατ. δολάρια ήταν δάνεια του ιδιωτικού

→ τομέα. Για την εξυπηρέτηση του χρέους αυτού, η Ελλάδα έπρεπε να πληρώνει σχεδόν 80% απ' όλα τα έσοδα εξαγωγών και 40% του κρατικού προϋπολογισμού. Επειδή η μονομερής αυτή πράξη, δηλαδή το μορατόριουμ, ήταν παραβίαση των κανονισμών της ΔΟΕ, η Ελλάδα άρχισε αμέσως διαπραγματεύσεις με τους ξένους πιστωτές, και το 1935 έγινε διακανονισμός που ρύθμιζε την πληρωμή 43% του επιτοκίου για το οφειλόμενο χρέος. Η έκρηξη του

Πολέμου, η κατοχή στην Ελλάδα από Ιταλούς και Γερμανούς είχε σαν αποτέλεσμα την διακοπή της πληρωμής τοκοχρεωλυσιών.

Η Τράπεζα Ελλάδας τον Απρίλιο του 1932 θέσπισε μια σειρά από προστατευτικά μέτρα. Όλα τα χρέη σε εξωτερικό συνάλλαγμα μετατράπηκαν, αναγκαστικά, σε δραχμές. Η μετατροπή αυτή, 100 δραχμές ανά δολλάριο, έγινε σε τιμή πολύ χαμηλότερη από την κανονική τιμή.

Το 1942 προκειμένου η Ελλάδα να εναρρυνθεί να συνεχίσει τον πόλεμο εναντίον της Γερμανίας, οι Άγγλοι υποσχέθηκαν στην τότε εξόριστη κυβέρνηση του Εμμανουήλ Τσουδερού, ότι θα συμφωνούσαν να καταργηθούν τόσο η ΔΟΕ, όσο και ο οικονομικός έλεγχος μετά τον πόλεμο. Όμως, το 1944 ο κ. Jones, αντιπρόσωπος της ΔΟΕ πριν τον πόλεμο, επέστρεψε στην Ελλάδα και ως οικονομικός σύμβουλος, εγκατέστησε τις υπηρεσίες της ΔΟΕ σε κυβερνητικά ή τραπεζικά γραφεία. Και μετά την παραίτηση της Ιταλίας στο Παρίσι την 1.10.1946, ο έλεγχος της ΔΟΕ συνεχίστηκε παρ'όλο που είχε ατονίσει.

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος καταστρεπτικός στις συνέπειές του για όλο τον κόσμο - πλην των Η.Π.Α.- άφησε την Ελλάδα με πολεμικές ζημιές ύψους 8.5 δισεκ.δολλαρίων. Ένα μέγεθος τόσο τρομακτικό, όσο αποτελεί το γεγονός ότι ισοδυναμεί με το ετήσιο εθνικό εισόδημα των πρόσφατων χρόνων. Το μέγιστο πρόβλημα αποτελεί λύσεις και πρωταρχικά τις επιλογές του. Τα γνωστά πολιτικά-πολεμικά του 1944-1945 τις προσδιορίζουν. Τα αγγλοδυτικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα επιβάλλονται βίαια. Ο δρόμος έχει χαραχθεί.

Η κατεστραμμένη από τον πόλεμο ελληνική οικονομία είναι απόλυτα ευάλωτη. Η μεγάλη προπολεμική αγορά της Γερμανίας για τα προϊόντα μας έχει χαθεί. Οι βαλκανικές χώρες θα αποκοπούν. Οποιαδήποτε αμφισβήτηση αυτού του μονόπλευρου προσανατολισμού, θα αναχθεί σε έγκλημα εθνικής προδοσίας και μάλιστα πολύ πριν ξεσπάσει ο εγκληματικά ανόητος εμφύλιος πόλεμος, που εδραίωσε την ξένη κυριαρχία και την απώλεια της εθνικής ανεξαρτησίας της χώρας.

Μέσα σε αυτό το κλίμα θα προκληθεί η νέα αμερικανική γραμμή που προετοιμάζει το έδαφος για την αλλαγή φρουράς και για την κυριαρχία των Η.Π.Α. στη χώρα μας.

Άμεσος καρπός το γνωστό "Δόγμα Τρούμαν" με παροχή "βοήθειας" 100 εκατ.δολλαρίων για την Τουρκία και 300 εκατ.δολλαρίων για την Ελλάδα, από τα οποία τα 172 προβλέπονταν σαν "στρατιωτική βοήθεια" για τις ανάγκες του εμφυλίου πολέμου και τα υπόλοιπα "οικονομική ενίσχυσις".

Μια σειρά διακυβερνητικές συμφωνίες της Ελλάδας με τις δυτικές χώρες θα επακολουθήσουν, ώστε το μονόπλευρο πλέγμα να στηθεί σίγουρα και το έδαφος για τις ξένες επενδύσεις να προετοιμαστεί αποτελεσματικά:

Με τις Η.Π.Α.: Στις 2 Ιουλίου 1948 υπογράφεται Συμφωνία Οικονομικής Συνεργασίας και στις 23 Απριλίου 1952 Συμφωνία "Περί εγγυήσεως επενδύσεων αμερικανικών κεφαλαίων". Θα επακολουθήσει η γνωστή Συμφωνία του 1953 που παραχωρεί στρατιωτικές βάσεις και ελεύθερα χρήση του ελληνικού χώρου.

Με την Γαλλία: υπογράφεται στις 13 Οκτωβρίου 1953 Συμφωνία Οικονομικής Συνεργασίας.

Με την Ιταλία: Συμφωνία Οικονομικής Συνεργασίας στις 31 Αυγούστου 1949.

Με τη Γερμανία: Υπογράφονται α) Συμφωνία οικονομικής συνεργασίας της 1ης Νοεμβρίου 1953 και β) Συμφωνία "Περί Παραγωγής και Αμοιβαίας Προστασίας Επενδυομένων Κεφαλαίων" στις 27 Μαρτίου 1961.

Είναι χαρακτηριστική η παράθεση δύο χρονολογιών. "Η έναρξη του Σχεδίου Μάρσαλ στην Ελλάδα είναι η 1η Ιουλίου 1948 και στις 2 Ιουλίου 1948 υπογράφεται ΕλληνοΑμερικανική Συμφωνία Οικονομικής Συνεργασίας." Το Σχέδιο Μάρσαλ όμως έχει εξαγγελθεί από τον Ιούνιο του 1947 και κατοχυρώνεται με τα δεσμά της υποτέλειας. Η νέα κακοδαιμονία της χώρας αρχίζει.

Στις 5 Ιουνίου 1947, ο τότε Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α. στρατηγός Μάρσαλ εξαγγέλει το σχέδιό του με 4ετή διάρκεια. Αποβλέπει επισήμως στην οικονομική στήριξη της Δυτικής Ευρώπης για να καλύψει με εξωτερική βοήθεια το έλλειμα εισαγωγών-εξαγωγών που έχει προξενηθεί από τις πολεμικές καταστροφές της οικονομίας.

Ο τελικός - διακηρυγμένος- σκοπός: "Η ανάπτυξης της οικονομίας των χωρών της Δ. Ευρώπης, ώστε ταχέως να καταστούν ανεξάρτητοι εξωτερικής βοήθειας".

Οι ειδικότεροι βασικοί στόχοι του σχεδίου που διατυπώθηκαν από την Επιτροπή Ευρωπαϊκής Συνεργασίας, ήταν:

- α. Αύξηση της παραγωγής
- β. Η οικονομική, δημοσιονομική και νομισματική σταθερότητα
- γ. Η εξασφάλιση της οικονομικής συνεργασίας των ευρωπαϊκών χωρών που συμμετείχαν στο σχέδιο
- δ. Η αύξηση των εξαγωγών των ευρωπαϊκών χωρών

Το σχέδιο Μάρσαλ ουσιαστικά αποτέλεσε συνέχεια, συστηματοποίηση και ολοκλήρωση της κυριαρχικής ιμπεριαλιστικής πολιτικής, που ήδη είχαν θεσπίσει και ακολουθήσει οι Η.Π.Α., σαν αποτέλεσμα της οικονομικής ευρωστίας τους μετά τον πόλεμο και της ανισόμερης καπιταλιστικής ανάπτυξης.

Οι δύο κύριες για την αμερικανική κυριαρχία - παντοδυναμία προϋποθέσεις έχουν εξασφαλιστεί από προηγούμενα:

a. Το δολλάριο έχει καθιερωθεί σαν παγκόσμιο νόμισμα και η διεθνής επιβολή του στον καπιταλιστικό κόσμο είναι δεδομένη, b. Ο ψυχρός πόλεμος -σαν πολιτική προϋπόθεση που εξηγεί την ανάγκη της δυτικής Ευρώπης να "στηριχθεί" στις Η.Π.Α.- έχει εγκαινιαστεί και για ένα μακρόχρονο διάστημα θα λειτουργήσει το σύστημα του "Σιδηρού Παραπετάσματος".

Μέσα σε αυτά τα γενικά πλαίσιά του, το Σχέδιο Μάρσαλ θα θέσει τις οργανωμένες βάσεις και για την εξάρτηση της χώρας μας.

Στα μεταπολεμικά χρόνια, οι άμεσες επενδύσεις (μέχρι το 1978) έφθασαν 1.3 δις δολλάρια, ενώ η βοήθεια από τις Η.Π.Α. (1948-1971) έφθασε 1.1 δις δολλάρια. Αν συμπεριληφθούν η στρατιωτική βοήθεια (1.6), τα δάνεια (0.2) και δωρεές της UNBA, το σύνολο της αμερικανικής βοήθειας (1948-1962) ήταν 3.7 δις δολλάρια.

Στην δεκαετία 1960-1974, περίοδο κατά την οποία η διεθνής οικονομία βρισκόταν σε ανοδική πορεία, τα εξωτερικά δάνεια που συνήφθησαν τόσο από το κράτος όσο και από τους δημόσιους οργανισμούς, ήταν περιορισμένα. Το μεγάλο και χρόνιο έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου καλυπτόταν από τους άδηλους πόρους, δηλαδή την εμπορική ναυτιλία, τον τουρισμό και τα εμβάσματα των μεταναστών, δίχως να επιδιωχθεί κατά την περίοδο αυτή εξωτερικός δανεισμός για την εκτέλεση μεγάλων παραγωγικών μέτρων.

Από το 1974 που γίνεται και η αποκατάσταση της Δημοκρατίας, αρχίζει η διεθνής οικονομική κρίση και τα ελλείματα του ισοζυγίου πληρωμών διευρύνονται. Τα εξωτερικά δάνεια που συνάπτονται κατά την περίοδο 1975-1981 από το κράτος και τους δημόσιους οργανισμούς φθάνουν τα 5.190 εκατ.δολλάρια.

Από το 1982 μέχρι το τέλος του 1987 τα δάνεια που συνάπτονται, ανέρχονται σε 13.175 εκατ.δολλάρια. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι τα ελλείματα κατά την περίοδο αυτή θα ήταν ανώτερα και κατ'ανάγκη και ο εξωτερικός δανεισμός μεγαλύτερος, αν δεν υπήρχαν οι οικονομικές ενισχύσεις της Ε.Ο.Κ. που κατά την περίοδο 1982-1987 φθάνουν τα 6.068 εκατ.δολλάρια.

Όποιος θυμάται ότι την Άνοιξη του 1986 τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας είχαν πέσει κάτω από 1 δισ.δολάρια και ότι είχε ήδη αναλωθεί για την εξώφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων το κοινοτικό δάνειο των 2.2 δις δολλαρίων που μας είχε χορηγηθεί στα τέλη του 1985, μάλλον πρέπει να αισθάνεται ψύχραιμος μπροστά στην αναπτυσσόμενη νέα συναλλαγματική κρίση! Η Ελλάς -θα σκέπτεται- επέζησε και από πιο δύσκολες κρίσεις, κι αυτή τη φορά τα πράγματα δεν είναι και απελπιστικά, αφού τα συναλλαγματικά μας αποθέματα δεν έπεσαν ακόμη κάτω από τα 2 δις δολάρια, ενώ το νεοσύστατο δάνειο είναι μπροστά μας, είναι αφάγωτο και συνεπώς μπορούμε να ελπίζουμε.

Η ελληνική οικονομία θυμίζει πλέον πλοίο που μπάζει νερά απ'όλες τις πλευρές. Τα ξύλα με τα οποία είναι φτιαγμένο, έχουν τόσο σαπίσει ώστε μόλις κλείσει η μια τρύπα από τη μια πλευρά, ανοίγει άλλη στην αντίθετη. Τα ερωτηματικά για την δυνατότητα διαχείρισης της κρίσης είναι πολλά, οι λύσεις λίγες, αλλά οι ελπίδες σωτηρίας πολλές. Η ιστορία μας διδάσκει -αρκεί να μην επαναλαμβάνουμε τα παλιά μας λάθη.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι
ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1830-1932)

Περίοδος	Δημόσια Δάνεια	Δάνεια σε νομικά πρόσωπα (1)	Άμεσες επενδύσεις
1830-1878	60	—	100
1879-1893	640	90	130 (2)
1894-1914	535	100	160-180
1915-1919	562,5 (3)	—	—
1920-1932	1.152,8	125	130
ΣΥΝΟΛΟ	2.950,3	315	520-540

(1). Τράπεζες, σιδηροδρομικές εταιρείες, ηλεκτρικές εταιρείες

(2). Συμπεριλαμβάνει τις επενδύσεις στους σιδηροδρόμους και τις επενδύσεις της Ανώνυμης Εταιρείας Κωπαΐδος.

(3). Αφορά το ποσό που εισέρρευσε στην Ελλάδα και όχι την πραγματική επιβάρυνση που ανέλαβε η Ελλάδα σχετικά με την εξόφληση των τοκοχρεωλυσίων, των πολεμικών υποχρεώσεων (1927-1930) κ.λπ.

ΠΗΓΗ: Γιαννίτσης Κ.Α.: Οι ξένες άμεσες επενδύσεις και η διαμόρφωση της Νεοελληνικής Οικονομίας (1930-1939), Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τεύχος 30-31, σελ.236.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ ΑΠΟΛΥΤΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ
& ΩΣ % ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ (1948-1984)

Ετος	Α.Ε.Π. εκ. δρχ.	Εξωτ. χρέος εκ. δρχ.	Εξωτ. χρέος ως % του ΑΕΠ	Δαπάνη εξωπ. δημ. χρέους εκ. δρχ.	Δαπάνη ως % Α.Ε.Π	Πληθυσμός σε χιλ.	Κατά κεφαλή εξωτ. χρέος σε δρχ.
1948	19.132						
1949	25.158			28	0,1		
1950	30.147			21	0,1		
1951	36.038	942	2,6	32	0,1	7.646	123,2
1952	37.563	2.772	7,4	41	0,1		
1953	49.121	2.612	5,3	75	0,2		
1954	56.594	2.417	4,3	185	0,3		
1955	64.921	2.249	3,5	235	0,4		
1956	75.240	3.058	4,1	378	0,5		
1957	80.459	3.451	4,3	273	0,3		
1958	83.703	3.426	4,1	293	0,4		
1959	87.114	4.712	5,4	414	0,5		
1960	93.225	4.974	5,3	588	0,6		
1961	104.921	5.770	5,5	724	0,7	8.398	687,1
1962	110.907	5.779	5,2	1.084	1,0		
1963	123.467	5.627	4,6	1.423	1,2		
1964	138.671	6.761	4,9	1.591	1,2		
1965	157.956	8.543	5,4	2.053	1,3		
1966	174.810	9.455	5,4	2.453	1,4		
1967	188.410	10.768	5,7	2.817	1,5		
1968	202.632	12.225	6,0	3.589	1,8		
1969	228.995	13.977	6,1	4.784	2,1		
1970	258.000	16.424	6,4	6.049	2,3		

Ετος	Α.Ε.Π. εκ. δρχ.	Εξωτερ. (α) χρέος εκατ. δρχ.	Εξωτ. χρέος ως % του ΑΕΠ	Δαπάνη εξυπ. δημ. χρέους εκ. δρχ.	Δαπάνη ως % Α.Ε.Π	Πληθυσμός σε χιλ.	Κατά κεφαλή εξωτ. χρέος σε δρχ.
1971	287.422	18.586	6,5	7.049	2,5	8.831	2.104,6
1972	329.977	22.466	6,8	7.932	2,4		
1973	428.216	24.365	5,7	10.010	2,3		
1974	507.328	31.920	6,3	11.689	2,3		
1975	593.181	51.598	8,7	14.766	2,5		
1976	728.735	51.598	7,1	18.880	2,6		
1977	844.628	49.666	5,9	22.765	2,7	9.268	5.358,8
1978	1.016.709	60.731	6,0	28.890	2,8		
1979	1.245.187	78.459	6,3	43.320	3,5		
1980	1.523.724	111.016	7,3	54.251	3,6	9.740	11.397,9
1981	1.856.745	163.330	8,8	82.781	4,5		
1982	2.288.314	234.769	10,3	91.066	4,0		
1983	2.706.100	378.243	14,3	130.294	4,8		
1984	3.317.770	623.557	18,8	208.176	6,3		
1985	—	1.027.751	—	—	—		
1986	—	1.287.252	—	—	—		
1987	—	1.400.077	—	—	—		

ΠΗΓΕΣ: Υπολογισμοί με βάση τα επίσημα στοιχεία

* ΥΠΕΘΟ, Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας

* Τράπεζα της Ελλάδος Δ/ση Οικονομικών Μελετών: Η Ελληνική Οικονομία, τ.ΙΙΙ, Αθήνα 1984, σελ.180-183, 264-266

* ΕΣΥΕ, Στατιστικές Επετηρίδες της Ελλάδας

* Τράπεζα της Ελλάδος σε δολλ. με ισοτιμία 31.12.1986

* Προϋπολογισμός έτους 1988, Εισηγητική έκθεση Δ. Τσοβόλα, Υπ. Οικονομικών, Αθήνα- Νοέμβριος 1987,

σελ.66

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1978-1984

Υπόλοιπα τέλους έτους σε εκατ.δολάρια

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
1. Μεσομακροπρόθεσμο	3.845.1	4.142.3	5.376.4	6.298.3	7.310.2	8.595.6	9.829.7
α. Δημ. και εγγυημένα από το Δημόσιο	2.930.6	3.098.6	4.204.2	5.163.4	6.264.0	7.697.8	9.040.7
Κεντρική Διοίκηση	495.1	471.5	497.3	520.8	580.7	621.3	667.9
Δημόσιες Επιχειρήσεις	991.4	1.044.1	1.341.5	1.859.3	2.399.6	3.037.0	3.943.8
Τράπεζες	1.413.5	1.561.9	2.343.1	2.746.8	3.222.7	3.918.3	4.305.4
(από τις οποίες: Τράπ. της Ελλάδας)	(1.220.0)	(1.293.0)	(1.942.0)	(2.327.3)	(2.711.8)	(3.194.3)	(3.585.4)
Ιδιωτικές επιχειρήσεις	30.6	21.1	22.3	36.5	101.0	121.2	123.0
β. Τράπεζες χωρίς εγγύηση του Δημ.	331.3	401.6	481.4	455.4	435.1	318.6	233.8
γ. Εμπορικές πιστώσεις εξωτερικού	583.2	642.1	690.9	679.5	611.1	579.2	555.8
2. Βραχυπρόθεσμο	644.3	760.3	1.022.6	1.028.0	1.389.1	1.321.3	1.688.4
α. Τράπεζα της Ελλάδας	—	—	—	—	420.0	335.0	688.3
β. Εμπορικές πιστώσεις εξωτερικού	644.3	760.3	1.022.6	1.028.0	969.1	986.3	1.020.1
ΣΥΝΟΛΟ (1+2)	4.489.4	4.902.6	6.399.1	7.326.3	8.699.3	9.912.4	11.518.1
3. Διπλό ιδιωτικό χρέος				550.0	600.0	650.0	800.0
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ (1+2+3)				7.876.3	9.499.3	10.562.4	12.318.1

(1). Αφορά σε δάνεια που έχουν αναληφθεί. Στο μεσομακροπρόθεσμο χρέος περιλαμβάνονται τα δάνεια με διάρκεια μεγαλύτερη του έτους και στο βραχυπρόθεσμο χρέος, τα δάνεια με διάρκεια μέχρι ένα έτος.

(2). Τα στοιχεία των εμπορικών πιστώσεων αφορούν τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

(3). Εξωτερικό χρέος ιδιωτικών επιχειρήσεων πλην τραπεζών, χωρίς εγγύηση του Δημοσίου. Επειδή δεν υπάρχουν στοιχεία για το ακριβές ύψος του χρέους αυτού, ο υπολογισμός του γίνεται με βάση τις αντίστοιχες πληρωμές τόκων.

Προσωρινές εκτιμήσεις.

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1985-1987

Υπόλοιπα σε εκατομμύρια δολάρια

	1985	1986	1987(α)
A. ΔΗΜΟΣΙΟ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ (1+2+3)	13.133,1	15.712,8	18.207,7
1. Μεσομακροπρόθεσμο	11.653,5	14.646,0*	17.747,2
Κυβέρνηση	927,1	1.991,6	3.453,4
Δημόσιες επιχειρήσεις	4.473,7	4.973,6	5.512,2
Τράπεζα της Ελλάδας	5.265,3	6.376,9	7.254,6
Λοιπές Τράπεζες (2)	881,8	1.217,5	1.463,6
Ιδιωτικές επιχειρήσεις (2)	105,6	87,0	63,4
2. Βραχυπρόθεσμο	1.249,1	838,7	247,5
Τράπεζα της Ελλάδας	914,4	497,2	106,5
Δημόσιες επιχειρήσεις	334,7	341,5	141,0
3. Εμπορικές πιστώσεις	230,5	228,1	213,0
B. ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ (1+2)	2.396,4	2.318,9	2.499,0
1. Μεσομακροπρόθεσμο	1.044,4	1.000,7	959,5
2. Εμπορικές πιστώσεις (3)	1.352,0	1.318,2	1.539,5
Γ. ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ (Α+Β)	15.529,5	18.031,7	20.706,7

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος. Έκθεση του Διοικητή για το 1987, Αθήνα 1988, σελ.170

(1) Αφορά δάνεια που έχουν αναληφθεί και εξυπηρετούνται σε δρχ. Η μετατροπή των διαφόρων νομισμάτων σε δολάρια έχει γίνει με τις ισοτιμίες που ισχύουν στο τέλος κάθε έτους. Από τη συνολική αύξηση του εξωτερικού χρέους της χώρας που ήταν 2.675 εκ. δολ. το 1987, το μεγαλύτερο μέρος, δηλ. 80% ή 2.383 εκατ.δολ. οφείλεται στη μεταβολή των ξένων συναλλαγματικών ισοτιμιών.

(2). Αφορά δάνεια εγγυημένα από το ελληνικό Δημόσιο.

(3). Βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες.

(α)- Προσωρινές εκτιμήσεις.

./.

**ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

Η χώρα μας συγκαταλέγεται ανάμεσα στις περισσότερο χρεωμένες χώρες του κόσμου. Αν και το μέγεθος του εξωτερικού της χρέους, δεν είναι από τα υψηλότερα, παρ'όλα αυτά, σε συνδυασμό με τον πληθυσμό της, έχει το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εξωτερικό χρέος. Στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζονται:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : Οι 30 περισσότερο χρεωμένες χώρες

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 : Εξωτερικά χρέη (συνολικά-κατά κεφαλήν-ποσοστά ΑΕΠ-εξαγωγών).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΟΙ 30 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΧΡΕΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ
ΠΗΓΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ 6.12.90

ΒΡΑΖΙΛΙΑ	78943	ΑΝ.ΓΕΡΜΑΝΙΑ	18060
ΜΕΞΙΚΟ	72400	Σ.ΑΡΑΒΙΑ	17352
ΕΣΣΔ	49532	ΤΟΥΡΚΙΑ	16909
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	46681	Ν.ΖΗΛΑΝΔΙΑ	16865
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	33632	Ν.ΑΦΡΙΚΗ	16442
Ν.ΚΟΡΕΑ	31632	ΝΗΣ.ΚΑΗΜΑΝ	16350
ΚΙΝΑ	26806	ΤΑΙΒΑΝ	16275
ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	25322	ΙΝΔΙΑ	16175
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	24495	ΙΣΡΑΗΛ	13754
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	22360	ΙΡΑΚ	13664
ΠΑΝΑΜΑΣ	20310	ΝΙΓΗΡΙΑ	13146
ΠΟΛΩΝΙΑ	22200	ΟΥΥΓΑΡΙΑ	12280
ΑΛΓΕΡΙΑ	20073	ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	12134
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	18443	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	12100
ΕΛΛΑΔΑ	18332	ΤΑΥΛΑΝΔΗ	12083

ΠΙΝΑΚΑΣ - 6

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΧΡΗΗ, ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ, ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΚΑΙ ΣΑΝ ΠΟΣΟΣΤΑ ΤΟΥ ΔΕΠ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟ 1985

<u>ΧΩΡΕΣ</u>	<u>ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΚΑΤ.ΔΟΛ.</u>	<u>ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΔΟΛ.ΗΠΑ</u>	<u>ΠΟΣΟΣΤΑ ΔΕΠ</u>	<u>ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ</u>
Ελλάδα	18.639	1.884	57.5	262.8
Βενεζουέλα	32.079	1.852	66.0	191.8
Χιλή	20.221	1.675	142.2	430.4
Αργεντινή	48.444	1.585	79.9	467.8
Πορτογαλία	14.560	1.423	73.6	183.4
Μεξικό	97.429	1.241	58.3	327.6
Ουγγαρία	12.989	1.221	65.5	125.8
Κορέα	47.996	1.169	57.7	145.2
Γιουγκοσλαβία	19.382	838	43.6	153.9
Βραζιλία	106.730	787	51.3	365.1
Τυνησία	5.250	742	64.4	193.0
Αλγερία	15.526	715	28.0	112.9
Περού	13.688	695	88.2	361.2
Ζάμπια	4.482	672	210.3	529.3
Βολιβία	3.972	618	152.0	538.5
Τουρκία	26.123	524	49.2	230.3
Αίγυπτος	24.342	502	77.3	366.9
Κολομβία	14.044	491	42.6	291.1
Φιλιππίνες	26.184	471	80.6	330.1
Ταϊλάνδη	17.488	341	46.7	171.4
Ρουμανία	6.877	303	53.6	168.6
Σουδάν	6.332	294	79.9	759.7
Ινδονησία	35.761	219	44.9	178.7
Νιγηρία	18.348	193	25.7	141.2

ΠΗΓΗ: World Bank, World Debt Tables, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), International Financial Statistics, διάφορες εκδόσεις.

Το εξωτερικό μας χρέος όπως είδαμε δεν είναι από τα μεγαλύτερα που υπάρχουν. Παρ'όλα αυτά αποτελεί το βασικότερο πρόβλημα της οικονομίας μας και ζητά επειγόντως λύσεις. Οι λύσεις όμως δεν βρίσκονται, αν δεν αναζητηθούν πρώτα τα αίτια δημιουργίας του προβλήματος. Εάν λυθούν οι αιτίες που το προκαλούν τότε αναμφισβήτητα το πρόβλημα θα περιοριστεί.

Α. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ:

Σήμερα η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα της ΕΟΚ η οποία δανειζεται για να καλύψει τα τρέχοντα ελλείμματά της. Χώρες κατά παράδοση δανειζόμενες όπως Ιταλία και Ισπανία κατάφεραν να ορθοποδήσουν το ισοζύγιό τους και να ξεφύγουν από τον κλοιό του δανεισμού. Οι μικροί σημερινοί δανεισμοί που γίνονται, έχουν σα σκοπό την αναχρηματοδότηση του εξωτερικού τους χρέους.

Οι υπερβολικές δαπάνες του δημόσιου τομέα καθώς και οι μεγάλες αυξήσεις των εισαγωγών είναι από τις κυριότερες αιτίες δημιουργίας του υπέρογκου αυτού εξωτερικού χρέους. Κατά γενική ομολογία, εάν καταφέρουμε να συγκρατήσουμε σε χαμηλό επίπεδο τις κρατικές δαπάνες, τότε το συνολικό ύψος του εξωτερικού χρέους θα πέσει κατακόρυφα, μια και θα έχει καταπολεμηθεί μια από τις κυριότερες αιτίες δημιουργίας του. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται η προσπάθεια συγκράτησης των κρατικών δαπανών στις χώρες της ΕΟΚ και του ΟΟΣΑ σε σύγκριση με την Ελλάδα. Αν και εκεί τα ποσοστά είναι στα ίδια περίπου επίπεδα, ωστόσο, ο ρυθμός αύξησης είναι πολύ μικρός.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ

ΠΗΓΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ, 14.2.1991

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
ΟΟΣΑ	39.3	39.9	41.3	41.4	40.4	40.7	41.1	41.0	40.2
Ε.Ο.Κ.	45.6	48.2	48.9	49.3	49.4	49.5	49.1	49.2	48.1
ΕΛΛΑΔΑ	30.5	35.9	37.0	38.2	40.2	43.7	43.1	44.6	45.7

Κατά την περίοδο 1980-1988, η αύξηση στην Ελλάδα ήταν από 30.5% σε 45.7% δηλαδή 15 ποσοστιαίες μονάδες περίπου. Κατά την ίδια δεκαετία, τα ποσοστά σε ΕΟΚ και ΟΟΣΑ παρέμειναν εντυπωσιακά σταθερά. Εάν δεν μπει ένα φρένο στην ξέφρενη αυτή πορεία των δαπανών, η σταθεροποίηση της οικονομίας μας θα πρέπει να θεωρείται όνειρο απατηλό! Στον ακόλουθο πίνακα εμφανίζεται η εξέλιξη των δαπανών-εσόδων:

ΠΙΝΑΚΑΣ β

ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ & ΤΡΕΧΟΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

Σε εκατομμύρια δραχμές

Έτος	Ετήσ. αύξηση δημοσ. δαπανών	Ετήσ. αύξηση δημοσ. εσόδων	Έλλειμμα (-) ή Πλεόνασμα (+)
1970	8.469	7.742	-727
1971	14.605	8.091	-6.514
1972	14.039	12.736	-1.303
1973	24.885	22.541	-2.344
1974	39.350	29.931	-9.419
1975	40.096	32.127	-7.969
1976	53.921	58.746	+4.825
1977	57.613	45.915	-11.698
1978	82.400	64.193	-18.207
1979	99.931	90.549	-9.382
1980	116.353	88.210	-28.143
1981	242.500	78.318	-164.182
1982	240.696	213.686	-27.010
1983	273.286	185.216	-88.070
1984	389.190	279.630	-109.560

Πηγή: Προβόπουλος Γ.: Ο δημόσιος τομέας στην ελληνική οικονομία. Πρόσφατες τάσεις και οικονομικές επιπτώσεις, Ι.Ο.Β.Ε., Επίκαιρα θέματα: 3, Αθήνα 1985, σελ. 56.

Βλέπουμε ότι σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο με μόνη φωτεινή εξαίρεση το έτος 1976, η ετήσια αύξηση των δαπανών του δημοσίου τομέα υπό στενή έννοια, ξεπερνούσε την αντίστοιχη αύξηση των συνολικών δαπανών. Η διαφορά αυτή είναι ακόμη μεγαλύτερη εάν σκεφθούμε ότι στον πίνακα δεν αναφέρονται οι δαπάνες για τα τοκοχρεωλύσια, καθώς και οι δαπάνες των ΔΕΚΟ που ανήκαν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Το δύσκολο σημείο για την περικοπή των δαπανών, είναι το ότι στο μεγαλύτερο μέρος τους αποτελούνται από ανελαστικές. Πίσω λοιπόν από κάθε μια από αυτές τις δαπάνες, βρίσκεται ένα εισόδημα που δεν μπορεί να θιγεί χωρίς ισχυρές αντιδράσεις. Οι αντιδράσεις αυτές είναι γνωστό ότι μπορούν να πλήξουν σοβαρά την οικονομία μας και ιδιαίτερα όταν είναι πολυάριθμες και ξεσπούν στην ίδια χρονική περίοδο. Λέγοντας ανελαστικές δαπάνες, εννοούμε εκείνες τις οποίες η κυβέρνηση είτε δεν έχει κανένα περιθώριο μείωσής τους, π.χ. τόκοι και χρεωλύσια, είτε τα περιθώρια μείωσης είναι εξαιρετικά μικρά, π.χ. μισθοί-συντάξεις.

Κύριο χαρακτηριστικό αυτών των δαπανών, είναι το γεγονός ότι προορίζονται για καταναλωτικούς κυρίως σκοπούς και όχι για επενδυτικούς παραγωγικούς, έτσι ώστε να υπάρχουν περιθώρια απόδοσης εσόδων. Το σύνολο αυτών των δαπανών ανέρχεται στο ποσοστό των 87.2% του συνόλου δαπανών του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού. Ακολουθεί σχετικός πίνακας όπου εμφανίζονται οι κατηγορίες των ανελαστικών δαπανών, το γενικό σύνολο δαπανών, καθώς και το ποσοστό των ανελαστικών στις συνολικές δαπάνες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΕΛΑΣΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ Γ.Π.Κ.

Σε δισεκατομμύρια δραχμές

Κατηγορίες ανελαστικών δαπανών ΓΠΚ	1980	1981	1988	1989	1990*	1991*
1. Μισθοί - συντάξεις	158,4	198,4	952,9	1.205,8	1.495,1	1.710,0
2. Τοκοχρεωλύσια για την εξυπηρέτηση του δημ. χρέους	54,3	83,5	812,7	945,6	1.637,4	2.350,0
3. Μετοδόσσεις πληρωμές	60,7	185,2	652,7	799,6	995,0	1.100,0
4. Πληρωμές που αντικρίζονται από πραγματοποιούμενα έσοδα	38,5	63,2	243,2	402,4	479,8	655,0
5. ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΛΑΣΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (1+2+3+4)	311,9	450,3	2.661,5	3.353,4	4.607,3	5.815,0
6. ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΓΠΚ	460,5	683,8	3.176,1	3.941,4	5.167,0	6.670,0
7. Ανελαστικές δαπάνες ως % συνολικών δαπανών ΓΠΚ	67,7%	65,9%	83,8%	85,1%	89,2%	87,2%
8. Σύν. δαπανών ΓΠΚ % του ΑΕΠ	25,1%	32,4%	42,3%	45,2%	49,7%	55,1%

(1) ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (2) Προσωρινά στοιχεία (3) Προβλέψεις

ΠΗΓΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ, 3.10.1991

Παρ'όλα αυτά υπάρχουν δαπάνες οι οποίες μπορούν να περικοπούν και αποτελούν τεράστια κονδύλια. Η κυβέρνηση έχοντας σαν κύριο μέλημά της την εισαγωγή συναλλάγματος από το εξωτερικό, έχει δημιουργήσει εκεί γραφεία και φορείς για την προσέλκυση πηγών και κεφαλαίου. Το προσωπικό που απασχολείται εκεί είναι ήδη υπεράριθμο και οι αμοιβές που δίνονται είναι κάτι περισσότερο από γενναίες. Εξ'άλλου γίνονται τεράστιες διαφημιστικές εκστρατείες, διοργανώνονται φεστιβάλ, εκδηλώσεις, συνέδρια, φιλοξενίες σημαντικών προσώπων και άλλες τέτοιες σχετικές οργανώσεις για την επίτευξη του σκοπού. Όλα αυτά όμως φαίνεται ότι δεν έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Φαίνονται περισσότερο σαν επιδείξεις χλιδής από μια χώρα που η οικονομία της παραπέει και παρ'όλα αυτά θέλει να εμφανίζεται ως μια ανεπτυγμένη χώρα. Ίσως τελικά να δρα και εντελώς αρνητικά όλη αυτή η εμφάνιση. Θα πρέπει να περιοριστεί ο αριθμός αυτού του προσωπικού και όλες οι σχετικές εκδηλώσεις να γίνουν πιο λιτές. Σε τελευταίο στάδιο όλα αυτά γίνονται για προσέλκυση πηγών και κεφαλαίων που γνωρίζουν καλά την οικονομική κατάσταση της χώρας. Αν όχι τίποτε άλλο, φαίνεται σαν εμπαιγμός η προσπάθεια για τέλεια εμφάνιση της χώρας στο εξωτερικό, ενώ οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει είναι διεθνώς γνωστές.

Τα μεγάλα ελλείμματα που δημιουργούνται στο δημόσιο τομέα από έξοδα που δεν καλύπτονται από αντίστοιχα έσοδα, οδηγούν στον πληθωρισμό, την αύξηση του εξωτερικού χρέους και την υποτίμηση της δραχμής. Η κάλυψη λοιπόν των επί πλέον δαπανών γίνεται με την κυκλοφορία επιπρόσθετου χρήματος. Όταν όμως η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος είναι σταθερή, η αύξηση της έκδοσης χρήματος σε επίπεδα ανώτερα της πραγματικής παραγωγής οδηγεί στον πληθωρισμό. Συμπερασματικά λοιπόν μπορούμε να πούμε ότι ο πληθωρισμός και η υποτίμηση της δραχμής οφείλονται στα δημόσια ελλείμματα τα οποία με τη σειρά τους είναι αποτέλεσμα των τεραστίων κρατικών δαπανών.

B. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ:

Ο μέσος Έλληνας, έχοντας ανεβάσει το βιοτικό του επίπεδο και έχοντας καλύψει τις βασικές του ανάγκες, αναζητά ικανοποίηση στην κατανάλωση ειδών ημιπολυτελείας. Πολλά από αυτά τα είδη παράγονται και στη χώρα μας, αλλά τα περισσότερα είναι εισαγωγής. Παρ'όλα αυτά δεν φαίνεται να χαίρουν προτίμησης τα ελληνικά προϊόντα. Αυτοκίνητα,

δίκυκλα, τηλεοράσεις, βίντεο, ποτά και ιδιαίτερα ουίσκι, φαίνεται ότι έρχονται πρώτα στις προτιμήσεις των Ελλήνων καταναλωτών και η μεγάλη ζήτησή τους έχει ως επόμενο την αύξηση των εισαγωγών σε αυτά τα είδη.

Οι εισαγωγές ως μέγεθος παρουσιάζουν μια ελαστικότητα σε αντίθεση με τις εξαγωγές μας που είναι μάλλον ανελαστικές. Τεράστια ποσά ξοδεύονται καθημερινά για εισαγωγές αγαθών για την κάλυψη της εγχώριας ζήτησης.

Το τραγικό είναι ότι δεν εισάγουμε προϊόντα που δεν είναι σε θέση να παράγει η χώρα μας, αλλά εισάγουμε και προϊόντα τα οποία παράγουμε και είναι αρκετά σε ποσότητα και καλά σε ποιότητα, όπως λάδι, γαλακτοκομικά, βαμβάκι κ.λπ. Οι εισαγωγές σε καταναλωτικά είδη αυξάνονται, ενώ αντίθετα σε κεφαλαιακά αγαθά και πρώτες ύλες μειώνονται, φανερώνοντας το πρόβλημα στη βιομηχανία και στην κατασκευαστική δραστηριότητα που υπάρχει στη χώρα μας.

Σημαντικά αίτια στην αύξηση των εισαγωγών είναι η έντονη επιδειξιμανία που έχει ο Έλληνας, η ξενομανία που μας διακρίνει καθώς και το γεγονός ότι ο πληθυσμός με το μεγάλο εισόδημα είναι ο κύριος καταναλωτής ειδών πολυτελείας που δεν παράγονται στη χώρα μας. Είναι σοβαρό το γεγονός ότι η εισαγωγή βιομηχανικών ειδών κατανάλωσης παρουσίασε αύξηση κατά 5.3% ενώ αντίστοιχα παρουσιάστηκε μείωση 4% στις εισαγωγές πρώτων υλών. Αυτή η μείωση αντανακλά την πτώση της βιομηχανικής παραγωγής στη χώρα μας, ένα πρόβλημα που θα πρέπει να βρει σύντομα τη λύση του αν θέλουμε να έχουμε πραγματική αναπτυξιακή πορεία. Η αναχαιτίση της κατηφορικής πορείας της οικονομίας μας, απαιτεί τη δραστική μείωση της ζήτησης σε εισαγόμενα προϊόντα κατανάλωσης έτσι ώστε να βελτιωθεί το ισοζύγιο πληρωμών και να συγκρατηθεί η αύξηση του εξωτερικού χρέους που οδηγεί τη χώρα σε μακροχρόνια εξάρτηση και ενδεχόμενα σε χρεωκοπία.

Γ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ -

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ:

Βασική αιτία διαιώνισης του εξωτερικού δανεισμού είναι ότι κάθε φορά τα εκάστοτε δάνεια που μας δίνονταν δεν τα χρησιμοποιούσαμε για επενδύσεις, αλλά για καταναλωτικούς σκοπούς και πληρωμές προηγούμενων χρεών. Εάν τα δάνεια αυτά ξοδεύονταν για επενδύσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα, δεν θα είχαμε περιέλθει στη σημερινή κατάσταση. Όπως είναι γνωστό, οι αναπτυξιακοί στόχοι, υλοποιούμενοι δημιουργούν τόσα εισοδήματα που

διασφαλίζουν τις προϋποθέσεις όχι μόνο αποπληρωμής δανείων, αλλά και υγιούς συσσώρευσης κεφαλαίων. Δίνοντας τα χρήματα δυν δανείων σε καταναλωτικούς σκοπούς είχαμε αύξηση ανεργίας και πληθωρισμού και σταθερή παραγωγή. Τα επιτόκια είναι αρνητικά, δεν υπάρχει η εμπιστοσύνη του κοινού, η οικονομία μας παραπέει, η κατανομή των παραγωγικών συντελεστών και των χρηματοοικονομικών πόρων της χώρας δεν είναι αποτελεσματική και, τέλος, δεν φαίνεται να μπαίνουν τα θεμέλια για μια μακροχρόνια κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας.

Παρά το γεγονός ότι οι επενδύσεις έχουν πολλά θετικά αποτελέσματα στην οικονομία, ο ρυθμός τους εμφανίζεται μειωμένος. Αυτό αποδίδεται κυρίως στις μειωμένες ιδιωτικές επενδύσεις, ειδικότερα στη βιομηχανία. Η μείωση αυτή δεν επέτρεψε τον εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας με τη χρήση νέων μεθόδων παραγωγής που θα συνέβαλαν στη μείωση του κόστους και τη βελτίωση των αγαθών. Πολλές από τις επενδύσεις που γίνονται είναι εντελώς εσφαλμένες με αποτέλεσμα να έχουμε κατασπατάληση του χρήματος, που με τόση δυσκολία αποκομίζουν οι επιχειρήσεις από την τραπεζική αγορά -έχοντας βέβαια υψηλό κόστος δανειοδότησης, αφού οι δυνατότητες πρόσβασης στην κεφαλαιο-αγορά είναι αρκετά περιορισμένες.

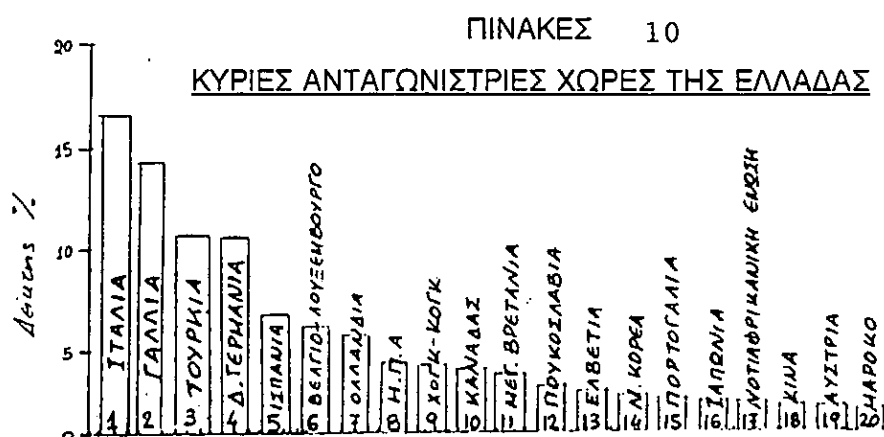
Η βιομηχανική μας δομή έχει παραμείνει περίπου αμετάβλητη σε μια περίοδο κατά την οποία έχει συντελεστεί ουσιαστική πρόοδος στις άλλες χώρες της ΕΟΚ.

Οι χαμηλές επενδύσεις συνεπάγονται και χαμηλό ρυθμό τεχνολογικής πρόοδου εφ'όσον οι νέες επενδύσεις ενσωματώνουν νέα τεχνολογία. Αποτέλεσμα της χαμηλής βιομηχανικής μας ανάπτυξης είναι η χαμηλή παραγωγικότητα, η διεύρυνση του τεχνολογικού χάσματος, ο χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης πολλών παραγωγικών μονάδων καθώς και η εμμονή σε πολλές περιπτώσεις παραγωγής προϊόντων που αντιμετωπίζουν φθίνουσα ζήτηση στο εσωτερικό και οξύ ανταγωνισμό στο εξωτερικό και κυρίως από τις χώρες τις νεο-αναπτυσσόμενες, που έχουν χαμηλό

εργατικό κόστος. Η εγχώρια παραγωγή πολλών προϊόντων σύγχρονης τεχνολογίας που συμμετέχουν σε αυξανόμενο ποσοστό στο καταναλωτικό πρότυπο, είναι ανεπαρκής ή σχεδόν ανύπαρκτη, με συνέπεια η εγχώρια ζήτηση να ικανοποιείται από εισαγωγές. Αυτές, τώρα, με τη σειρά τους καλύπτονται από δάνεια που προέρχονται από το εξωτερικό.

Όλα αυτά τα στοιχεία έχουν σαν αποτέλεσμα την μειωμένη ανταγωνιστικότητα που παρουσιάζουν τα ελληνικά προϊόντα. Η ανταγωνιστικότητα αποτελεί τον καθρέφτη της πορείας της οικονομίας και εμπεριέχει τις εξελίξεις όλων των βασικών μεταβλητών της οικονομίας. Δυστυχώς, στην περίπτωση μας, αυτός ο καθρέφτης κινδυνεύει να πέσει σε κομματάκια, και μόνο αν σημειωθεί αύξηση της παραγωγικότητας στους τομείς κεφαλαίου και εργασίας, θα μπορέσει να σωθεί και να καθρεπτιζέται μέσα σε αυτόν μια υγιής και αναπτυσσόμενη οικονομία. Σε έρευνες που έγιναν σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, από τον Κλάους Σβαμπ (ιδρυτής και πρόεδρος) και το World Economic Forum σε συνεργασία με το IMD (Σχολή Management της Λωζάνης), η χώρα μας κατέλαβε την 22η θέση ανάμεσα στις 23 χώρες που πήραν μέρος στην έρευνα. Βλέπουμε λοιπόν πόσο αλληλένδετες έννοιες είναι οι επενδύσεις-ανάπτυξη (κυρίως βιομηχανική) και ανταγωνιστικότητα.

Οι πίνακες που ακολουθούν μας δείχνουν τις 20 κυριότερες ανταγωνίστριες της Ελλάδας καθώς και τις επενδύσεις σε ΟΟΣΑ, ΕΟΚ, Ελλάδα και Ισπανία. Εάν λοιπόν αναλογιστούμε ότι ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός γίνεται με τις γειτονικές μας χώρες, θα κατανοήσουμε και τη σημασία των επενδύσεων.

ΕΟΚ : 60,5%
 ΟΟΣΑ : 82,1%
 ΤΟΥΡΚΙΑ : 8,3%
 ΔΥΤ. ΓΑΛΛΙΑ : 1,3%
 ΙΣΠΑΝΙΑ : 6,2% } 87-
 ΑΠΕ ΛΙΝΤΟΛΛΗ : 5,1%

ΠΙΝΑΚΑΣ .11
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΟΟΣΑ-ΕΟΚ-ΕΛΛΑΔΑ-ΙΣΠΑΝΙΑ

1981	82	83	84	85	86	87	88	89	90
<u>ΟΟΣΑ</u> 1.6	-3.2	-0.4	10.3	7.8	2.2	6.0	10.8	8.3	5.2
<u>ΕΟΚ</u> -5.4	-1.1	-0.6	3.5	6.3	4.9	8.0	11.2	7.8	5.9
<u>ΕΛΛΑΣ</u> -4.2	0.2	-8.4	-8.4	7.2	-11.4	-7.7	11.5	9.1	6.1
<u>ΙΣΠΑΝ</u> -6.4	-4.3	0.0	-8,7	0.4	14.1	22.8	1.21	13.3	13.3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

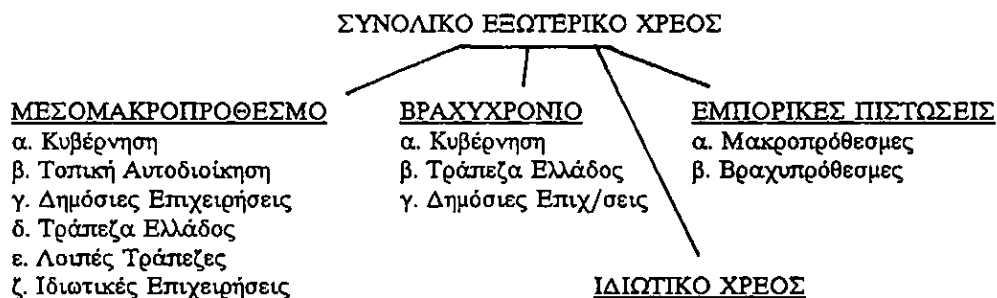
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΕΙΔΗ – ΜΕΓΕΘΟΣ ΧΡΕΟΥΣ

Με τον όρο συνολικό εξωτερικό χρέος, εννοούμε το σύνολο των χρημάτων που οφείλει μια χώρα προς ένα σύνολο άλλων χωρών, τις δανείστριες. Για να υπολογίσουμε το ύψος του συνολικού εξωτερικού χρέους, θα πρέπει να αθροίσουμε τα εξής χρέη:

- α. Το μεσομακροπρόθεσμο,
- β. Το βραχυχρόνιο,
- γ. τις εμπορικές πιστώσεις, και
- δ. το ιδιωτικό χρέος,

τα οποία χρέη με τη σειρά τους υποδιαιρούνται.

Για να γίνει όμως σαφέστερος ο σκελετός του συνολικού χρέους, ακολουθεί το σχεδιάγραμμα:

Εκτός όμως από το εξωτερικό χρέος, υπάρχει και το εσωτερικό, το οποίο δεν θα πρέπει να ξεχνάμε αφού και αυτό είναι ένα τεράστιο ποσό. Εάν αθροίσουμε αυτά τα δύο επί μέρους χρέη, έχουμε το συνολικό δημόσιο χρέος της Ελλάδος, το οποίο υποδιαιρείται και αυτό με τη σειρά του, στις εξής κατηγορίες:

- α. ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
- β. ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΔΕΚΟ
- γ. ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΕΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
- δ. ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΜΕ ΕΓΓΥΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
- ε. ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΟΤΑ), και
- ζ. ΧΡΕΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Για να μη γίνουμε κουραστικοί παραθέτοντας ένα πλήθος από πίνακες γεμάτους με αριθμητικά δεδομένα, που όπως είναι εύλογο, λόγω του αριθμού τους θα ενοχλούσαν, δίνουμε πιο κάτω μόνο δύο πίνακες τους οποίους θεωρούμε πιο αντιπροσωπευτικούς για την εξαγωγή κάποιων αποτελεσμάτων και θα αναφέρουμε επίσης κάποιους συγκεκριμένους λόγους για τις επί μέρους κατηγορίες χρεών. Στον πρώτο πίνακα αναφερόμαστε στο συνολικό δημόσιο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης, έτσι ώστε να μας δοθεί η δυνατότητα να συγκρίνουμε το εσωτερικό και εξωτερικό χρέος. Ο δεύτερος πίνακας αναφέρεται στο δημόσιο και εγγυημένο από το δημόσιο εξωτερικό χρέος, όπου φαίνεται καθαρά το ύψος των χρημάτων που οφείλει κάθε φορέας χωριστά σε κράτη του εξωτερικού.

<u>ΕΤΗ</u>	<u>ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΕΣΩΤ.ΕΞΩΤ.</u>	<u>ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ</u>	<u>ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΟ ΑΕΠ (%)</u>	<u>ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ</u>	<u>ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ</u>
1960	9.700	4.974	5.3	48.7	51.3
1961		5.570	5.5		
1962		5.779	5.2		
1963		5.627	4.6		
1964		6.761	4.9		
1965		8.563	5.4		
1966		9.455	5.4		
1967		10.768	5.7		
1968		12.225	6.0		
1969		13.977	6.1		
1970	63.762	16.424	6.4	74.2	25.8
1971		18.586	6.5		
1972		22.466	6.8		
1973		24.365	5.7		
1974		31.920	6.3		
1975	150.800	51.598	8.7	65.8	34.2
1976	182.626	49.666	7.1	71.7	28.3
1977	215.157	60.731	5.9	77	23
1978	341.428	78.459	6.0	82.2	17.8
1979	394.584	111.016	6.3	80.1	19.9
1980	473.841	163.330	7.3	76.6	23.4
1981	671.872	234.769	8.8	75.7	24.3
1982	928.290	387.243	10.2	74.7	25.3
1983	1269361	623.557	14.2	69.5	30.5
1984	1882769	1.027.800	18.5	66.9	33.1
1985	2673407	1.287.305	24.9	61.9	38.4
1986	3230325	1.471.200	26.1	60.2	39.8
1987	4045815	1.768.500	29.6	63.6	36.4
1988	5383339	1.868.979	27.4	68.8	31.2
1989	6698848	2.081.979		72.1	27.9
1990	8532700			75.6	24.4
1991	1000000				

[σε εκατομ.δραχμές]

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

ΔΗΜΟΣΙΟ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ {1}

Υπόλοιπα σε εκατ.δολάρια

	1989	1990	1991*
1. ΜΕΣΟΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟ	<u>18.380,1</u>	<u>20.681,5</u>	<u>22.922</u>
Κυβέρνηση	3.566,6	4.063,7	5.304
Τοπική Αυτοδιοίκηση	65,0	64,9	56
Δημόσιες επιχειρήσεις	5.376,2	5.895,4	6.140
Τράπεζα της Ελλάδος	7.823,0	9.039,3	9.822
Λοιπές τράπεζες ²	1.542,8	1.616,4	1.599
Ιδιωτικές επιχειρήσεις ²	6,5	1,8	1
2. ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟ	<u>251,6</u>	<u>1.166,1</u>	<u>569</u>
Κυβέρνηση	—	1.013,3	495
Τράπεζα της Ελλάδος	63,0	38,8	64
Δημόσιες επιχειρήσεις	188,6	114,0	10
3. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ³	<u>197,8</u>	<u>182,1</u>	<u>179</u>
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	<u>18.829,5</u>	<u>22.029,7</u>	<u>23.670</u>

{1} Αφορά δάνεια που έχουν αναληφθεί και δεν εξυπηρετούνται σε δραχμές. Η μετατροπή των διαφόρων νομισμάτων σε δολάρια, έχει γίνει με τις ισοτιμίες που ισχύουν στο τέλος κάθε έτους.

{2} Αφορά δάνεια εγγυημένα από το Ελληνικό Δημόσιο.

{3} Βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες

(*) Προσωρινές εκτιμήσεις

Παρατηρώντας απλά και μόνον τους αριθμούς βλέπουμε ότι αυτά τα ποσά φαντάζουν τεράστια και δυσβάσταχτα για τη χώρα μας. Όπως και αν τα δούμε, και σαν απόλυτους αριθμούς και σε σύγκριση με το μέγεθος της χώρας και τον πληθυσμό της. Σήμερα η Ελλάδα χρωστά 24.5 δις δολάρια χωρίς να υπολογίζεται το ιδιωτικό εξωτερικό χρέος που το 1987 ήταν περίπου 2.500 δις δολάρια και το στρατιωτικό που από εκτιμήσεις υπολογίζεται περίπου στο ίδιο ύψος. Με χονδρικούς υπολογισμούς δηλαδή υπάρχει ένα εξωτερικό χρέος κοντά στα 30 δις δολάρια. Ίσως μικρότερο, ίσως μεγαλύτερο -δεν παίζει σπουδαίο ρόλο. Μερικά εκατομμύρια σε τέτοιο σημείο δεν αλλάζουν την κατάσταση.

Ξεκινώντας μια λεπτομερή ανάλυση, ας αρχίσουμε από την Κεντρική Διοίκηση. Το γεγονός της δανειακής ανάγκης, ξεκινά από τη στιγμή που η αναλογία εσόδων-εξόδων ανατρέπεται. Στην Κεντρική Διοίκηση (όπως αναφέρεται και αναλυτικά στα κεφάλαια των αιτιών), τα έξοδα είναι τεράστια σε σχέση με τα έσοδα. Και αυτό δεν είναι τυχαίο. Γεγονότα

όπως το υπεράριθμο προσωπικό που απασχολείται, το ύψος των αποδοχών, δαπάνες που δεν είναι απαραίτητες, και πολλά άλλα, οδηγούν στην εκτόξευση στα ύψη των δαπανών. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το χρέος από 5.3% το 1960 πετάχτηκε κυριολεκτικά στα 29.6% του ΑΕΠ το 1987. Αυτό που θα οδηγούσε σε μείωση του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης θα ήταν ο περιορισμός των δαπανών και η αύξηση των εσόδων αν ήταν δυνατόν. Η μείωση όμως της ανάγκης των δαπανών, είναι επιτακτικής ανάγκης.

Παρατηρώντας τον άλλο πίνακα, βλέπουμε ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις έχουν ένα μεγάλο ύψος εξωτερικού χρέους. Το πρόβλημα της δανειακής τους επιβάρυνσης είναι έντονο και ζητά απεγνωσμένα λύσεις. Έχοντας πρόβλημα κάλυψης των ελλειμμάτων τους, πολλές φορές συνάπτουν δάνεια με απεχθείς όρους. Ορισμένες φορές τα δάνεια αυτά δεν εξυπηρετούν δικές τους αναπτυξιακές ανάγκες και ελλείμματα, αλλά γίνονται για εξυπηρέτηση του δημόσιου εξωτερικού χρέους και για κάλυψη του ισοζυγίου πληρωμών. Αυτό το γεγονός δικαιολογεί την τάση των ΔΕΚΟ για δανεισμό σε συχνότητα μεγαλύτερη από αυτή της Κεντρικής Διοίκησης. Οι χρηματοδότες με τη σειρά τους δανείζουν ευκολότερα, γιατί σε περίπτωση αδυναμίας αποπληρωμής των χρεών μπαίνουν θεμέλια για μερικήκυριότητα επιχειρήσεων που ασκούν υπηρεσίες μονοπωλιακού χαρακτήρα.

Με τη σειρά τους οι υπηρεσίες αυτές στην προσπάθειά τους να βρουν χρήματα, καταφεύγουν συχνότατα στη λύση της αύξησης των τιμολογίων τους. Αποτέλεσμα είναι το γεγονός να δέχεται τελικά την επιβάρυνση ο καταναλωτής.

Οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης στάθηκαν πολλές φορές χρηματοδότες του κράτους. Επειδή όμως έμεναν ακάλυπτες οι δικές τους υποχρεώσεις κατέφευγαν και αυτοί σε δανεισμό μπαίνοντας σε ένα φαύλο κύκλο. Σήμερα επιβαρύνουν καθημερινά πολλά εκατομμύρια τον κρατικό προϋπολογισμό για να μπορέσουν να λειτουργήσουν. Το μεγάλο έλλειμμα παρουσιάζεται στον κυριότερο οργανισμό κοινωνικής ασφάλισης, το ΙΚΑ.

Το γεγονός αυτό ξεκινά από τον κλάδο των συντάξεων όπου βρίσκουμε το κύριο παθητικό σημείο όλων των ταμείων. Στην εποχή μας υπάρχει δυσμενής μεταβολή της σχέσης συνταξιούχου-εργάτη (1975-1:4.15, 1990-1:33), του σχετικά χαμηλού ασφάλιστρου, της εισφοροδιαφυγής και της ασυνέπειας των εργοδοτών για την απόδοση εισφορών, την πρόωρη συνταξιοδότηση μερίδας του πληθυσμού και στην δημογραφική γήρανση του πληθυσμού. Εάν δεν περιοριστούν ή εξαλειφθούν αυτά τα προβλήματα, τα ελλείμματα θα διογκώνονται συνεχώς και η ανάγκη για δανειακά κεφάλαια συνεχώς θα αυξάνει.

Αναφορικά με το στρατιωτικό χρέος, το ακριβές ύψος δεν είναι γνωστό. Γνωρίζουμε

όμως ότι για την εξυπηρέτησή του δαπανήθηκαν -από,τι αναφέρει ο τακτικός προϋπολογισμός- 101.339 εκατ.δρχ. το 1988, 101.820 εκ.δρχ. το 1989, 114.868 εκ.δρχ. το 1990 και τέλος 126.100 εκ.δρχ. το 1991. Η Ελλάδα έρχεται δεύτερη ανάμεσα στα 16 κράτη-μέλη του ΝΑΤΟ (με πρώτη την Αμερική) σε στρατιωτικές δαπάνες. Ξοδεύει πάνω από το 6% του ΑΕΠ για το σκοπό αυτή τη στιγμή που για παιδεία και υγεία τα ποσοστά δεν ξεπερνούν 3 και 4.3%. Ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ για το σκοπό αυτό είναι 2.9% (ΠΗΓΗ: Οικον. Ταχυδρόμος). Δεν θα πρέπει να αγνοούμε και το γεγονός ότι μόνο το 4.8% του πληθυσμού της χώρας (για τα τρία όπλα για το εν ενεργεία ανθρώπινο δυναμικό συν τους εφέδρους) υπηρετεί στις ένοπλες δυνάμεις. Γιατί όμως μια μικρή χώρα σαν την Ελλάδα με τέτοιο αριθμό στρατιωτών να ξοδεύει τόσα χρήματα για τον στρατιωτικό της εξοπλισμό; Ας μην ξεχνάμε και την οικονομική ενίσχυση των Η.Π.Α. προς την Ελλάδα. Το γνωστό 7:10 που αφορά Ελλάδα:Τουρκία. Η απάντηση είναι σχετικά απλή. Αφορά τη γεωγραφική θέση της χώρας, τις σχέσεις της με τις όμορες χώρες, την κρίση που υπάρχει σήμερα στα Βαλκάνια, και άλλους πιο εξειδικευμένους πολιτικούς λόγους, που είναι κοινά γνωστοί και η αναφορά τους σε μια οικονομική εργασία δεν εξυπηρετεί κανέναν σκοπό.

Το γεγονός όμως παραμένει ένα. Όσο πιο επιτακτική είναι για την Ελλάδα η ανάγκη να εξοπλιστεί αμυντικά, τόσο πιο πολύ αποστραγγίζεται η οικονομία της. Αγοράζοντας στρατιωτικά υλικά, αεροπλάνα, τανκς και άλλα αναγκαία, από τη μια μεριά, ενισχύει τις οικονομίες χωρών από όπου τα αγοράζει και, από την άλλη, σε σύντομο χρονικό διάστημα, μένει πάλι ακάλυπτη αφού η τεχνολογία και σε αυτό τον τομέα προχωρά γρήγορα και όλα αυτά απαρχαιώνονται πολύ γρήγορα. Η λύση για τη μείωση αυτού του χρέους δεν είναι απλή. Καμιά χώρα δεν είναι αυτάρκης σε αμυντικό εξοπλισμό και δεν μπορούμε να σταματήσουμε εκ των πραγμάτων να εξοπλιζόμαστε (Μόνο σε μια πολύ ουτοπιστική περίπτωση -εάν γινόταν παγκόσμια ειρήνη και γενικός αποπλισμός). Ίσως η δημιουργία μιας ισχυρότερης πολεμικής βιομηχανίας, ικανής να παράγει σημαντικά πολεμικά εφόδια, ήταν μια πρόταση ίσως για περιορισμό του χρέους αυτού.

Ο ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΣΕ ΟΡΙΑ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ

Είναι παράδοξο να "κινείται" η οικονομία μας, όταν το 1991 ο δανεισμός που έγινε ήταν μεγαλύτερος από το σύνολο των φορολογικών εσόδων. Ζούμε με δανεικά και αυτά είναι ένα αναπόφευκτο γεγονός, γιατί τα κρατικά έσοδα μόλις και επαρκούν για να πληρωθούν οι δόσεις και οι τόκοι των παλαιών δανείων. Ο φαύλος κύκλος του δανεισμού για να πληρωθούν παλαιά δάνεια είναι πλέον ένα μόνιμο χαρακτηριστικό του προβληματικού δημόσιου τομέα και αποτελεί τον πρώτο κίνδυνο για την ισορροπία της οικονομίας.

Είναι φυσιολογικό οι ιδιωτικές καταθέσεις στις εμπορικές τράπεζες να μειώνονται όταν οι εκδόσεις εντόκων γραμματίων και ομολόγων που εισάγει στη χρηματοαγορά το Δημόσιο, απορροφούν τεράστια ποσά. Υπολογίζεται ότι έως το τέλος του 1991 το Δημόσιο δανείστηκε από το εσωτερικό (μέσω της έκδοσης τίτλων) ένα ποσό της τάξεως 2.800 δισεκατομμυρίων δραχμών. Ταυτόχρονα όμως από το εξωτερικό, το Δημόσιο δανείστηκε άλλα 1.200 δισ. περίπου για να καλύψει τις δημοσιονομικές του ανάγκες. Έτσι ο συνολικός δανεισμός ξεπερνά το αστρονομικό ποσό των 4 δισ.

Βέβαια, ο προϋπολογισμός ήταν επιβαρυνμένος με την άνοδο του δολλαρίου που αύξησε το δημόσιο χρέος, από ορισμένες προπληρωμές και τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις του πρώτου κοινοτικού δανείου. Από την άλλη μεριά τα διάφορα έσοδα από το πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης αργούν να έλθουν, με αποτέλεσμα ο δανεισμός να πρέπει να καλύπτει τα κενά που δημιουργούνται. Παράλληλα όταν τα ασφαλιστικά ταμεία είναι -πλην ορισμένων εξαιρέσεων- φαλιρισμένα, ο δανεισμός καταντά η πρώτη μορφή άντλησης χρημάτων για να ικανοποιηθούν οι ασυγκράτητες κρατικές δαπάνες.

Είναι γεγονός ότι η εσωτερική αποταμίευση δεν επαρκεί για να καλύψει τις δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου και το αποτέλεσμα είναι να καταφεύγουμε όλο και περισσότερο στις εξωτερικές αγορές για να δανεισθούμε. Το δεύτερο κοινοτικό δάνειο μας έδωσε αρχικά τη σφραγίδα της φερεγγυότητας που χρειαζόμασταν προκειμένου να προβούμε σε περαιτέρω δανεισμό από το ξένο τραπεζικό σύστημα και αυτό έγινε σε ένα βαθμό με επιτυχία.

Από τον Φεβρουάριο όμως του 1991 και μετά, τα πράγματα άρχισαν σταδιακά να χειροτερεύουν. Η ρευστότητα στις ξένες αγορές είναι περιορισμένη με αποτέλεσμα οι τραπεζίτες να είναι επιλεκτικοί και σφικτοί. Όταν ταυτόχρονα οι συνεχείς "έξοδοι"

της Τράπεζας της Ελλάδας στις διεθνείς χρηματαγορές για δάνεια έχουν δώσει το σήμα ότι τα δανειακά πλέον είναι για καταναλωτικούς σκοπούς, τα πράγματα γίνονται αναπόφευκτα δύσκολα για μας. Έτσι το πρόσθετο επιτόκιο για την Ελλάδα είναι πλέον της τάξης της μιας με μιάμιση ποσοστιαίας μονάδας πάνω από το διατραπεζικό επιτόκιο του Λονδίνου. Δηλαδή ενώ οι άλλες χώρες μπορεί να δανειζονται σε δολάρια με ένα επιτόκιο γύρω στο 8%, το ελληνικό δημόσιο πρέπει να πληρώνει πάνω από 9%. Το "καπέλο" ήταν μόνο μισή ποσοστιαία μονάδα όταν μας εγκρίθηκε το κοινοτικό δάνειο το Φεβρουάριο. Εμείς κατορθώσαμε μέσα στους επόμενους μήνες να "ροκκανίσουμε" τα περιθώρια ανάσας που μας πρόσφερε η ΕΟΚ και μαζί με τη διεθνή δυσμενή συγκυρία να βρισκόμαστε τώρα σε ένα άλλο αδιέξοδο.

Σε σύγκριση με το χρεωκοπημένο δημόσιο, ο ιδιωτικός τομέας πηγαίνει οπωσδήποτε πολύ καλύτερα. Ωστόσο αναρρωτάται κανείς πόσο μπορεί να ενημερωθούν οι ιδιώτες όταν το κράτος βυθίζεται όλο και περισσότερο στα χρέη. Γεγονός παραμένει ότι σε σημαντικό ποσοστό η άνθιση του ιδιωτικού τομέα οφείλεται στα πλούσια εισοδήματα που δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια με τον υπερδανεισμό και το τεχνικό φούσκωμα της οικονομίας. Ενώ από την άλλη μεριά η μεγάλη παραοικονομία που στερεί το Δημόσιο από σημαντικά έσοδα και το κάνει ελλειμματικό, δημιουργεί αντίστοιχα μεγάλα εισοδήματα στον ιδιωτικό τομέα.

Επομένως, όταν σε δανειακά και στην παραοικονομία έχει στηριχθεί τα τελευταία χρόνια η άνοδος των εισοδημάτων στην Ελλάδα, είναι αναπόφευκτο όσο διορθώνεται και σταθεροποιείται η πορεία της οικονομίας να έχουμε σημαντική ύφεση. Όταν περιορίζονται οι δαπάνες για μισθολογικές αυξήσεις και η φοροδιαφυγή μειώνεται, το σοκ στην οικονομία είναι ασφαλώς πολύ μεγαλύτερο σε χώρες όπως η Ελλάδα, όπου το νόμιμο κομμάτι της οικονομίας φθάνει να είναι περίπου το μισό του συνολικού Εθνικού Προϊόντος.

Με το δανεισμό να αποτελεί τη σωσίβια λέμβο σε μια δημόσια διαχείριση που παραμένει στους περισσότερους τομείς σπατάλη, ή πολυέξοδη και χαριστική σε σχέση με τα έσοδα, η οικονομία δεν μπορεί να έχει πολύ μέλλον. Σταδιακά το "καπέλο" από τους δανειστές μας του εξωτερικού θα μεγαλώνει και εφ'όσον τα ελλείμματα και το χρέος της Ελλάδας δεν σταματήσουν να αυξάνονται, θα οδηγηθούμε τελικά στις κλειστές πόρτες των διεθνών τραπεζιτών και την άρνηση για περαιτέρω δανεισμό. Η κρίση τότε θα έχει αποκορυφωθεί.

Ευτυχώς που σε αυτές τις περιπτώσεις χρεωκοπίας το κακό έρχεται με αργή κίνηση και υπάρχουν ορισμένα περιθώρια αν η κυβέρνηση είναι διατεθειμένη να λάβει τολμηρές και

γενναίες λύσεις. Το σχέδιο διάσωσης της ελληνικής οικονομίας θα πρέπει -αν αρχίσει- να βασιστεί σε ουσιαστικές περικοπές των δαπανών όσο οδυνηρές κι αν είναι αυτές. Δεν μπορεί συνεχώς να ζούμε με πλατιά εισοδήματα και δανειακά. Στη συνέχεια τα έσοδα του κράτους θα πρέπει να αυξηθούν μόνο από την πηγή που προσφέρει ο περιορισμός της φοροδιαφυγής.

Στο βαθμό που η πάταξη της φοροδιαφυγής γίνεται με γρήγορο ρυθμό και σκληρά μέτρα μπορεί να υπάρξουν δυσάρεστες παρενέργειες στην οικονομία και μεγάλη ύφεση. Γι'αυτό θα προτιμηθεί η οργανωμένη και μεθοδική λύση που προσφέρεται κυρίως μέσω των εφαρμογών ελέγχου από ηλεκτρονικά μηχανήματα. Προς αυτή την κατεύθυνση έχουν ήδη γίνει σοβαρές προσπάθειες, αλλά θα πρέπει να εντατικοποιηθούν. Μέχρις ότου όμως τα δημοσιονομικά ελλείμματα αρχίσουν να μειώνονται σημαντικά, ο δανεισμός παραμένει δυστυχώς η μόνη λύση. Μπροστά σ'αυτήν την προοπτική, όσο και να πέσουν τα επιτόκια και το κόστος του χρήματος, η μείωση θα είναι πρόσκαιρη γιατί θα πηγαίνει αντίθετα με τις δυνάμεις της αγοράς.

Η ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Τα τοκοχρεωλύσια που πληρώνει η Ελλάδα για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους, υπερβαίνουν τα 2 δις δολάρια το χρόνο. Αφού τα ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχόντων λογαριασμών συνεχίζουν και τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας, δεν προβλέπεται να αυξάνονται (για πληρωμή δανείων), αλλά μάλλον να μειώνονται, το εξωτερικό χρέος θα αυξάνει και τα τοκοχρεωλύσια θα μεγαλώνουν.

Επί πλέον δεν προβλέπεται μείωση στις τιμές πετρελαίου, ούτε και μείωση επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα στο άμεσο μέλλον, όπως έγινε στο πρόσφατο παρελθόν. Αυτό σημαίνει ότι τα τοκοχρεωλύσια όπως και τα χρέη, αναμένεται να αυξάνουν και τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας να γίνονται πιο δύσκολα.

Η αθόρυβη αναδιαπραγμάτευση ορισμένων δανείων, προκειμένου να επιμηκυνθεί η αποπληρωμή τους, ανακουφίζει την κατάσταση προσωρινά, αλλά οι δυσκολίες θα επανέλθουν πιο έντονες αργότερα. Απλώς το βάρος των χρεών μετατοπίζεται και το μέλλον της ελληνικής οικονομίας υποθηκεύεται ακόμα περισσότερο. Η πολιτική αυτή αναβολής αποπληρωμής των δανείων θα ήταν αποτελεσματική αν ταυτόχρονα εξαφανιζόταν, ή τουλάχιστον μειώνονταν τα εξωτερικά ελλείμματα, πράγμα που δεν διαφαίνεται στον οικονομικό ορίζοντα. Τουλάχιστον αν διατηρηθούν τα ελλείμματα τρεχόντων λογαριασμών (που περιλαμβάνει και την εξυπηρέτηση του χρέους), ίσα με τα τοκοχρεωλύσια, δηλαδή γύρω στα 2 δις δολάρια το χρόνο, τότε θα πληρώνονται οι τόκοι και θα εξοφλούνται και τα δάνεια που λήγουν με νέα ισόποσα δάνεια που θα λήγουν αργότερα.

Αν τα ελλείμματα αυτά είναι ίσα με τους ετήσιους τόκους, δηλαδή γύρω στο ένα δις δολάρια, τότε θα συνάπτονται νέα δάνεια κάθε χρόνο, μόνο για την πληρωμή των τόκων. Και στις δύο περιπτώσεις το εξωτερικό χρέος θα μεγαλώνει ανάλογα και οι δυσκολίες της ελληνικής οικονομίας θα αυξάνουν.

Απ'αυτή την άποψη, είναι δύσκολο για την Ελλάδα να εφαρμόσει νομισματική και πιστωτική πολιτική, που να διαφέρει σημαντικά απ'αυτή που ακολουθείται σε άλλες χώρες με τις οποίες έχει συναλλαγές. Αυτό έχει γίνει πιο πασιδηλό μετά την εισδοχή της χώρας στην ΕΟΚ και τις συμφωνίες που οφείλει να εφαρμόσει αναφορικά με τη νομισματική και τραπεζική πολιτική. Επί πλέον η ραγδαία ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων και επικοινωνιών σε παγκόσμια κλίμακα, αμβλύνει ακόμα και εξουδετερώνει αυτόνομες μακρο- και μικρο-οικονομικές

πολιτικές και ειδικότερα δημοσιονομικές και νομισματικές επιλογές που δεν προσαρμόζονται στις σύγχρονες απαιτήσεις.

Η συνέχιση της πληρωμής δυσβάσταχτων τοκοχρεωλυσιών κάθε χρόνο για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους έχει, και θα έχει, σοβαρές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία. Όχι μόνο επιβάλλεται η γρήγορη εξυγίανση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η αναδιοργάνωση των ελληνικών τραπεζών, αλλά και η απελευθέρωση της διακίνησης κεφαλαίων και εμπορευμάτων. Η δε προσαρμογή με τα κρατούντα στην ΕΟΚ απαιτεί και την απελευθέρωση των κρατικών προμηθειών και την κατάργηση φορολογικών φραγμών.

Αυτό που έχει παραγνωρισθεί και δημιουργεί λανθασμένες εντυπώσεις και προκαλεί κριτικές εναντίον των εκάστοτε κυβερνήσεων, είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος των νέων δανείων χρησιμοποιείται για την πληρωμή της υπηρεσίας των παλαιότερων και τούτο γιατί τα δάνεια που συνάπτονται κι αυτό ακόμα αφορά, όπως είδαμε, όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες, χορηγούνται με σύντομη απόσβεση κατά κανόνα επτά ή οκτώ ετών. Η σύντομη αυτή απόσβεση δεν επιτρέπει την παραγωγική χρησιμοποίηση του προϊόντος τους ώστε να είναι δυνατή η άνετη πληρωμή της εξυπηρετήσεώς τους.

Παράλληλα είναι αναπόφευκτο η Ελλάδα να καταφεύγει σε ομίλους δανειστών για συγκέντρωση των σημαντικών ποσών που χρειάζεται για να καλύψει τα εξωτερικά ελλείμματα. Από την εξέλιξη του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας από το 1975 μέχρι το τέλος του 1987 προκύπτει ότι τα δάνεια που συνήφθησαν καθ'όλη αυτή την περίοδο των 13 ετών ανήλθαν σε 18.365 εκατ.δολάρια εκ των οποίων 14.770 -δηλαδή το 80.6%- διετεθήσαν για την εξυπηρέτησή τους, έτσι ώστε το απομένον ποσό των 3.595 να είναι ανεπαρκές για την εκτέλεση μεγάλων παραγωγικών έργων. Συγκεκριμένα στα τέλη Μαΐου του 1987 έγινε σύναψη δανείου 400 εκατομ.δολ. από 55 διεθνείς τράπεζες με κυριότερες τις: Arab Banking Corporation, Chase Investment Bank Limited, Citicorp Investment Limited, I.B.J. International Limited, The Mitsubishi Bank Limited, National Westminster Bank.

Η διάρκεια του δανείου ήταν οκταετής με περίοδο χάριτος 5 χρόνων και επιτόκιο το διατραπεζικό του Λονδίνου (LIBOR) για εξαμήνες καταθέσεις δολλαρίων, προσαυξημένο κατά ένα ποσοστό προμήθειας. Για το δάνειο αυτό υπόγραψε η Τράπεζα Ελλάδος. Το προϊόν του δανείου εκχωρήθηκε στο Δημόσιο, το οποίο ανέλαβε και την εξυπηρέτησή του όπως συνήθως γίνεται σε τέτοιες περιπτώσεις.

Με τη μετατόπιση του υφισταμένου εξωτερικού χρέους για το μέλλον και τη σύναψη νέων μεγάλων δανείων, φορτώνεται η οικονομία της χώρας υπερβολικά. Αν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, δεν θα αργήσει η στιγμή που η Ελλάδα θα βρεθεί στη θέση που έχουν βρεθεί

μερικές χώρες της Λατινικής Αμερικής. Δηλαδή να δηλώνει αδυναμία πληρωμής των τόκων και των ληξιπρόθεσμων δανείων. Αυτό όμως θα κάνει πιο δύσκολη την επίτευξη ανανεώσεων και αναδιαπραγματεύσεων για τα προηγούμενα συσσωρευμένα χρέη της.

Όσο και να γίνεται "ωραιοποίηση" σε προβλέψεις ορισμένων μακροοικονομικών μεγεθών εκ μέρους των αρμόδιων αρχών, η συνέχιση των ελλειμμάτων και η αύξηση του χρέους για πληρωμή τοκοχρεωλυσιών θα απαιτήσουν τη συνέχιση αυστηρών μέτρων, όσο αφορά τη ζήτηση εισαγόμενων καταναλωτικών αγαθών, ιδιαίτερα αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών, τηλεοράσεων, βίντεο και άλλων ειδών ημιπολυτελείας. Επειδή όμως υπάρχει δέσμευση από την ΕΟΚ αναφορικά με προστατευτικά μέτρα εισαγωγών, το αποτέλεσμα θα είναι η συνέχιση της πολιτικής λιτότητας. Δηλαδή απαιτείται μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών, ώστε να μειωθεί η ζήτηση ξένων αλλά και εγχώριων προϊόντων με την ελπίδα μείωσης των εξωτερικών ελλειμμάτων. Από το άλλο μέρος με τη λιτότητα οι μισθοί και τα ημερομίσθια δεν θα αυξάνουν κι έτσι αναμένεται το κόστος παραγωγής να μένει χαμηλό και τα ελληνικά προϊόντα να γίνονται πιο ανταγωνιστικά ώστε να αυξάνουν οι εξαγωγές. Αυτό όμως εξαρτάται από την ελαστικότητα ζήτησης των καταναλωτικών ελληνικών προϊόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
ΤΟΚΟΧΡΕΩΛΥΣΙΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΕ ΕΚΑΤΟΜ. \$ U.S. ΚΑΙ ΣΕ
ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (ΑΕΠ)
ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (ΕΠΥ)

1970	98	62	36	63	0.6	5.7	41	22	161	1.6	14.6	103	58
1975	386	284	102	229	1.1	6.3	173	56	615	2.9	16.9	457	158
1980	671	499	172	479	1.2	5.7	416	63	1150	2.8	13.7	915	235
1981	823	613	210	888	2.3	9.6	715	173	1711	4.5	18.6	1328	383
1982	798	584	214	897	2.3	11.4	579	318	1695	4.3	21.5	1163	532
1983	776	563	213	894	2.6	12.4	757	137	1670	4.8	23.2	1320	350
1984	810	602	208	873	2.6	11.9	742	131	1683	5.1	22.9	1344	339
1985	1013	803	210	1072	3.3	15.1	957	115	2085	6.4	29.4	1760	325

ΕΤΗΣΙΑ ΠΟΣΑ ΤΟΚΟΧΡΕΩΛΥΣΙΩΝ

Ο πίνακας παρουσιάζει τα ετήσια τοκοχρεωλύσια του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας, τα οποία αυξήθηκαν από 161 εκατ. δολάρια το 1970 σε 615 εκατ. το 1975, σε 1150 εκατ. το 1980 και 2.085 εκατ. δολ. το 1985. Πριν από το 1981 τα χρεωλύσια ήταν μεγαλύτερα από τους τόκους ενώ το αντίθετο συμβαίνει από τότε και μετά. Τόσο τα ποσά των τόκων, όσο και των χρεωλυσιών του δημοσίου, είναι πολύ μεγαλύτερα από αυτά των ιδιωτών, πράγμα που σημαίνει ότι υπεύθυνος για τα μεγάλα χρέη και τα δυσβάσταχτα χρεωλύσια είναι κατά κύριο λόγο ο δημόσιος τομέας.

Σαν ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), το σύνολο των τοκοχρεωλυσιών αυξήθηκε από 1.6 το 1970 σε 2.9 το 1975, 2.8 το 1980 και 6.4 το 1985. Δηλαδή, τα πέντε τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό υπερδιπλασιάστηκε. Μια παρόμοια αύξηση παρουσιάζεται και στα ποσοστά τοκοχρεωλυσιών σε σύγκριση με τις Εξαγωγές Προϊόντων και Υπηρεσιών (ΕΠΥ), από 14.6% το 1970, σε 16.9% το 1975, σε 13.7% το 1980 και 29.4% το 1985. Αυτό σημαίνει ότι το ένα τρίτο περίπου των εισπράξεων από εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών, χρειάζεται για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους, 15% για τόκους και άλλα τόσα περίπου για χρεωλύσια.

Και πάλι, η κύρια αιτία για τα υπερβολικά δάνεια και τα μεγάλα τοκοχρεωλύσια είναι τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα από την εσφαλμένη δημοσιονομική πολιτική, που διά

μέσου υπερβολικών δαπανών, επιζητούσε τη διατήρηση και αύξηση της ζήτησης σύμφωνα με τις μακροοικονομικές συνταγές της Κεϋνσιανής θεωρίας. Όμως, αυτή η πολιτική αγνόησε ότι μεγάλο μέρος της κατανάλωσης στην Ελλάδα στρέφεται προς τα εισαγόμενα προϊόντα των οποίων η πληρωμή είναι δύσκολο να καλυφθεί με τα έσοδα από εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΚΟΥΣ ΚΑΙ ΧΡΕΩΣΙΑ

Τα τεράστια ποσά συναλλάγματος που πληρώνει κάθε χρόνο η Ελλάδα για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους αποστραγγίζουν την οικονομία από παραγωγικές πηγές που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη της χώρας. Αυτό μειώνει την παραγωγική ικανότητα της οικονομίας και αυξάνει την ανεργία, ιδιαίτερα στη βιομηχανία. Ασυνηθιστά μεγάλα ποσά εσόδων από εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών διατίθενται για ετήσιες πληρωμές τόκων που οδηγούν την οικονομία -όχι σε πρόοδο- αλλά σε οπισθοδρόμηση. Και όσο αυξάνει το εξωτερικό χρέος από ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχόντων λογαριασμών, τόσο αυξάνουν και οι υποχρεώσεις για πληρωμή τόκων και δυσκολεύεται η στροφή της οικονομίας προς τα εμπρός για να επιτευχθούν χαμηλά ποσοστά ανεργίας και υψηλά ποσοστά αύξησης της παραγωγής.

Για την πληρωμή των τόκων αυτών, μέρος του εθνικού εισοδήματος πρέπει να τίθεται κατά μέρος κάθε χρόνο και να φεύγει για έξω. Αυτή η χρηματοοικονομική αιμορραγία της χώρας, απαιτεί μείωση στην παρούσα και μέλλουσα κατανάλωση των Ελλήνων, δηλαδή λιτότητα, ώστε να μένουν ή να αποταμιεύονται οι απαραίτητοι πόροι για την πληρωμή τόκων σε ξένους πιστωτές από προηγούμενα χρέη. Έτσι, το βιοτικό επίπεδο του λαού δεν θα βελτιώνεται ή θα χειροτερεύει μέχρι που να παρουσιαστούν πλεονάσματα στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών, πράγμα δύσκολο για την ελληνική οικονομία στα ερχόμενα χρόνια. Η συνέχιση μιας τέτοιας δύσκολης κατάστασης και ενδεχόμενες κοινωνικές διαταραχές μπορεί να αναγκάσουν την ελληνική κυβέρνηση να ζητήσει επαναδιαπραγμάτευση των εξωτερικών χρεών με ενδεχόμενες μειώσεις πληρωμής τόκων, όπως γίνεται και με άλλες χρεωμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής, αλλά χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα. Έτσι, υπολογίζεται ότι θα είναι καλύτερα για την κυβέρνηση να αντιμετωπίσει το μένος των ξένων πιστωτικών τραπεζών παρά την αγανάκτηση και το μένος του λαού της που θα βλέπει τη φτώχεια του να συνεχίζεται ή και να αυξάνει.

Ακόμη και αν επιτευχθεί ισοσκελισμός στο ισοζύγιο τρεχόντων λογαριασμών, δηλαδή τα έσοδα σε συνάλλαγμα από εξαγωγές και αδήλους πόρους (τουρισμός, ναυτιλιακά, εμβάσματα), να καλύπτουν τα έξοδα για εισαγωγές, πάλι θα πρέπει η χώρα να δανειζεται για την πληρωμή των τόκων. Τέτοιος δανεισμός για την πληρωμή τόκων καταπραΐνει τις οικονομικές δυσκολίες βραχύχρονα, αλλά κάνει το μέλλον της χώρας πιο ζοφερό και

οδυνηρό. Έτσι θα συνάπτονται δάνεια με τα οποία οι ξένες τράπεζες θα πληρώνουν τον εαυτό τους για οφειλόμενους τόκους και η Ελλάδα θα χρεώνεται χωρίς να παίρνει τίποτε. Αυτό έγινε και με τις δύο δόσεις του δανείου που εγγυήθηκε η ΕΟΚ από 750 εκατ.δολάρια στο τέλος του 1985 και 1986, αφού οι τόκοι του δημοσίου χρέους και μόνον ήταν γύρω στο 1 δις δολάρια κάθε χρόνο.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, μόνο για τόκους, η Ελλάδα αναμένεται να πληρώσει στην πεταετία 1986-1990 σχεδόν 7 δις δολάρια και άλλα 9 δις δολάρια περίπου για χρεωλύσια. Δηλαδή, πρέπει να πληρωθούν σχεδόν 16 δις δολάρια για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους όπως δείχνει και ο Πίνακας . Ήδη, τα τοκοχρεωλύσια του 1986 ήταν 2.393 εκατ.δολάρια (1.329 τόκοι και 1.064 χρεωλύσια), ενώ το 1987 ήταν 3.611 εκατ.δολάρια (1496 τόκοι και 2114 εκατ.δολάρια, αντίστοιχα). Είναι πρόδηλο ότι είναι δύσκολο, αν όχι τελείως αδύνατο, για την ελληνική οικονομία να πραγματοποιήσει τόσο μεγάλα πλεονάσματα στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών στα ερχόμενα χρόνια όπως έχει αποδειχθεί και για άλλες χώρες με παρόμοια χρέη. Για το 1985 μόνο, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχόντων λογαριασμών ήταν 3.3 δις δολάρια. Αυτή η οικονομική αιμορραγία της οικονομίας της χώρας θα απαιτήσει πολλά χρόνια λιτότητας. Όσο και να θέλει κανείς να αποφύγει τις δυσάρεστες "Κασσάνδρειες" προγνώσεις, τα πραγματικά γεγονότα δεν επιτρέπουν "Πολυάνειες" προβλέψεις.

Επί πλέον, κάθε νέος δανεισμός συνοδεύεται κι από πρόσθετους περιορισμούς και δεσμεύσεις για την ελληνική οικονομία. Έτσι, η δεύτερη δόση του δανείου (755 εκατ.δολάρια) που εγγυήθηκε τότε η ΕΟΚ, συνοδεύτηκε με δέσμευση της Ελλάδας να καταργήσει κατά 55% τις εξαγωγικές ενισχύσεις της από την 1η Ιανουαρίου 1987 και παντελώς μέσα σε δύο χρόνια. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 108 της Ρώμης, σε περιπτώσεις δανείων γίνονται τακτικές παρακολουθήσεις (συνήθως κάθε τρεις μήνες) της χώρας που έχει πάρει δάνεια από ειδική επιτροπή της ΕΟΚ, η οποία δίνει και συνταγές για μεγαλύτερες λιτότητες και άλλους οικονομικούς περιορισμούς, παρόμοιους με αυτούς του Δ.Ν.Τ. Το δυσάρεστο είναι ότι οι υπεύθυνοι της οικονομικής πολιτικής καυχώνται για νέες επιτυχίες όταν παίρνουν δάνεια, κι ας βυθίζουν τη χώρα σε νέα χρέη και σε μεγαλύτερα

τοκοχρεωλύσια. Μ'αυτό τον τρόπο, όμως χειροτερεύει η οικονομική κατάσταση της χώρας και αναβάλλεται η κρίση.

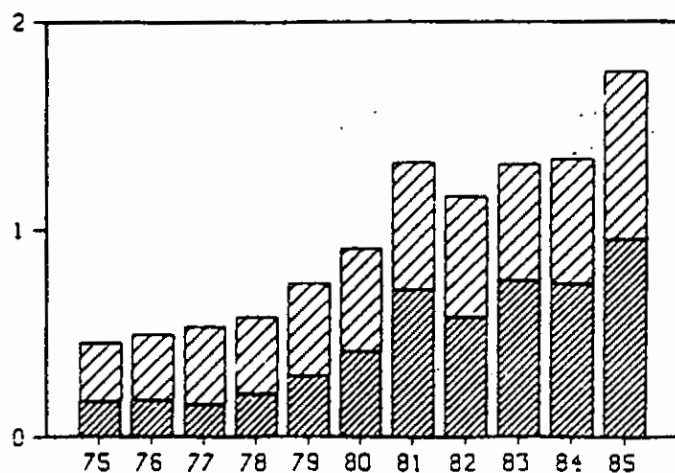
Τα διαγράμματα 15² δείχνουν τόκους και χρεωλύσια για εξυπηρέτηση του Δημόσιου εξωτερικού Χρέους (ΔΕΧ) σε δις δολάρια και σαν ποσοστά των εξαγωγών. Όπως το σύνολο του ΔΕΧ, έτσι και η εξυπηρέτηση του ακολούθησε ανοδική πορεία μετά το 1980, ιδιαίτερα το 1985.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15
ΤΟΚΟΧΡΕΩΛΥΣΙΑ ΓΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ
Εκατομμύρια Δολάρια

	<u>ΤΟΚΟΙ</u>	<u>ΧΡΕΩΛΥΣΙΑ</u>	<u>ΣΥΝΟΛΟ</u>
1986	1210	995	2205
1987	1308	1435	2743
1988	1402	1955	3357
1989	1492	2053	3545
1990	1577	2340	3917
<u>ΣΥΝΟΛΟ:</u>	<u>6989</u>	<u>8778</u>	<u>15767</u>

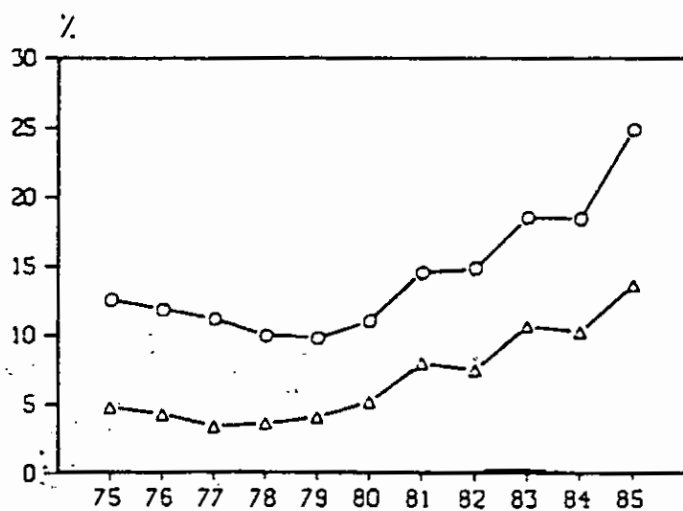
ΠΗΓΗ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Διάγραμμα 3: Τόκοι (▨) και Χρεολύσια (▧) του Δημοσίου Ξεωτερικού Χρέους (ΔΕΧ).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Διάγραμμα 2: Τόκοι (Δ) και Τοκοχρεολύσια (ο) του ΔΕΧ σάν ποσοστά των Ξεαγωγών.

Πηγή: Διεθνής Τράπεζα.

ΑΠΟ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ;

Το ουσιαστικό συμπέρασμα που εξάγεται από το κείμενο του νομισματοπιστωτικού προγράμματος που ανακοίνωσε ο Διοικητής της Τράπεζας Ελλάδος (8.12.90) είναι ότι η επιτυχία των στόχων της νομισματοπιστωτικής πολιτικής εξαρτάται άμεσα από την εκπλήρωση των στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής του 1991. Τα τελευταία χρόνια η νομισματοπιστωτική πολιτική αποτελεί ουραγό της δημοσιονομικής, καθώς ένας από τους βασικούς στόχους των εκάστοτε νομισματοπιστωτικών προγραμμάτων, είναι η εξεύρεση αποταμιευτικών πόρων για τη χρηματοδότηση των ολοένα και περισσότερο διογκούμενων κρατικών ελλειμμάτων.

Οι κυριότεροι στόχοι της νομισματοπιστωτικής πολιτικής του 1991, καθώς επίσης τα νέα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα, που διαμορφώνονται πλέον για την καταταλαιπωρημένη εθνική μας οικονομία και επιβεβαιώνονται από την ανάλυση των στοιχείων του νομισματοπιστωτικού προγράμματος, είναι:

1. Η συγκράτηση του πληθωρισμού το 1991 σε μέσα επίπεδα, γύρω στο 17%

2. Ο καθαρός εξωτερικός δανεισμός του δημόσιου τομέα κατά το 1991 να είναι μηδενικός. Ο στόχος αυτός είναι αρκετά δύσκολο να πραγματοποιηθεί λόγω των σημαντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας. Με βάση την πρόβλεψη που υπάρχει στον κρατικό προϋπολογισμό ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το 1990 θα κυμανθεί γύρω στα 3.6 δις δολάρια και δεδομένου ότι οι δαπάνες για τοκοχρεολύσια για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού μας χρέους το 1991 προβλέπεται να ανέλθουν σε 4.3 δολάρια και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η αυτόνομη εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων καλύπτει περίπου το 45% του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, σε ποιά αντικειμενικά δεδομένα στηρίζεται η πρόβλεψη περί μηδενικού καθαρού εξωτερικού δανεισμού το 1991;

3. Η ποσοστιαία αύξηση της προσφοράς χρήματος M3 (κέρματα + τραπεζογραμμάτια + ιδιωτικές καταθέσεις + καταθέσεις ιδιωτών ταμειευτηρίου και προθεσμίας), προβλέπεται το 1991 να κυμανθεί μεταξύ 14%, 16% από 18% που εκτιμάται το 1990. Με βάση το ποσοστό αύξησης του M3, η εγχώρια πιστωτική επέκταση προς τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα προβλέπεται το 1991 να διαμορφωθεί μεταξύ 12.5% - 13.5%. Πιο συγκεκριμένα κατά το 1991 η πιστωτική επέκταση προς τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα προβλέπεται να ανέλθει σε 14% και 12% - 13% αντίστοιχα. Η επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης κρίνεται αναγκαία ώστε να επιτευχθεί ο καιρίος στόχος της γενικότερης οικονομικής πολιτικής περί αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού.

4. Οι καθαρές δανειακές ανάγκες της Κεντρικής Διοίκησης προβλέπεται το 1991 να ανέλθουν σε 1.450 δις ή 11.4% του ΑΕΠ (Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος), από 1775 δις δρχ. ή 16.6% του ΑΕΠ το 1990. Στο προηγούμενο νομισματοπιστωτικό πρόγραμμα, η Τράπεζα Ελλάδος προέβλεπε οι καθαρές δανειακές ανάγκες του συνολικού κρατικού τομέα θα ανέρχονταν σε 1400 δις δρχ. ή 13.3% του ΑΕΠ.

Η πιστωτική επέκταση, δηλαδή οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα το 1991 (PSBB), προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 1740 δις ή 13.6% του ΑΕΠ. Χαρακτηριστικό είναι ότι η Τράπεζα Ελλάδος στην ανακοίνωση της δεν εκτιμά το ύψος των καθαρών δανειακών αναγκών του συνολικού κρατικού τομέα κατά το 1990.

Μεταξύ ανακοίνωσης νομισματοπιστωτικού προγράμματος και εισηγητικής έκθεσης κρατικού προϋπολογισμού, νομίζουμε ότι υπάρχει μια "ακούσια" συσκότιση. Πώς είναι δυνατόν στην εισηγητική έκθεση του κρατικού προϋπολογισμού να αναφέρεται ότι το ύψος των δανειακών αναγκών των ΔΕΚΟ το 1990 εκτιμάται σε 339,1 δις και της Κεντρικής Διοίκησης σε 1.775,3 δις και ταυτόχρονα να ταυτίζεται το μέγεθος των δανειακών αναγκών δηλαδή του ταμειακού ελλείμματος του ευρύτερου δημόσιου τομέα με εκείνο της Κεντρικής Διοίκησης. Από την άλλη μεριά, γιατί η Τράπεζα Ελλάδος προβλέπει ότι το ταμειακό έλλειμμα των ΔΕΚΟ το 1991 θα ανέλθει σε 300 δις ανεβάζοντας έτσι το ταμειακό έλλειμμα του ευρύτερου δημόσιου τομέα στα 1740 δις;

5. Στην ανακοίνωση του νομισματοπιστωτικού προγράμματος, είναι οφθαλμοφανές ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα με τις ληξιπρόθεσμες ανεξόφλητες οφειλές προς την ΑΤΕ (Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος) και την Εθνική Κτηματική Τράπεζα. Οι ληξιπρόθεσμες ανεξόφλητες υποχρεώσεις των αγροτικών συνεταιρισμών προς την ΑΤΕ, εκτιμώνται σήμερα γύρω στα 250 δις δρχ. και οι ληξιπρόθεσμες οφειλές από στεγαστικά δάνεια στην Εθνική Κτηματική Τράπεζα σε 28 δις. Οποσδήποτε, στο χαρτοφυλάκιο αυτών των Τραπεζών και ιδίως της ΑΤΕ, υπάρχει σοβαρό πρόβλημα, το οποίο θα μπορούσε να υπερπηδήσει στα πλαίσια κυρίως μιας θαρραλέας νομισματοπιστωτικής πολιτικής.

6. Ένα σημείο το οποίο αξίζει επισήμανσης, είναι ότι οι Τράπεζες επενδύσεων (ΕΤΒΑ, ΕΤΕΒΑ κ.λπ.) αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ανταγωνισμού στην προσπάθειά τους να προσελκύουν αποταμιευτικούς πόρους μετά την βαθμιαία κατάργηση της επιδότησης των επιτοκίων των ομολόγων τους από τον κρατικό προϋπολογισμό. Τώρα, τι μέτρα πολιτικής έχουν υιοθετηθεί από την πλευρά των τραπεζών επενδύσεων σε επίπεδο νέων τραπεζικών εργασιών (προϊόντων), με προοπτική τη διεύρυνση της οικονομικής της δραστηριότητας και την

προσέλκυση αποταμιευτικών πόρων, είναι μια άλλη ιστορία. Όπως επίσης είναι μια άλλη ιστορία ποιά η συμβολή των τραπεζών επενδύσεων στην ανάπτυξη της εθνικής μας οικονομίας κατά την δεκαετία του 1980.

7. Στόχος της νομισματοπιστωτικής πολιτικής μετά την αναμενόμενη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στις αρχές του 1991, είναι τα ονομαστικά επιτόκια να διατηρηθούν σε υψηλότερα επίπεδα από το ύψος του πληθωρισμού, με απώτερη επιδίωξη η υιοθέτηση μιας χαλαρότερης νομισματοπιστωτικής πολιτικής να μην "έχει αρνητικές επιπτώσεις στην πορεία της σταθεροποίησης της οικονομίας και στο ισοζύγιο πληρωμών".

8. Αξιοπρόσεκτο είναι ότι το ποσοστό δέσμευσης που επιβάλλει η Τράπεζα Ελλάδος στις εμπορικές τράπεζες για τη χρηματοδότηση των κρατικών ελλειμμάτων από 40% που ήταν στα τέλη του 1990, προβλέπεται να πέσει ακόμη πιο κάτω από το 25%. Βέβαιο είναι ότι η εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου πολιτικής θα προκαλέσει μεγάλη ένταση στον ανταγωνισμό μεταξύ εμπορικών τραπεζών και ειδικών πιστωτικών ιδρυμάτων (ΑΤΕ, Κτηματική Τράπεζα, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο κ.λπ.), τα οποία ως γνωστόν δεν υπόκεινται σε μια τέτοια υποχρεωτική δέσμευση. Παρ'όλα αυτά στην ανακοίνωση του νομισματοπιστωτικού προγράμματος δεν αναφέρονται τα αντικειμενικά δεδομένα από την εκπλήρωση των οποίων εξαρτάται η πραγματοποίηση μιας τέτοιας απόφασης.

9. Το νομισματοπιστωτικό πρόγραμμα, συνηγορεί υπέρ μιας περισσότερο "σφικτής" εισοδηματικής πολιτικής. Η Τράπεζα της Ελλάδας εξαρτά σε σημαντικό βαθμό την επίτευξη των στόχων του σταθεροποιητικού προγράμματος 1990-1993, στην άσκηση μιας αυστηρής εισοδηματικής πολιτικής.

10. το νομισματοπιστωτικό ισοζύγιο της ελληνικής οικονομίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης δανειακών κεφαλαίων παρουσιάζει σημαντικό πρόβλημα, με την έννοια ότι η Τράπεζα Ελλάδος χρησιμοποιεί διάφορους μηχανισμούς για τη χρηματοδότηση του νομισματοπιστωτικού ελλείμματος, οι οποίοι όμως δεν ερμηνεύονται πλήρως από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία. Στο παρακάτω πίνακα, παρατηρούμε ότι η διαφορά μεταξύ ζήτησης και προσφοράς κεφαλαίων αφήνει ένα έλλειμμα, το οποίο μετά το 1980 παρουσιάζει εντυπωσιακή άνοδο. Στα στοιχεία του πίνακα, εκτός της ζήτησης κεφαλαίων του ευρύτερου δημόσιου τομέα που αντανάκλα το ύψος του καθαρού δανεισμού της κεντρικής διοίκησης και των ΔΕΚΟ, καθώς επίσης και της ζήτησης κεφαλαίων του ιδιωτικού τομέα, συμπεριλαμβάνονται και τα χρεολύσια για την εξυπηρέτηση του συνολικού δημόσιου χρέους της χώρας, ώστε να απεικονιστεί καλύτερα η σύνθεση της συνολικής ζήτησης δανειακών κεφαλαίων της ελληνικής οικονομίας.

Το καυτό ερώτημα, είναι: Βάσει ποιών νομισματοπιστωτικών μηχανισμών η Τράπεζα Ελλάδος

καλύπτει το διευρυντικό έλλειμμα του νομισματοπιστωτικού ισοζυγίου, το οποίο προκαλεί παρόμοιες αρνητικές επιδράσεις, στην πορεία της εθνικής μας οικονομίας με τις αντίστοιχες των ταμειακών ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα;

Στον πίνακα βλέπουμε ότι η χρηματοδότηση του "χρηματοπιστωτικού ελλείμματος" γίνεται μέσω του εξωτερικού εξισορροπητικού δανεισμού και των "λοιπών πόρων". Ο εξωτερικός εξισορροπητικός δανεισμός προκύπτει εάν στο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προστεθούν τα χρεολύσια για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού μας χρέους και στη συνέχεια αφαιρεθεί η αυτόνομη εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων, δηλαδή των κεφαλαίων που εισάγονται στην Ελλάδα και δεν επαναπατρίζονται.

Τι περιλαμβάνουν όμως οι "λοιποί πόροι", οι οποίοι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό συμβάλλουν στην κάλυψη του ελλείμματος του νομισματοπιστωτικού μας ισοζυγίου; Απ'όσα γνωρίζουμε, στους λοιπούς πόρους περιλαμβάνονται τα ίδια διαθέσιμα των τραπεζών, οι καταθέσεις ιδιωτών σε συνάλλαγμα, κ.λπ. Άρα, η Τράπεζα Ελλάδος στην προσπάθειά της να χρηματοδοτήσει το έλλειμμα του νομισματοπιστωτικού ισοζυγίου της ελληνικής οικονομίας, προσφεύγει στην αποδοχή άλλων μορφών χρήματος υπό την ευρεία έννοια πέρα του Μ3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16
ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
Σε τρέχουσες τιμές δισ. δρχ.

	1980	1981	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
ΖΗΤΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	310.0	587.1	1374.3	1381.0	1573.3	2078.8	2842.2	3126.5	3519.9
α. Ιδιωτικός τομέας	141.4	214.9	372.4	374.0	290.4	460.4	688.0	603.5	667.0
β. Καθαρό ταμ. έλλειμμα									
Δημ. τομέα (PSBR)	146.7	329.0	828.3	776.1	843.1	1201.2	1603.7	1775.3	1740.0
γ. Χρεολύσια Δημ. Τομέα	21.9	43.2	173.6	230.9	439.1	417.2	550.5	747.7	1108.9
ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΕΦ.	212.4	395.3	929.0	920.4	1291.5	1578.3	1829.5	1753.6	1819.6
α. Προσφ. Χρήματος Μ3	195.3	364.7	759.1	676.1	1039.9	1204.3	1562.5	1443.6	1419.6
β. Τραπεζικά Ομόλογα	17.1	30.6	169.9	244.3	251.6	374.0	267.0	310.0	400.0
ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ									
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (I-II)	-97.6	-191.8	-445.3	-460.6	-298.7	-500.7	-1012.7	-1372.9	-1696.3
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ									
ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ									
α. Εξωτερικός εξισορροπητικός δανεισμός	69.5	120.6	471.2	290.0	318.0	239.6	501.1	570.0	600.0
β. Λοιποί πόροι	28.1	71.2	-25.9	170.6	-19.3	260.9	511.6	802.9	1096.3

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ - ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομικών και Τράπεζα Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 17
ΑΕΠ, ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ, ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ
 Σε τρέχουσες τιμές δισ.δρχ.

1980	209.6	14.7	267.9	18.4	812.4	1021.9	23.6	1767.6	20.1	24.8
1981	260.4	24.2	335.3	25.2	1126.1	1386.6	35.7	2109.1	19.3	24.6
1982	300.2	15.3	389.7	16.2	1473.0	1773.1	27.9	2632.4	24.8	20.9
1983	342.6	14.1	449.3	15.3	1801.8	2144.5	20.9	3109.6	18.1	20.2
1984	400.8	17.0	542.5	20.7	2377.6	2778.3	29.6	3807.6	22.4	18.5
1985	505.2	26.0	675.1	24.6	3032.0	3537.4	27.3	4584.0	20.4	19.3
1986	541.4	7.2	738.8	9.4	3672.1	4213.5	19.2	5497.6	19.9	23.0
1987	628.9	16.2	847.0	14.6	4624.2	5253.4	24.7	6228.1	13.3	16.4
1988	735.5	17.0	973.2	14.9	5722.3	6457.7	22.9	7501.9	20.5	13.5
1989	969.9	31.9	1265.5	30.0	7153.0	8020.2	24.2	8844.4	17.9	13.7
1990	1139.6	17.5	1493.3	18.0	8440.6	9463.8	18.0	10670.0	20.6	21.0
1991	1310.6	15.0	1717.3	15.0	9706.7	10883.4	15.0	12770.0	19.7	17.0

Στις ιδιωτικές καταθέσεις περιλαμβάνονται οι καταθέσεις όψεως και οι καταθέσεις ιδιωτών ταμειυτηρίου και προθεσμίας.
 ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομικών και ΕΣΥΕ.

Εν τούτοις ποιά τα χρηματοοικονομικά μεγέθη που συνθέτουν "ποσοτικά" τους λοιπούς πόρους του χρηματοπιστωτικού μας συστήματος;

Από την πιο πάνω ανάλυση, προκύπτει ότι η επίτευξη των στόχων της νομισματοπιστωτικής πολιτικής μέσα στα πλαίσια των αναζητήσεων του σταθεροποιητικού προγράμματος 1990-1993 εξαρτάται από την πραγματοποίηση των επιδιώξεων της δημοσιονομικής πολιτικής. Η επίτευξη των στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής στα πλαίσια του σταθεροποιητικού προγράμματος, εξαρτάται καθοριστικά από την εκπλήρωση των στόχων της φορολογικής πολιτικής και ιδίως της πολιτικής επί της άμεσης φορολογίας.

Δεν θα πρέπει να διαφεύγει το γεγονός ότι η ελληνική οικονομία κλυδωνίζεται σήμερα από δύο κατηγορίες ελλειμμάτων, το έλλειμμα του ευρύτερου δημόσιου τομέα και το έλλειμμα του νομισματοπιστωτικού μας ισοζυγίου.

Δεν θέλουμε να πιστεύουμε ότι οι λοιποί πόροι, οι οποίοι ως προσφορά χρήματος υπό την ευρεία έννοια χρησιμοποιούνται ως πηγή κάλυψης του διευρυνόμενου ελλείμματος του νομισματοπιστωτικού ισοζυγίου της χώρας, συνιστά την "μυστικομεταβολητή" της ελληνικής οικονομίας. Εάν το έλλειμμα του νομισματοπιστωτικού μας ισοζυγίου χρηματοδοτείται με κάλπικες προσφορές χρήματος, τότε η εθνική μας οικονομία βρίσκεται σε τραγικότερη θέση και από την ήδη τραγική θέση, όπως την εμφανίζουν τα διαθέσιμα εθνικολογιστικά στοιχεία.

ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ **ΓΙΑ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΠΛΗΡΩΜΩΝ**

Το πρόβλημα του εξωτερικού χρέους γίνεται οξύτερο καθώς λήγει η περίοδος χάριτος για αρκετό μέρος των δανειακών υποχρεώσεων της Ελλάδας. Υπολογίζεται ότι η χώρα πρέπει να δανειστεί 19 δις δολάρια από το 1988 έως 1993, για την πληρωμή μόνο των τοκοχρεωλυσιών, σύμφωνα με την παρουσίαση του ακαδημαϊκού Α. Αγγελόπουλου, στο σχετικό συνέδριο που οργάνωσε το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας, 23-25 Ιανουαρίου 1988.

Με κανένα τρόπο δεν πρέπει να διακυβεύονται τα συμφέροντα της χώρας. Για να αποφευχθεί ο διασυρμός της χώρας στο εξωτερικό προτάθηκε από τον καθηγητή Α. Αγγελόπουλο να γίνουν διαπραγματεύσεις από την ελληνική κυβέρνηση με τις Η.Π.Α., σε συσχέτιση με τις αμερικανικές βάσεις για αναστολή πληρωμής του κεφαλαίου των εξωτερικών δανείων για πέντε χρόνια και παράταση της εξόφλησής τους για δεκαπέντε ακόμη χρόνια. Παρόμοιοι διακανονισμοί αναμένονται και με άλλες χώρες και τράπεζες που έχουν δώσει δάνεια στην Ελλάδα και είναι πιθανόν να αντιδράσουν στη χορήγηση νέων δανείων. Παρόμοιες διαπραγματεύσεις γίνονται και από άλλες χώρες, ιδιαίτερα το Μεξικό και τη Βραζιλία.

Αν δεν σταματήσει ο φαύλος κύκλος των νελλειμμάτων του δημοσίου τομέα και του ισοζυγίου πληρωμών, το εξωτερικό χρέος της χώρας θα διευρύνεται, τα τοκοχρεωλύσια θα αυξάνουν και η οικονομική ανάκαμψη θα καθυστερεί.

Η χώρα έχει να αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα πληρωμής τόκων και χρεολυσιών στα τωρινά και ερχόμενα χρόνια, πράγμα που θα οδηγήσει σε μείωση των πραγματικών ατομικών εισοδημάτων, είτε διά μέσου λιτότητας ή πληθωρισμού, ή αύξησης της φορολογίας. Ακόμη και η μεθοδολογία της ΑΤΑ (αναπροσαρμογή των αποδοχών) είχε αρνητική επίδραση στην εξέλιξη των μεσαίων και σχετικά υψηλών μισθών, με αποτέλεσμα να χάσουν σημαντικό ποσοστό της αγοραστικής δύναμης. Αν όμως ληφθεί υπ'όψιν η επίδραση του πληθωρισμού και της προοδευτικής φορολογίας, οι πραγματικές αποδοχές θα βρεθούν μειωμένες. Από την άλλη πλευρά η τεχνητά υπερτιμημένη δραχμή έναντι του δολλαρίου χειροτερεύει την κατάσταση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Ε Π Ι Π Τ Ω Σ Ε Ι Σ

Είναι γνωστό πλέον ότι η χώρα έχει μεγάλο εξωτερικό χρέος και αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα πληρωμής τόκων και χρεολυσιών κάθε χρόνο. Συνέπεια όλων αυτών είναι να τρέχει στις δανειαγορές και να εκλιπαρεί τους ξένους πιστωτές για δάνεια με δυσβάσταχτους όρους.

α) Η λιτότητα είναι ένα από τα αποτελέσματα των χρεών και του πληθωρισμού. Σχεδόν όλες οι εκάστοτε κυβερνήσεις επέβαλαν μέτρα λιτότητας ή σταθεροποιητικά προγράμματα για να μπορέσουν να εξοικονομήσουν πόρους για την πληρωμή των χρεών. Έτσι έχουμε μια σταδιακή αλλά συγχρόνως και σημαντική συγκράτηση μισθών και ημερομισθίων όσο αφορά τις δημόσιες υπηρεσίες. Οι μισθοί μειώνονται σημαντικά θα μπορούσαμε να πούμε, με τελικό σκοπό την εγκράτεια αλλά και τη μείωση της υπερκατανάλωσης που κατά κύριο λόγο είναι αποτέλεσμα της πολυδάπανης δημοσιονομικής πολιτικής της χώρας μας, που μας οδήγησε στο τεράστιο εξωτερικό και εσωτερικό δανεισμό. Κάτι τέτοιο είναι φυσικό να ακολουθηθεί από έντονη αντίδραση των πολιτών, εφ'όσον η μείωση των μισθών δεν συμβαδίζει με τις τιμές των αγαθών.

β) Άλλη επίπτωση του εξωτερικού χρέους είναι και η σταδιακή αύξηση των αρνητικών επιτοκίων.

Το ύψος των πραγματικών επιτοκίων παίζει σημαντικό ρόλο στην συμπεριφορά των καταναλωτών, στις επενδύσεις, και στη συνέχεια στα εσωτερικά και εξωτερικά χρέη της χώρας. Τα πραγματικά επιτόκια βρίσκονται όταν αφαιρεθούν τα ποσοστά πληθωρισμού από τα ονομαστικά επιτόκια. Για παράδειγμα, το πραγματικό επιτόκιο του 1985 ήταν αρνητικό (-3.8) γιατί ο πληθωρισμός -δηλαδή η αύξηση των τιμών καταναλωτικών αγαθών- στο χρόνο αυτό ήταν 19.3%, και το ονομαστικό επιτόκιο αποταμίευσης στα ταχυδρομικά ταμειυτήρια ήταν 15.5%.

Όπως μας δείχνει και ο πιο κάτω πίνακας σε όλα τα χρόνια της προηγούμενης δεκαετίας τα πραγματικά επιτόκια είναι αρνητικά. Δηλαδή είναι προτιμότερο να δαπανώνται χρήματα αντί να αποταμιεύονται. Και αυτό γιατί αν στην αρχή του χρόνου χρειαζόντουσαν 100.000 δρχ. για να αγοράσεις μια τηλεόραση και στο τέλος του χρόνου για το ίδιο προϊόν χρειάζονται 120.000 δρχ., συμφέρει να αγοραστεί αυτό από την αρχή αντί να αποταμιευθούν τα χρήματα και να είναι με τους τόκους μόνο 115.500 δρχ. στο τέλος. Συγχρόνως όμως, ενεργείται και ένα άλλο μέγιστο κακό στη χώρα μας. Στην Ελλάδα μεγάλο μέρος των καταναλωτικών δαπανών στρέφεται προς την αγορά ξένων προϊόντων και εισαγόμενων αγαθών, τα οποία πρέπει να πληρώνει η χώρα σε εξωτερικό συνάλλαγμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Έτος	Πληθωρισμός	Επιτόκια Καταθέσεων	
		Όνομαστικά	Πραγματικά
1975	13,4	9,6	-3,8
1976	13,3	8,9	-4,4
1977	12,1	8,5	-3,6
1978	12,6	10,0	-2,6
1979	19,0	11,9	-7,1
1980	24,9	14,5	-10,4
1981	24,5	14,5	-10,0
1982	21,0	14,5	-6,5
1983	20,2	14,5	-5,7
1984	18,4	15,4	-3,0
1985	19,3	15,5	-3,8
1986	16,4	15,5	-0,9
1987	15,7	15,5	-0,2

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ονομαστικά επιτόκια είναι αυτά των ταχυδρομικών ταμειευτηρίων που χρησιμοποιούνται κατά πολύ.

ΠΗΓΗ: Τράπεζα Ελλάδος, IMF, IFS.

γ) Η μείωση των επενδύσεων είναι επίσης μια σοβαρή επίπτωση του χρέους. Οι επενδύσεις στην Ελλάδα είναι -αν όχι μηδαμινές- πάρα πολύ λίγες. Τόσο οι Έλληνες επενδυτές όσο και οι ξένοι αποφεύγουν να κάνουν επενδύσεις στη χώρα μας. Και αυτό γιατί υπάρχει έντονη γραφειοκρατία, πράγμα που δυσκολεύει πολύ την εργασία των επενδυτών. Οι Τράπεζες στην χώρα μας παρ'όλο που ψάχνουν για επενδυτές, δεν προσφέρουν έτοιμα επενδυτικά προγράμματα σε Έλληνες και ξένους επενδυτές, λόγω της ανεπάρκειάς τους σε εξειδικευμένο ανθρώπινο προσωπικό και της ελλιπούς οργανωτικότητάς τους. Εάν κάποιος επενδυτής διαθέτει 10 εκατομ.δολάρια και απευθυνθεί σε κάποια Τράπεζα για την αξιοποίηση των χρημάτων του, τότε καμμιά ελληνική τράπεζα δεν είναι σε θέση να του προσφέρει εναλλακτικές λύσεις επενδυτικών ευκαιριών. Κατ'αυτό τον τρόπο, το τραπεζικό σύστημα αποτελεί τροχοπέδη στην επενδυτική και αναπτυξιακή πορεία της εθνικής μας οικονομίας. Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν ανά πάσα στιγμή στα ράφια τους, επενδυτικές προτάσεις, οι οποίες θα μπορούν να υλοποιηθούν άμεσα από τους οποιουσδήποτε Έλληνες και ξένους επενδυτές.

Η έλλειψη σταθερής οικονομικής πολιτικής, ο υψηλός πληθωρισμός που δεν επιτρέπει την παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων προς εξαγωγές και η απουσία ομαλών εργασιακών σχέσεων οι οποίες διακόπτουν την ομαλή ροή στην παραγωγή, είναι αιτίες που απομακρύνουν τους επενδυτές από τη χώρα μας.

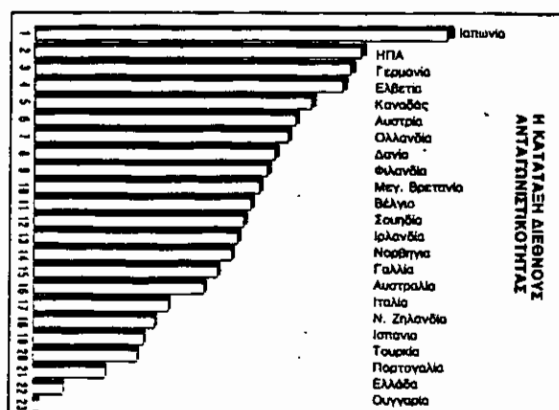
δ) Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, είναι πολύ μικρή και αυτό λόγω του μεγάλου κόστους παραγωγής τους, του μη τεχνολογικού εξοπλισμού των βιομηχανιών για την

παραγωγή αυτών, καθώς και η όχι ικανοποιητική ποιότητα αυτών.

Έτσι λοιπόν η Ελλάδα είναι πολύ πιο πίσω σε θέματα ανταγωνιστικότητας από τις άλλες χώρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

Η ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ε) Μια ακόμη επίπτωση που είχε το εξωτερικό χρέος στην ελληνική οικονομία και η έλλειψη εμπιστοσύνης από τους ξένους. Έχουμε χάσει πια την εμπιστοσύνη των ξένων λόγω του ότι χρωστάμε υπέρογκα ποσά στο εξωτερικό αλλά και γιατί δυσκολευόμαστε να εξοφλήσουμε τις δόσεις αυτών. Αντί να κάνουμε προσπάθειες ώστε η χώρα να προσαρμοστεί το ταχύτερο δυνατό στις νέες συνθήκες της ΕΟΚ, ακούμε μόνο εξορκισμούς εναντίον των ξένων εταιρειών περιλαμβανομένων και αυτών της ΕΟΚ, και των ξένων επενδυτών.

Θα χρειαστούν μεγάλες προσπάθειες και αρκετός χρόνος για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και την ταχύτερη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

στ) Ο πληθωρισμός είναι ένα φαινόμενο αρκετά γνωστό στη χώρα μας που δημιουργήθηκε λόγω του εξωτερικού μας χρέους. Οι συνεχείς αυξήσεις των τιμών έχουν σαν σκοπό τη συγκέντρωση πόρων για την εξόφληση των δόσεων στο εξωτερικό. Παρ'όλες όμως τις αυξήσεις των τιμών, το χρέος όχι μόνο παραμένει αλλά και δεν μειώνεται αισθητά. Με τις αυξήσεις των τιμών όχι μόνο θίγονται τα εισοδήματα των καταναλωτών και -ιδιαίτερα- των μικρομεσαίων πολιτών, αλλά και από την άλλη πλευρά αφού τα προϊόντα μας είναι αρκετά ακριβά, μειώνονται οι εξαγωγές μας. Η σημαντική εξ'άλλου περικοπή της ΑΤΑ και οι διαδοχικές αναπροσαρμογές των έμμεσων φόρων και των τιμολογίων των επιχειρήσεων του δημοσίου περιόρισαν το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων και συνέβαλαν στην άμβλυνση των πληθωριστικών πιέσεων από την πλευρά της ζήτησης.

Ακολουθεί πίνακας που μας δείχνει τον ετήσιο ρυθμό αύξησης των τιμών:

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Μεταβολή μέσων επιπέδων σε ποσοστά %

Έτη ή τρίμηνα	Δείκτης τιμών καταναλωτή, ΕΣΥΕ						Δείκτης τιμών ζωνδερικής πώλησης, ΕΣΥΕ				
	ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες					ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες			
		Διατροφή	Επίσημα υλικά	Στέγαση	Μήσσοι, ρούχα, κομμωτική	Αυτά εκτός οικογενειακής		Πρόβλεψη ετήσιας ποσοτικής μεταβολής (Προσπονη)	Επιτόκιο	Εισοδήματα	Εισοδήματα
1980	24,8	27,5	18,8	28,9	22,7	24,0	28,4	24,8	30,4	26,3	28,4
1981	24,5	30,1	21,6	27,1	13,6	24,4	25,4	27,5	24,3	27,2	25,5
1982	20,9	21,1	27,7	18,5	15,4	21,7	17,2	21,5	17,2	14,5	16,0
1983	20,2	18,0	22,3	13,7	20,9	24,4	20,4	17,0	20,0	21,4	24,1
1984	18,4	18,3	26,2	14,8	11,7	19,8	20,0	18,9	16,8	27,3	23,9
1985	19,3	19,5	22,1	17,0	16,8	19,7	20,2	20,2	18,6	19,9	25,6
1986	23,0	20,3	25,4	20,8	26,6	24,2	16,8	11,4	21,3	1,8	24,1
1987	16,4	12,6	21,7	14,6	11,4	20,4	9,8	11,4	8,7	9,5	12,3
1988	13,5	11,1	18,1	13,4	8,3	15,7	10,1	9,8	10,3	10,6	9,3
1989	13,7	18,2	16,0	10,9	6,7	12,0	13,4	15,9	12,2	16,5	12,5
1990	20,4	21,3	17,9	25,2	25,9	17,4	15,9	23,1	18,4	6,7	12,6
1987 α	16,4	15,0	22,2	11,7	9,8	19,6	8,1	12,8	7,3	2,6	12,7
1987 β	17,8	15,6	23,4	15,9	12,8	20,3	11,3	18,4	9,5	10,4	12,6
1987 γ	16,0	10,3	21,9	15,7	12,3	20,6	10,6	9,3	8,8	15,3	12,5
1987 δ	15,4	9,8	19,8	15,1	10,8	20,9	9,1	5,8	8,9	9,9	11,4
1988 α	13,6	8,7	20,4	14,8	10,1	16,3	9,5	5,6	10,7	8,3	9,8
1988 β	12,4	7,1	19,1	13,5	8,0	15,8	8,5	2,9	9,5	9,1	8,9
1988 γ	14,0	13,5	17,6	13,5	7,1	15,6	11,0	14,4	10,5	12,1	9,1
1988 δ	14,1	15,2	15,9	12,0	7,9	15,1	11,3	16,3	10,3	12,8	9,3
1989 α	13,7	16,7	15,3	12,1	7,4	13,0	13,4	20,6	11,2	18,1	10,8
1989 β	13,2	15,8	15,4	10,6	5,9	13,2	14,6	16,7	12,6	21,0	13,3
1989 γ	13,8	19,7	16,9	9,6	6,2	11,0	12,1	11,0	12,0	12,5	12,7
1989 δ	14,2	20,4	16,4	11,2	7,2	10,8	13,7	15,7	13,1	14,9	13,2
1990 α	16,7	19,7	17,6	15,3	14,3	14,9	13,3	17,7	14,7	7,2	12,3
1990 β	20,2	23,2	17,4	21,1	24,1	16,5	14,7	27,0	16,2	3,6	12,8
1990 γ	21,8	21,8	17,6	29,5	30,7	18,1	17,4	26,4	20,3	7,7	12,3
1990 δ	22,6	20,5	18,8	32,3	34,1	19,8	18,1	21,6	22,2	8,3	12,8

ζ) Η αύξηση της φορολογίας είναι αποτέλεσμα της αδυναμίας μας να εξοφλήσουμε το χρέος. Κάθε τόσο αυξάνονται οι φορολογικοί συντελεστές ώστε το κράτος να εισπράξει από τους πολίτες χρήματα για την εξόφληση του χρέους. Η έντονη όμως φορολογία είναι αναποτελεσματική γιατί οι πλέον υψηλοί εισοδηματίες βρίσκουν συνεχείς τρόπους φοροδιαφυγής με συνέπεια να παραμένει το πρόβλημα άλυτο. Αντίθετα, αυτοί που πληρώνονται κανονικά ή δεν μπορούν να αποκρύψουν τίποτα, είναι οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι.

Επίσης, το κράτος βάζει διάφορες έκτακτες εισφορές καθώς και φόρους κατανάλωσης για να μπορέσει με αυτούς τους πρόσθετους φόρους να μπορέσει να μαζέψει χρήματα για την εξόφληση των τοκοχρεωλυσιών. Τέλος, οι υψηλοί συντελεστές φορολογίας πλήττουν τα μεσαία εισοδήματα με συνέπεια το κράτος να μαζεύει λιγότερα από αυτά τα οποία υπολογίζει με αποτέλεσμα το πρόβλημα του χρέους να παραμένει άλυτο.

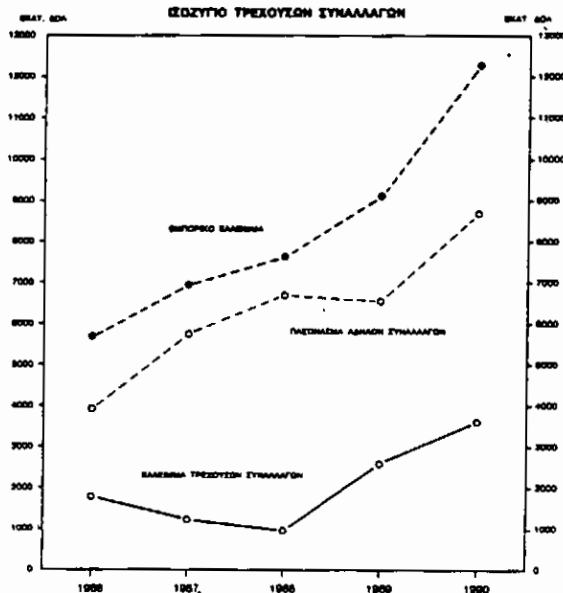
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο.
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Το ισοζύγιο πληρωμών και ειδικότερα οι τρέχουσες συναλλαγές παρουσίασαν το 1990 χειροτέρευση για δεύτερο κατά σειρά έτος. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 38.4% και έφτασε τα 3.562 εκατομ.δολ. ή το 5.5% του ακαθαρίστου εγχωρίου προϊόντος (ΑΕΠ) έναντι 2.573 δολ. (4.8% του ΑΕΠ) το 1989.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων σημείωσε πολύ ταχύτερη αύξηση (55.8%) και κάλυψε το 75% του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών.

Ο καθαρός εξωτερικός δανεισμός κινήθηκε στα επίπεδα του προηγούμενου έτους (1990: 1076 εκ.δολ., 1989: 1042 εκ.δολ.) και κάλυψε πλήρως το υπόλοιπο έλλειμμα και επιπλέον οδήγησε σε οριακή αύξηση των συναλλαγματικών διαθέσιμων της χώρας. Στο τέλος του έτους, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα ανήλθαν σε 4.294 εκ.δολ. έναντι 4.172 εκ.δολ. στα τέλη του 1989.

Η χειροτέρευση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σημειώθηκε σε ένα έτος κατά το οποίο η ελληνική οικονομία παρέμεινε στάσιμη, ενώ οι οικονομίες των χωρών - μελών του ΟΟΣΑ που αποτελούν τους βασικούς εμπορικούς εταίρους της χώρας μας, παρουσίασαν ικανοποιητικό ρυθμό ανόδου (2.8%).

Τούτο πρέπει να αποδοθεί σε σημαντικό βαθμό στη χαλαρή δημοσιονομική πολιτική που ακολούθησε κατά τη μακρά προεκλογική περίοδο, με αποτέλεσμα την αύξηση της εγχώριας ζήτησης με ρυθμό τριπλάσιο από το ρυθμό αύξησης του προϊόντος και τη δημιουργία

έντονων προσδοκιών για υποτίμηση της δραχμής.

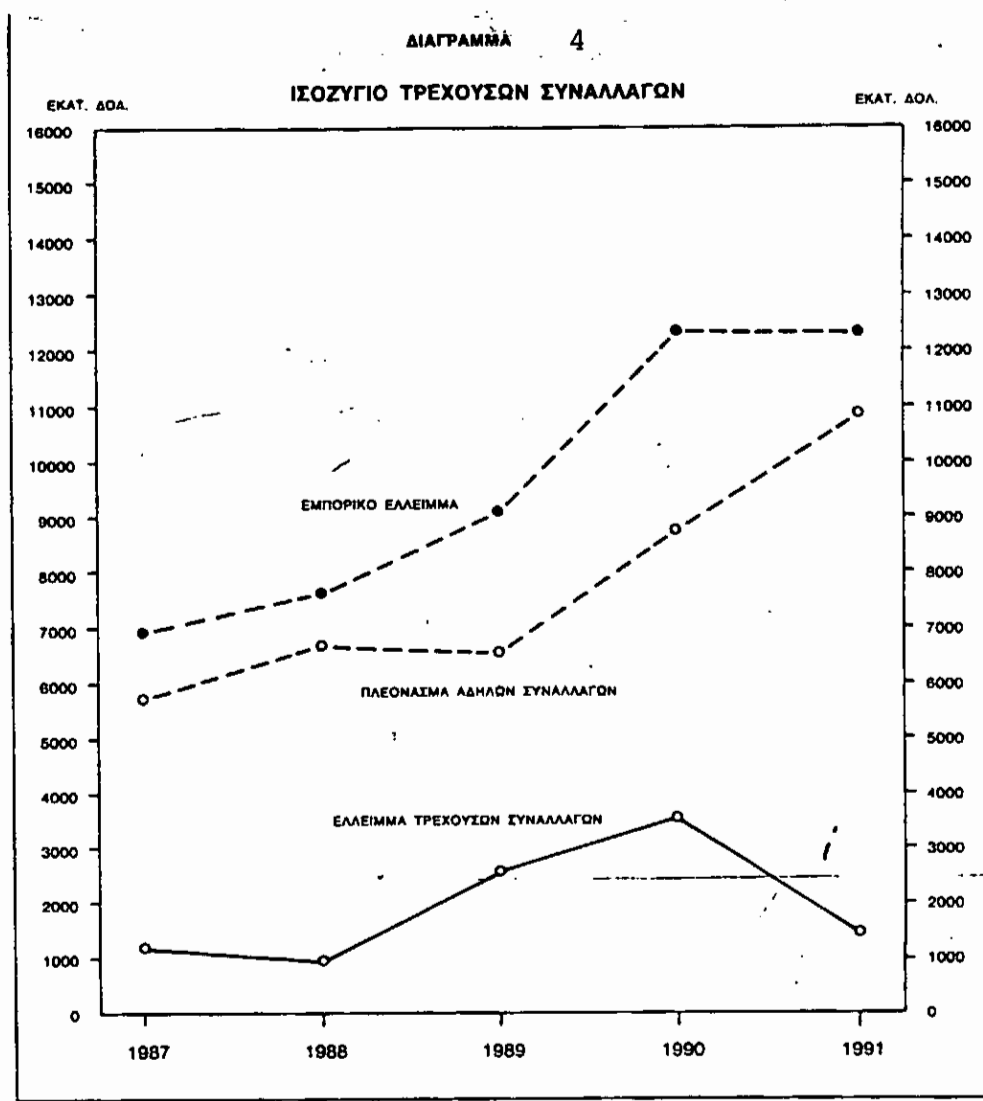
Το 1991 το ισοζύγιο πληρωμών παρουσίασε σημαντική βελτίωση, η οποία προήλθε εξ'ολοκλήρου από τις τρέχουσες συναλλαγές. Συγκεκριμένα το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε κατά 57.3% και περιορίστηκε σε 1520 εκατ.δολ. από 3.562 εκατ.δολ. το 1990. Ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος μειώθηκε σε 2.2% από 5.4% το προηγούμενο έτος. Η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων μειώθηκε κατά 6.4% αλλά παρέμεινε σε σχετικά υψηλά επίπεδα (2514 εκατ.δολ. και 3.7% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος), γεγονός που κατέστησε δυνατή την κάλυψη του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών και τη σημαντική ενίσχυση των συναλλαγματικών διαθέσιμων της χώρας. Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα αυξήθηκαν περαιτέρω με το σύνολο του καθαρού εξωτερικού δανεισμού του δημόσιου τομέα (911 εκατ.δολ.) και έφτασαν στο τέλος του έτους τα 6046 εκατ.δολ., έναντι 4294 εκατ.δολ. στο τέλος του 1990.

Η βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το περασμένο έτος θα πρέπει να αποδοθεί σε σημαντικό βαθμό στην αλλαγή πολιτικής και πραγματοποιήθηκε με την εφαρμογή του σταθεροποιητικού προγράμματος. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα την ελαφριά μείωση της εγχώριας ζήτησης, ενώ στις ευρωπαϊκές χώρες - μέλη του ΟΟΣΑ που αποτελούνται τους κύριους εμπορικούς εταίρους μας, η ζήτηση αυξήθηκε κατά 1%. Επισημαίνεται ότι το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν στην Ελλάδα και τις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ αυξήθηκε με τον ίδιο περίπου ρυθμό (Ελλάδα: 1.2%, ΟΟΣΑ:1.1%).

Επί πλέον, η εφαρμογή του σταθεροποιητικού προγράμματος σε συνδυασμό με τα υψηλά εγχώρια επιτόκια, οδήγησε στην εξασθένιση των προσδοκιών για υποτίμηση της δραχμής. Η προοδευτική αποκατάσταση, μετά το Μάϊο του 1990, κλίματος εμπιστοσύνης όσο αφορά τη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής, είχε ιδιαίτερα ευνοϊκές επιπτώσεις στο ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών και συγχρόνως προκάλεσε τη βαθμιαία επαναφορά στα φυσιολογικά επίπεδα των υψηλών αποθεμάτων εισαγόμενων αγαθών που είχαν συσσωρευθεί τους πρώτους μήνες του 1990.

Σημαντική τέλος συμβολή στη μείωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών είχαν οι καθαρές μεταβιβάσεις από την ΕΟΚ, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 39.1% ή 1133 εκατ.δολ. Η αύξηση αυτή θα πρέπει να αποδοθεί τόσο στη φυσιολογική άνοδο των εισροών όσο και στην αξιολογη βελτίωση της απορροφητικότητας από τη χώρα μας των διαθέσιμων κονδυλίων από τα διάφορα προγράμματα της Κοινότητας. Η βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών

συναλλαγών θα ήταν ακόμη μεγαλύτερη αν δεν εξακολουθούσαν οι αρνητικές επιδράσεις της κρίσης του Περσικού Κόλπου, κυρίως στο ισοζύγιο των καυσίμων και στις εισπράξεις τουριστικού συναλλάγματος.

Το ισοζύγιο καυσίμων επιβαρύνθηκε παρά τη σημαντική μείωσή του το 1991, κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους, με ποσό άνω των 200 εκατ.δολ. λόγω της υστέρησης που υπάρχει μεταξύ αγοράς και διακανονισμού των φορτίων αργού πετρελαίου, ενώ ο τουρισμός επηρεάστηκε αρνητικά ολόκληρο το πρώτο εξάμηνο του έτους. Αρνητική ακόμη επίδραση στον τουρισμό, φαίνεται ότι είχαν, κατά το δεύτερο εξάμηνο τα γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ
(Σε εκατομμύρια δολάρια)

Κατηγορίες	Μεταβολές (%)				
	1989	1990	1991	1990	1991
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	15.114,7	18.692,5	19.104,6	23,7	2,2
Καύσιμα	2.092,4	2.694,0	2.892,8	28,8	7,4
Χωρίς καύσιμα	13.022,3	15.998,5	16.211,8	22,9	1,3
ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	5.994,4	6.364,8	6.797,1	6,2	6,8
Καύσιμα	401,9	461,2	858,5	14,8	86,1
Χωρίς καύσιμα	5.592,5	5.903,6	5.938,6	5,6	0,6
Εμπορικό ισοζύγιο	<u>-9.120,3</u>	<u>-12.327,7</u>	<u>-12.307,5</u>	<u>35,2</u>	<u>-0,2</u>
ΑΔΗΛΟΙ ΠΟΡΟΙ	10.281,2	13.040,8	15.353,8	26,8	17,7
ΑΔΗΛΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ	3.734,0	4.274,8	4.566,7	14,5	6,8
Ισοζύγιο άδηλων συναλλαγών	<u>6.547,2</u>	<u>8.766,0</u>	<u>10.787,1</u>	<u>33,9</u>	<u>23,1</u>
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	<u>-2.573,1</u>	<u>-3.561,7</u>	<u>-1.520,4</u>	<u>38,4</u>	<u>-57,3</u>
Κίνηση κεφαλαίων (καθαρή)	2.766,7	3.762,5	3.424,6	36,0	-9,0
Ιδιωτικός τομέας	1.957,6	2.838,6	2.811,1	45,0	-1,0
Δημόσιος τομέας	2.701,0	3.247,3	4.463,0	20,0	37,4
Χρεολύσια	-1.891,9	-2.323,4	-3.849,5	23,0	65,7
Κατανομή Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων (SDRs)	—	—	—		
Τακτοποιητέα στοιχεία	-526,4	-157,0	-235,0		
Διαφορά αναπροσαρμογής χρυσού και συναλλαγματικών ισοτιμιών	-77,3	71,0	-90,4		
Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών	<u>-410,1</u>	<u>114,8</u>	<u>1.759,6</u>		
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	—	—	—		
Μεταβολή συναλλαγματικών διαθεσίμων*	-418,4	121,8	1.751,8		
Μεταβολή υπολοίπων clearings	8,3	- 7,0	7,8		
Υψος συναλλαγματικών διαθεσίμων	4.172,4	4.294,2	6.046,0		

* Η αξία των διαθεσίμων σε χρυσό αναπροσαρμόστηκε το Δεκέμβριο του 1989, του 1990 και του 1991, με βάση το 65% του μέσου όρου των αντίστοιχων τιμών αγοράς της συγγής χρυσού σε δολάρια ΗΠΑ.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των ισοζυγίων, θα πρέπει να εξηγήσουμε μερικές από τις βασικές έννοιες γύρω από το ισοζύγιο.

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ:

Το εμπορικό ισοζύγιο δίνει τη διαφορά μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών και μόνο. Αυτό είναι πάντα αρνητικό στην Ελλάδα, επειδή η υπερβολική προστασία που δώσαμε στην εγχώρια παραγωγή οδήγησε και σε χαμηλή ανταγωνιστικότητα και σε δυσκολίες στην προσαρμογή της δομής της παραγωγής στις απαιτήσεις στη ζήτηση.

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΠΟΡΩΝ:

Το ισοζύγιο άδηλων πόρων δίνει τη διαφορά μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών υπηρεσιών και μόνο. Σ' αυτές συμπεριλαμβάνονται και μορφές κίνησης κεφαλαίων και ειδικά οι αναλήψεις από μετατρέψιμες καταθέσεις και η εισροή πόρων από την ΕΟΚ. Η πρώτη μορφή αφορά καταθέσεις σε συνάλλαγμα που μετατρέπονται σε δραχμές, ενώ οι κάτοχοί τους έχουν το δικαίωμα να ξανακάνουν τις δραχμές συνάλλαγμα.

ΔΙΑΦΟΡΑ:

Η διαφορά μεταξύ των δύο ισοζυγίων (Εμπορικού και Αδήλων πόρων) μας δίνει το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Αυτό μετρά την εξωτερική θέση της χώρας, αυτό εξετάζουν οι ξένοι οργανισμοί και αυτό αντανakλά ως ένα βαθμό την ανταγωνιστικότητα της χώρας στις διεθνείς αγορές.

Επειδή το ισοζύγιο πληρωμών είναι μια λογιστική απεικόνιση των μεγεθών για τις εξωτερικές συναλλαγές της χώρας, αυτό πρέπει πάντα να δίνει το ίδιο νούμερο για πληρωμές και εισπράξεις. Έτσι, αν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσιάζει έλλειμμα αυτό θα εξισορροπηθεί με αντίστοιχο πλεόνασμα κάπου αλλού.

Έτσι, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών δίνει την εικόνα της τρέχουσας εξωτερικής διαχείρισης της χώρας και η κίνηση κεφαλαίων παρουσιάζει είτε τη χρηματοδότηση του ελλείμματος είτε την εξισορρόπηση του πλεονάσματος.

Στην περίπτωση της Ελλάδας μέρος του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών καλύπτεται από την αυτόνομη εισροή κεφαλαίων. Αυτά είναι ιδιωτικά κεφάλαια που ανήκουν είτε σε ξένους είτε σε Έλληνες και που έρχονται στην Ελλάδα επειδή οι ιδιοκτήτες τους το επιθυμούν. Μπορεί να θέλουν να κάνουν επενδύσεις, μπορεί να θέλουν να αγοράσουν ακίνητα, μπορεί

να θέλουν απλά να εκμεταλλευθούν τα υψηλά επιτόκια που προσφέρουν οι Τράπεζες και το δημόσιο. Τα κεφάλαια αυτά αποκαλούνται "μη δανειακά", επειδή δεν υπάρχει σύναψη δανείων αλλά έρχονται οικειοθελώς. Έτσι μια χώρα μπορεί να έχει υψηλό έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών αλλά να μην χρειάζεται να δανειστεί πολλά λεφτά για να το χρηματοδοτήσει, επειδή γίνεται αυτόνομη εισροή κεφαλαίων.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό ο βαθμός χρηματοδότησης του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών με μη δανειακά κεφάλαια αποτελεί ένα δείκτη για υγεία ή ευρωστία του Ισοζυγίου Πληρωμών της χώρας. Στο σημείο αυτό χρειάζεται όμως μια διευκρίνιση. Πολλές χώρες έχουν αντιμετωπίσει το φαινόμενο όπου κεφάλαια έρχονται προκειμένου να εκμεταλλευθούν τα υψηλά επιτόκια που προσφέρονται αλλά φεύγουν αμέσως μόλις τα επιτόκια μειωθούν. Το φαινόμενο αυτό του λεγόμενου "θερμού χρήματος" είναι παγκόσμια γνωστό, ακριβώς επειδή η φυγή του -όταν συμβαίνει- δημιουργεί σχεδόν πάντα κρίση στο Ισοζύγιο Πληρωμών. Πολύ απλά αυτό που συμβαίνει είναι ότι η Κεντρική Τράπεζα της χώρας όταν αντιμετωπίζει μια τέτοια φυγή πρέπει να βρει τα συναλλαγματικά αποθέματα για να πληρώσει τους κατόχους των κεφαλαίων. Όμοια αν όσοι έκαναν αναλήψεις από καταθέσεις σε μετατρέψιμες δραχμές θελήσουν να βγάλουν χρήματα από τη χώρα, τότε η Κεντρική Τράπεζα είναι επίσης υποχρεωμένη να τους δώσει το αντίστοιχο συνάλλαγμα.

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

Η αύξηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών κατά 38.4% ή 989 εκατ.δολ. το 1990 οφείλεται στη μεγάλη διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος (3.208 εκατ.δολ.) που καλύφθηκε μόνο κατά τα δύο τρίτα περίπου (2.219 εκατ.δολ.) από την αύξηση του πλεονάσματος των άδηλων συναλλαγών. Το ποσοστό καλύψεως του εμπορικού ελλείμματος από το πλεόνασμα των άδηλων συναλλαγών μειώθηκε ελαφρά (1990: 71%, 1989: 72%) παρά την εξαιρετικά μεγάλη αύξηση του τελευταίου. Τούτο υποδηλώνει ότι τα περιθώρια χρηματοδότησης ενός συνεχώς διευρυνόμενου εμπορικού ελλείμματος από το πλεόνασμα των άδηλων συναλλαγών είναι περιορισμένα και η ισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών προϋποθέτει τη σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του εμπορικού ελλείμματος. Η μείωση κατά 2.041 εκατ.δολ. του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών οφείλεται εξ'ολοκλήρου στην αύξηση του πλεονάσματος των άδηλων συναλλαγών ενώ το εμπορικό έλλειμμα παρέμεινε στάσιμο στα επίπεδα του 1990. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν το πλεόνασμα των άδηλων συναλλαγών να καλύψει το 88% του εμπορικού ελλείμματος, έναντι 71% το 1990.

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αυξήθηκε το 1990 κατά 35.2% και έφθασε τα 12.328 εκατ.δολ. (1989:9.120 εκ.δολ.) ως αποτέλεσμα της ανόδου της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές με ρυθμό σχεδόν τριπλάσιο από το ρυθμό ανόδου των εισπράξεων από εξαγωγές (23.7% έναντι 6.2%). Ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος το εμπορικό έλλειμμα έφτασε το 18.9% (1989:17%) που με εξαίρεση το 1985 είναι το υψηλότερο των τελευταίων τριάντα ετών.

Η δυσμενής αυτή εξέλιξη οφείλεται στις εξαγωγές που ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκαν στο 9.7% από 11.2% το 1989, ενώ οι εισαγωγές παρέμειναν στα υψηλά επίπεδα του προηγούμενου έτους (28.6% του ΑΕΠ).

Στην αύξηση του εμπορικού ελλείμματος οφείλεται κυρίως στο ισοζύγιο καυσίμων ή το ισοζύγιο των λοιπών αγαθών. Οι καθαρές εισαγωγές καυσίμων αυξήθηκαν κατά 32.1% που ήταν το αποτέλεσμα της μεγάλης ανόδου των τιμών του αργού πετρελαίου λόγω της κρίσης στον Κόλπο.

Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης του εμπορικού ελλείμματος προήλθε από τα ισοζύγια αγαθών, πλην των καυσίμων, που αυξήθηκε κατά 35.9% ως αποτέλεσμα της ανόδου της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές κατά 22.9% και των εισπράξεων από εξαγωγές μόνο κατά 5.6%. Σχετικά με τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες του εμπορικού ισοζυγίου αναφέρεται ότι το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της χώρας παρέμεινε στάσιμο, ενώ σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ η εσωτερική ζήτηση (όγκος εισαγωγών) στις κυριότερες αγορές των ελληνικών προϊόντων αυξήθηκε κατά 7.5%.

Από τη σύγκριση των ρυθμών αυτών με τους ρυθμούς μεταβολής του όγκου των εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών, εκτός από τα καύσιμα, προκύπτει ότι μειώθηκε το ποσοστό συμμετοχής των ελληνικών προϊόντων τόσο στην εγχώρια όσο και στις διεθνείς αγορές. Η δυσμενής αυτή εξέλιξη εξηγείται σε μικρό μόνο βαθμό από τη χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων που φαίνεται ότι σημειώθηκε το 1990.

Το μεγαλύτερο μέρος της ανόδου των εισαγωγών και της κάμψης των εξαγωγών θα πρέπει να αποδοθεί εκτός από τις προσδοκίες για υποτίμηση της δραχμής στις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας. Η συγκέντρωση της παραγωγής σε μικρό αριθμό παραδοσιακών προϊόντων, έχει ως συνέπεια την αδυναμία της εγχώριας προσφοράς να ικανοποιήσει έστω και μέρος της διαρκώς αυξανόμενης εγχώριας ζήτησης στη διεθνή αγορά

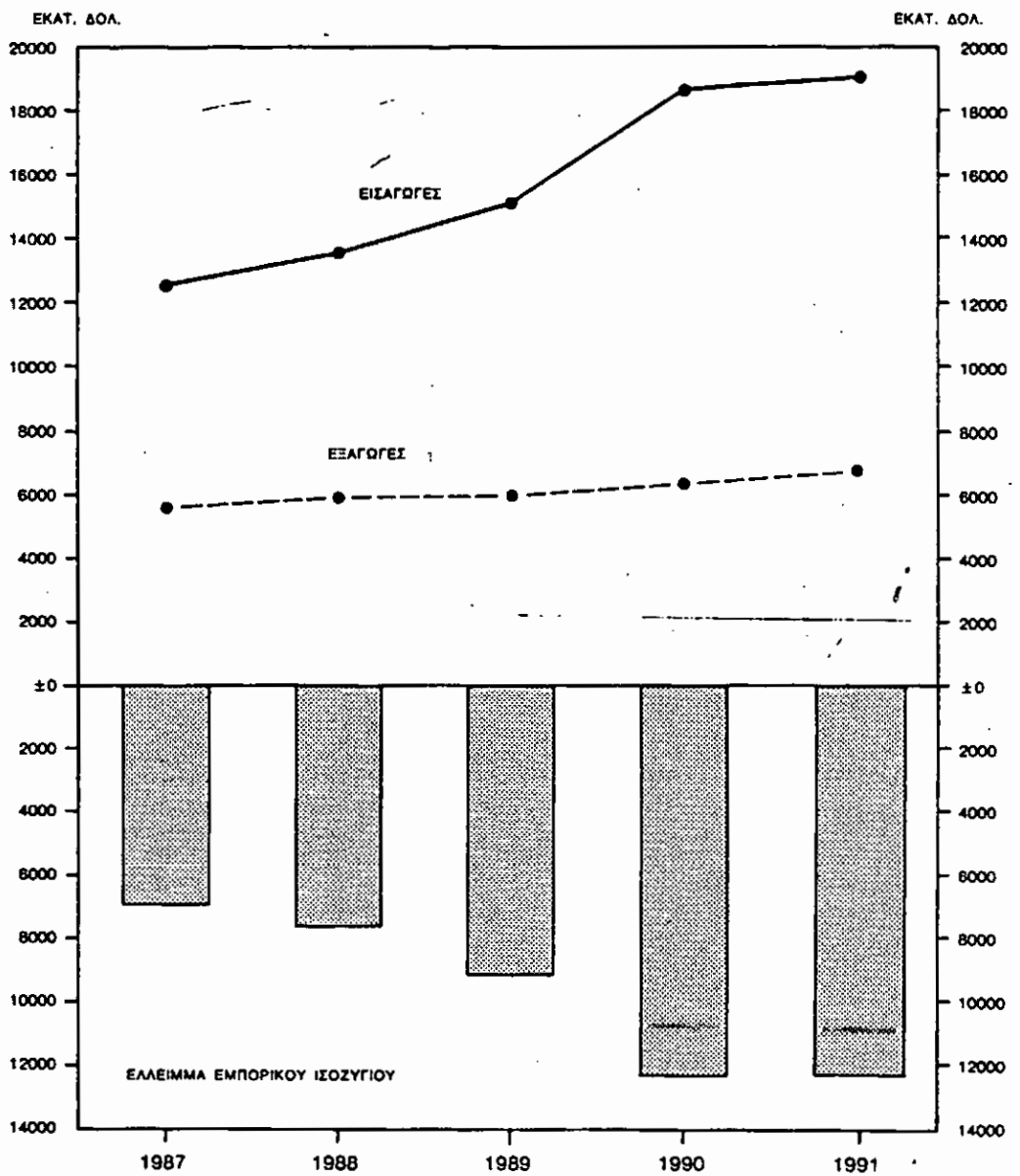
για προϊόντα ενός κλάδου που έχει υψηλή συμμετοχή στις ελληνικές εξαγωγές (π.χ. μεταλλουργικά προϊόντα), έχει δυσανάλογα δυσμενείς επιπτώσεις στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου σε δολάρια, παρέμεινε το 1991 στάσιμο (μείωση κατά 0.2%) επειδή η άνοδος των συναλλαγματικών εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών (6.8%) ήταν σημαντικά ταχύτερη από την αύξηση της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές (2.2%). Το εμπορικό έλλειμμα, ως ποσοστό όμως του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, μειώθηκε κατά μία ποσοστιαία μονάδα και περιορίστηκε στο 17.9% από 18.7% το 1990. Η συγκράτηση του εμπορικού ελλείμματος στα επίπεδα του 1990 οφείλεται στη μείωση κατά 199 εκατ.δολ. του ελλείμματος του ισοζυγίου καυσίμων, που αντισταθμίστηκε όμως από την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου των υπόλοιπων αγαθών. Η διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος χωρίς τα καύσιμα, ήταν αποτέλεσμα της ταχύτερης αύξησης της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές (1.3%) έναντι της ανόδου των εισπράξεων από εξαγωγές (0.6%). Πρέπει πάντως να επισημανθεί ότι η αύξηση των εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών εκτός από τα καύσιμα, όπως εμφανίζεται στο εμπορικό ισοζύγιο, πιθανόν να υποεκτιμά τις πραγματικές εξελίξεις, επειδή μέρος των εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών που τιμολογούνται σε δραχμές, φαίνεται ότι καταχωρείται στις άδηλες εισπράξεις και ειδικότερα στις αναλήψεις από καταθέσεις σε μετατρέψιμες δραχμές. Από τα στοιχεία της τελωνειακής στατιστικής που καλύπτουν το δεκάμηνο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου προκύπτει άνοδος κατά 2.6% του όγκου των εισαγωγών αγαθών, χωρίς τα υγρά καύσιμα, και των εξαγωγών κατά 12.2% ενώ οι όροι εμπορίου εμφανίζουν μικρή βελτίωση (0.5%).

Οι κύριοι προσδιοριστικοί παράγοντες των εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών αυξήθηκαν όπως προαναφέρθηκε, με χαμηλό ρυθμό, γεγονός που αντανακλάται και στον όγκο του διεθνούς εμπορίου της χώρας. Συγκεκριμένα το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της χώρας αυξήθηκε κατά 1.2% ενώ η εγχώρια ζήτηση μειώθηκε ελαφρά. Αντίθετα, σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, στις χώρες - μέλη του, που αποτελούν και τους κύριους εμπορικούς εταίρους μας, το εγχώριο προϊόν και η ζήτηση αυξήθηκαν με τον ίδιο ρυθμό (1% περίπου). Εξ'άλλου η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, όπως μετράται με το δείκτη της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, παρουσίασε αντίθετες εξελίξεις, ανάλογα με το δείκτη κόστους ή τιμών που χρησιμοποιείται για την κατάρτιση του. Συγκεκριμένα, με βάση τον δείκτη τιμών καταναλωτή η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής με βάση το κόστος εργασίας ανά μονάδα βιομηχανικού προϊόντος μειώθηκε

κατά 5.2%. Το γεγονός ότι το εμπορικό ισοζύγιο χωρίς τα καύσιμα δεν βελτιώθηκε, παρά την ευνοϊκή εξέλιξη των βασικών προσδιοριστικών παραγόντων του, αποδίδεται στις γνωστές διαρθρωτικές αδυναμίες της εγχώριας παραγωγής και σε κάποιο βαθμό στις χρονικές υστερήσεις με τις οποίες οι εισαγωγές και εξαγωγές επηρεάζονται από τις μεταβολές στην ανταγωνιστικότητα.

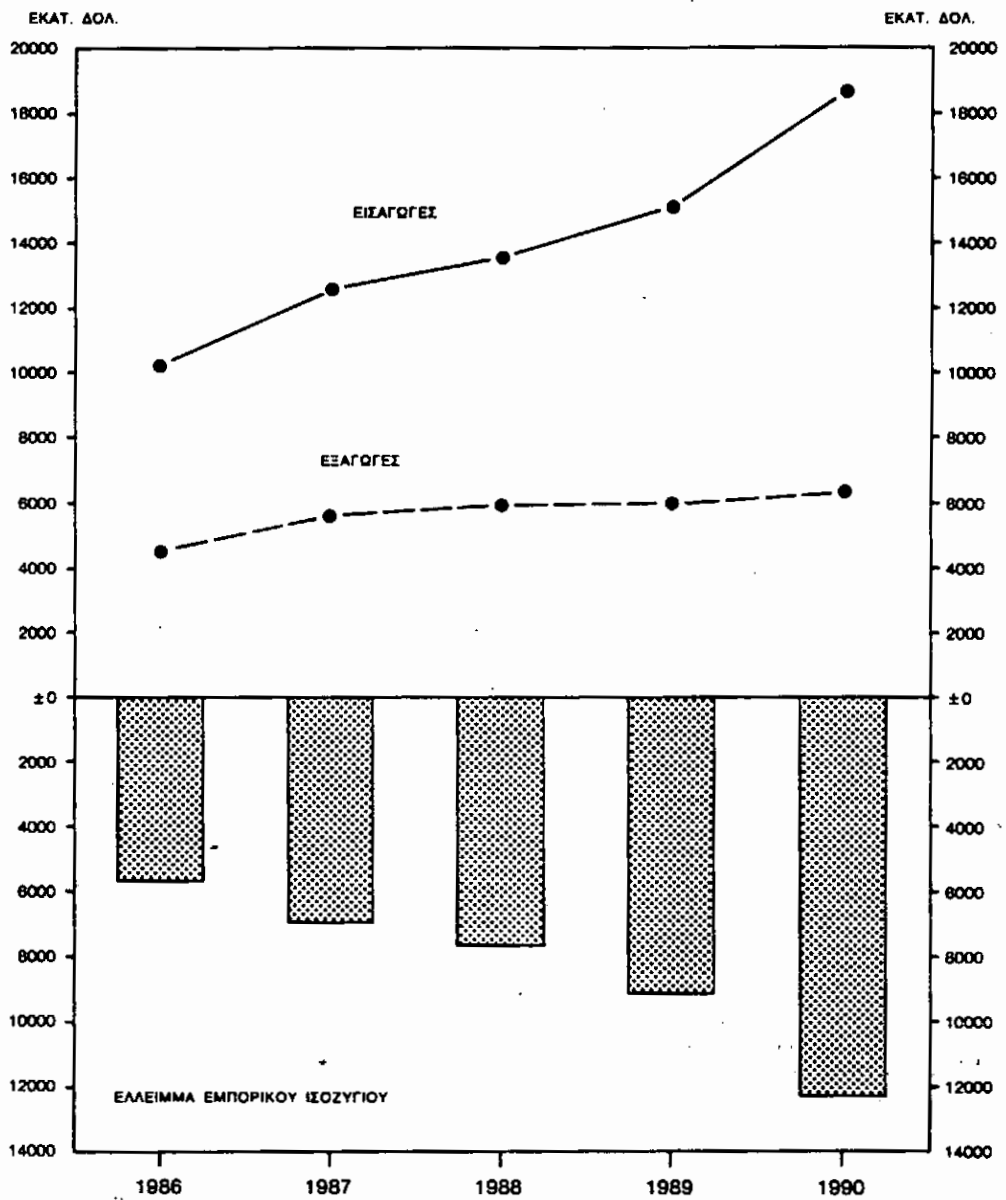
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Οι εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών το 1990, εκτός από τα καύσιμα σημείωσαν περιορισμένη αύξηση (5.6%). Η εξέλιξη αυτή υποδηλώνει πτώση του όγκου των εξαγόμενων προϊόντων, οφείλεται σε σημαντικό βαθμό και στη μειωμένη προσφορά ορισμένων βασικών αγροτικών προϊόντων (ελαιόλαδο και σιτάρι), καθώς και στις δυσμενείς εξελίξεις στις διεθνείς αγορές μεταλλευμάτων, και μεταλλουργικών προϊόντων, που είχαν ως συνέπεια τη μεγάλη πτώση των τιμών τους. Οι εισπράξεις από τις εξαγωγές των προϊόντων αυτών μειώθηκαν κατά 15.4% λόγω όμως του υψηλού βαθμού συγκέντρωσης των ελληνικών εξαγωγών είχαν έντονη αρνητική επίδραση στις συνολικές εισπράξεις.

Αναλυτικά, οι εξελίξεις στις επί μέρους κατηγορίες των εξαγόμενων προϊόντων με βάση τα αναλυτικά στοιχεία της συναλλαγματικής στατιστικής έχουν ως ακολούθως:

Οι εισπράξεις από εξαγωγές τροφίμων και ποτών αυξήθηκαν κατά 11.3%. Η αύξηση αυτή ήταν αποτέλεσμα αντίθετων εξελίξεων στις εξαγωγές των επί μέρους προϊόντων. Συγκεκριμένα, οι εισπράξεις από εξαγωγές των περισσότερων προϊόντων (νωπά φρούτα, φρουτοχυμοί, εληές, σταφίδες κ.λπ.) της κατηγορίας αυξήθηκαν με υψηλούς ρυθμούς. Αντίθετα, εμφανίστηκε κάμψη κατά 30.2% στις εισπράξεις από εξαγωγές ελαιόλαδου και δημητριακών λόγω μειωμένης παραγωγής.

Μετά τη μεγάλη μείωση (52.3%) του 1989 οι εισπράξεις από εξαγωγές καπνού ανέκαμψαν το περασμένο έτος και αυξήθηκαν κατά 67.5%. Η αύξηση αυτή ήταν αποτέλεσμα της ανόδου, τόσο του όγκου όσο και των τιμών.

Οι εισπράξεις από εξαγωγές πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων παρουσίασαν μικρή πτώση (1.7%) το 1990 μετά τη μεγάλη άνοδο (30%) του 1989. Τον τόνο στις εξελίξεις της κατηγορίας αυτής δίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό η πορεία των εξαγωγών βαμβακιού (-1.5%) που εξαρτάται από τις συνθήκες παραγωγής. Από τις εξελίξεις στις εξαγωγές των υπόλοιπων προϊόντων της κατηγορίας αξιοσημείωτη είναι η κάμψη κατά 19.5% των εισπράξεων από εξαγωγή δερματίνων η οποία θα οφείλεται σε υποκατάσταση εισαγόμενων.

Μειωμένες κατά 7.3% ήταν οι εισπράξεις από εξαγωγές ορυκτών και μεταλλευμάτων. Η μείωση οφείλεται στις δυσμενείς συνθήκες που επικράτησαν στη διεθνή αγορά μεταλλευμάτων καθώς και στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια, οι εξαγωγές μαγνησίου με συνέπεια τη συνεχή πτώση των εισπράξεών τους. Μόνο οι εισπράξεις από τις εξαγωγές μαρμάρων συνεχίζουν την ανοδική τους πορεία.

Πολυ μικρή αύξηση (2.9%) σημείωσαν οι εισπράξεις από εξαγωγές βιομηχανικών

και βιοτεχνικών προϊόντων. Οι εισπράξεις από εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων αυξήθηκαν κατά 14.1%. Υψηλό ρυθμό ανόδου (27%) σημείωσαν και οι εισπράξεις από εξαγωγές τσιμέντων. Αντίθετα, σημαντική πτώση (15.4%) παρουσίασαν οι εισπράξεις από εξαγωγές μεταλλουργικών προϊόντων η/οποία οφείλεται στις δυσμενείς συνθήκες της διεθνούς αγοράς. Οι εισπράξεις από εξαγωγές των υπόλοιπων προϊόντων της κατηγορίας κινήθηκαν κοντά στα επίπεδα του 1989.

Η μικρή αύξηση το 1991 των συναλλαγματικών εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών εκτός από τα καύσιμα ήταν αποτέλεσμα αντίθετων εξελίξεων στις επί μέρους κατηγορίες προϊόντων. Οι εισπράξεις από εξαγωγές αγροτικών προϊόντων σημείωσαν αξιολογή αύξηση, ενώ οι εισπράξεις από εξαγωγές των υπόλοιπων προϊόντων μειώθηκαν.

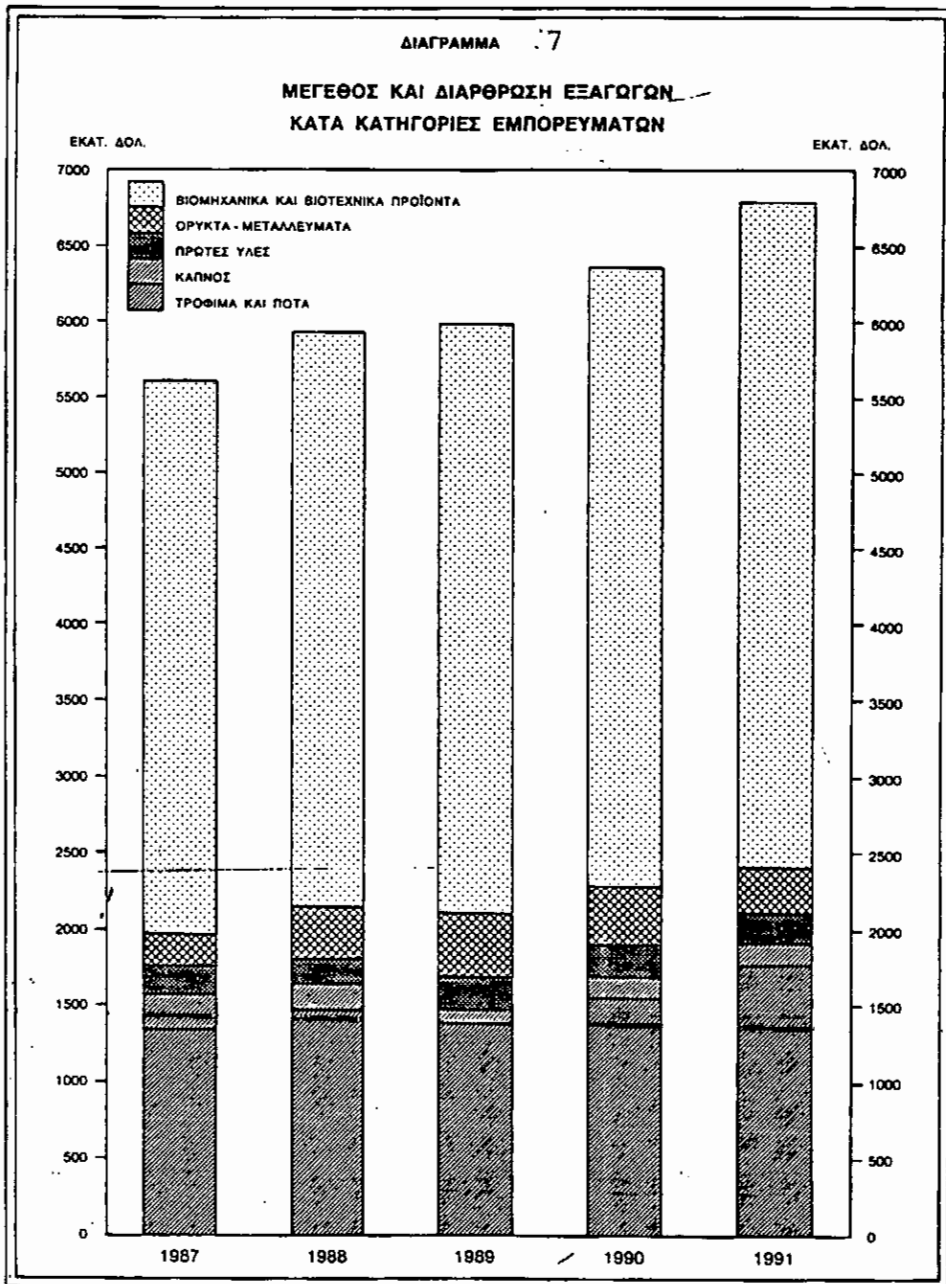
Οι εισπράξεις από εξαγωγές τροφίμων και ποτών αυξήθηκαν κατά 14.4%. Η μεγάλη αυτή αύξηση οφείλεται κατά κύριο λόγο στο σχεδόν τριπλασιασμό των εισπράξεων από εξαγωγές δημητριακών, ενώ υψηλούς ρυθμούς ανόδου παρουσίασαν και οι εισπράξεις από εξαγωγές διατηρημένων φρούτων και λαχανικών, καθώς και αραβοσίτου. Αντίθετα, οι εισπράξεις από εξαγωγές των υπόλοιπων προϊόντων της κατηγορίας, παρέμειναν στάσιμες ή μειώθηκαν στις περισσότερες περιπτώσεις, λόγω ανεπάρκειας της εγχώριας παραγωγής που ήταν ιδιαίτερα έντονη στην περίπτωση των οπωροκηπευτικών.

Οι εισπράξεις από εξαγωγές καπνού αυξήθηκαν κατά 2%. Η αύξηση αυτή, αλλά και το απόλυτο ύψος των εισπράξεων, υπολείπεται σημαντικά από τα αντίστοιχα μεγέθη της Καπνεμπορικής Ομοσπονδίας. Τούτο πρέπει να οφείλεται στη χρονική διαφορά μεταξύ της φόρτωσης του εμπορεύματος και εισπράξης του συναλλάγματος και πιθανόν στο ότι μέρος των εισπράξεων καταχωρείται στις αναλήψεις από καταθέσεις σε μετατρέψιμες δραχμές.

Μείωση κατά 8% εμφάνισαν οι εισπράξεις από εξαγωγές πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων, ενώ πολύ μεγαλύτερη πτώση (24.1%) σημείωσαν οι εισπράξεις από εξαγωγές ορυκτών και μεταλλευμάτων. Οι εξελίξεις αυτές αντικατοπτρίζουν τη δυσμενή διεθνή συγκυρία που γίνεται ιδιαίτερα αισθητή στις ελληνικές εξαγωγές, επειδή αρκετές από αυτές δεν έχουν μόνιμη παρουσία στις διεθνείς αγορές.

Οι εισπράξεις από εξαγωγές βιομηχανικών και βιοτεχνικών προϊόντων μειώθηκαν κατά 3.5%. Τα περισσότερα προϊόντα της κατηγορίας αυτής συνέβαλαν στην μείωση ενώ αύξηση παρουσίασε μικρός αριθμός προϊόντων, όπως τα τσιμέντα, τα μηχανήματα και μεταφορικά μέσα και τα λοιπά βιομηχανικά και βιοτεχνικά προϊόντα. Οι εισπράξεις από εξαγωγές

κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων σημείωσαν μικρή κάμψη (3.2%) που προήλθε από τα νήματα και υφάσματα, ενώ οι εισπράξεις από εξαγωγές ετοιμών ενδυμάτων έμειναν στάσιμες. Οι δυσμενείς συνθήκες στις διεθνείς αγορές είχαν ως συνέπεια τη συνέχιση της πτώσης των εισπράξεων από εξαγωγές μεταλλουργικών προϊόντων. Από όλα τα επί μέρους προϊόντα της κατηγορίας αυτής, η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στις εισπράξεις από εξαγωγές υποδημάτων και ειδών από δέρμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 22
ΕΞΑΓΩΓΕΣ
(Σε εκατομμύρια δολάρια)

Κατηγορίες	1989	1990	1991	Μεταβολές %	
				1990	1991
I. ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ	1.393,5	1.550,7	1.774,2	11,3	14,4
Κορινθιακή	25,8	35,6	37,3	38,0	4,8
Σουλτανίνα	40,3	52,1	36,0	29,3	-30,9
Ελιές	81,5	134,1	89,9	64,5	-32,9
Ελαιόλαδο	203,4	166,8	126,4	-18,0	-24,2
Κρασιά-Ποτά	92,0	77,2	80,8	-16,1	4,7
Εσπεριδοειδή	63,9	92,4	85,3	44,6	- 7,7
Άλλα νωπά φρούτα	126,1	193,2	188,9	53,2	- 2,2
Φρούτα και λαχανικά διατηρημένα	316,3	376,6	412,1	19,1	9,4
Δημητριακά	158,1	85,6	327,5	-45,9	282,6
Λοιπά	286,1	337,1	390,0	17,8	15,7
II. ΚΑΠΝΟΣ	84,9	142,2	145,0	67,5	2,0
III. ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	218,3	214,6	197,4	- 1,7	- 8,0
Βαμβάκι	105,0	103,4	98,9	-1,5	- 4,3
Δέρματα	50,8	40,8	34,8	-19,7	-14,7
Λοιπά	62,5	70,4	63,7	12,6	- 9,5
IV. ΟΡΥΚΤΑ-ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ	413,0	382,7	290,6	- 7,3	-24,1
Βωξίτης	44,5	25,5	18,9	-42,7	-25,9
Δίψυρη μαγνησία	25,6	17,3	7,2	-32,4	-58,4
Λοιπά	342,9	339,9	264,5	- 0,9	-22,2
V. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	401,9	461,2	858,5	14,7	86,1
VI. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3.343,8	3.440,8	3.320,9	2,9	- 3,5
Κλωστοϋφαντουργικά	1.452,9	1.657,3	1.604,3	14,1	- 3,2
Τσιμέντα	131,3	166,7	171,3	27,0	2,8
Άλλα χημικά και φαρμακευτικά	195,1	191,2	172,7	- 2,0	- 9,7
Άλουμίνιο-Άλουμίνα	254,1	255,2	248,0	0,4	- 2,8
Σιδηρόφυλλα	238,4	185,3	160,3	-22,3	-13,5
Άλλα μέταλλα και μεταλλικά είδη	378,3	319,3	294,0	-15,6	- 7,9
Μηχανήματα και μεταφορικά μέσα	29,9	33,4	51,3	11,7	53,6
Υποδήματα και λοιπά δερμάτινα είδη	45,4	45,7	20,9	0,7	-54,3
Γουναρικά	73,8	72,5	79,9	- 1,8	10,2
Λοιπά	544,6	514,2	518,2	- 5,6	0,8
VII. ΛΟΙΠΑ ΕΙΔΗ	139,0	172,6	210,5	24,2	22,0
Γενικό Σύνολο	5.994,4	6.364,8	6.797,1	6,2	6,8

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές αγαθών το 1990 πλην των καυσίμων, αυξήθηκε κατά 22.9%. Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αυτής προήλθε από εισαγωγές προϊόντων που παράγονται σε ανεπαρκείς ποσότητες ή καθόλου από την εγχώρια βιομηχανία, τούτο σημαίνει ότι δεν είναι δυνατή η υποκατάσταση των εισαγομένων προϊόντων αυτών με εγχώρια παραγωγή, με συνέπεια η συγκράτηση του ρυθμού ανόδου των εισαγωγών που κινήθηκε σε υψηλά επίπεδα τα δύο τελευταία έτη, μπορεί να επιτευχθεί μόνο με περιορισμό της εγχώριας ζήτησης.

Από τα αναλυτικά στοιχεία της συναλλαγματικής στατιστικής προκύπτει ότι η αύξηση της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές αγαθών, εκτός από τα καύσιμα, προήλθε σχεδόν στο σύνολό της από τα βιομηχανικά είδη καταναλώσεως και τα κεφαλαιουχικά αγαθά, ενώ η συμβολή των τροφίμων και πρώτων υλών ήταν περιορισμένη.

Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές τροφίμων αυξήθηκε κατά 14.9%. Από τις εξελίξεις στα επί μέρους προϊόντα προκύπτει ότι η δαπάνη για εισαγωγές κρεάτων και γαλακτοκομικών προϊόντων αυξήθηκε με χαμηλό ρυθμό που υποδηλώνει μείωση του όγκου των εισαγωγών παρά τη στασιμότητα της εγχώριας παραγωγής. Αντίθετα μεγάλη αύξηση (25.7%) σημείωσε η δαπάνη για εισαγωγές ψαριών. Η δαπάνη για εισαγωγές αρκετών από τα υπόλοιπα προϊόντα της κατηγορίας (δημητριακά, όσπρια, πατάτες, φυτικά λάδια, σπόροι, ονοπνευματώχα ποτά κ.ά.) αυξήθηκε με εξαιρετικά υψηλούς ρυθμούς λόγω κυρίως μειωμένης εγχώριας παραγωγής. Το αντίθετο συνέβη με τη ζάχαρη, δη. η άνοδος της εγχώριας παραγωγής είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της δαπάνης για εισαγωγές σε μόνο 22 εκ.δολ. από 76.4 εκ.δολ. το 1989.

Μικρή αύξηση (5%) σημείωσε η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές πρώτων υλών που υποδηλώνει σημαντική κάμψη του όγκου και φυσικά συνδέεται με την πτώση της βιομηχανικής παραγωγής. Επισημαίνεται πάντως ότι η δαπάνη για εισαγωγές καταναλωτικών πρώτων υλών αυξήθηκε κατά 15.5% ενώ αντίθετα μειωμένη κατά 5.5% ήταν η δαπάνη για εισαγωγές υλικών κατασκευών.

Σχετικά υψηλό ρυθμό ανόδου (21.2%) παρουσίασε η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών. Από τις τρεις ομάδες προϊόντων της κατηγορίας τη μεγαλύτερη αύξηση (43.9%) σημείωσε η δαπάνη για εισαγωγές μεταφορικών μέσων ενώ η αύξηση της δαπάνης για εισαγωγές μηχανημάτων ήταν πολύ μικρότερη (18.1%).

Τη μεγαλύτερη αύξηση (36.6%) από όλες τις κατηγορίες προϊόντων παρουσίασε η δαπάνη για εισαγωγές βιομηχανικών ειδών κατανάλωσης. Μεγάλο μέρος, περισσότερο από το μισό, της δαπάνης αυτής, αφορά ημικατεργασμένα προϊόντα που μέσα από περαιτέρω επεξεργασία διατίθενται στην εσωτερική ή και τη διεθνή αγορά. Υψηλούς ρυθμούς ανόδου (40.1%) παρουσίασε και η δαπάνη για εισαγωγές κλωστούφαντουργικών προϊόντων σε πολύ μεγάλο βαθμό οφείλεται στην κατάργηση της προστασίας (δασμοί και φόροι) που απολάμβανε η εσωτερική παραγωγή.

Αυξημένη με χαμηλότερους όμως ρυθμούς από τα κλωστούφαντουργικά, παρουσίασε η δαπάνη για εισαγωγές και των υπόλοιπων προϊόντων της κατηγορίας με εξαίρεση τα δερμάτινα είδη και γουναρικά που μειώθηκε κατά 11.3%. Η μείωση αυτή συνδέεται με την πτώση των εξαγωγών γουναρικών και παπουτσιών.

Το 1991 η αύξηση κατά 1.3% της συναλλαγματικής δαπάνης για εισαγωγές αγαθών εκτός από καύσιμα προήλθε από τα βιομηχανικά είδη καταναλώσεως και τα τρόφιμα. Αντίθετα, μειωμένη ήταν η δαπάνη για εισαγωγές κεφαλαιακών αγαθών και πρώτων υλών. Η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές τροφίμων σημείωσε μικρή αύξηση (1.3%), ως αποτέλεσμα αντίθετων εξελίξεων στα επί μέρους προϊόντα. Η παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων παραμένει για αρκετά χρόνια σχεδόν στάσιμη και υπολείπεται σημαντικά της κατανάλωσης με συνέπεια οι διακυμάνσεις της κατανάλωσης και των τιμών να αντικατοπτρίζονται σχεδόν πλήρως στη συναλλαγματική δαπάνη. Σημαντική αύξηση εμφάνισε το 1991 η δαπάνη για εισαγωγές γαλακτοκομικών, δημητριακών, οσπρίων, φυτικών ελαίων και κτηνοτροφικών. Η αύξηση της δαπάνης για εισαγωγές φυτικών ελαίων και σπόρων έφτασε το 28% και οφείλεται στις σημαντικού ύψους εισαγωγές ελαιόλαδου, λόγω ανεπάρκειας της εγχώριας προσφοράς, με αποτέλεσμα τη μεγάλη άνοδο των τιμών. Αντίθετα, η δαπάνη για εισαγωγές οιοπνευματωδών ποτών παρουσίασε μεγάλη μείωση (23.6%) για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια.

Η δαπάνη για εισαγωγές πρώτων υλών μειώθηκε κατά 4%. Στην κάμψη αυτή, που αντανakλά κατά κύριο λόγο την πτώση της βιομηχανικής παραγωγής και της κατασκευαστικής δραστηριότητας, συνέβαλαν όλα τα επί μέρους προϊόντα, με εξαίρεση τα ορυκτά και τα μεταλλεύματα, καθώς και τα προϊόντα από σίδηρο και χάλυβα.

Η δαπάνη για εισαγωγές κεφαλαιακών αγαθών παρουσίασε μικρή μείωση που προήλθε εξ'ολοκλήρου από τα μηχανήματα, ειδικότερα μάλιστα από τα μη-γεωργικά. Αντίθετα,

αυξήθηκε η δαπάνη για εισαγωγές μεταφορικών μέσων και ηλεκτροτεχνικού εξοπλισμού.

Από όλες τις κατηγορίες τη μεγαλύτερη αύξηση (5.3%) σημείωσε η συναλλαγματική δαπάνη για εισαγωγές βιομηχανικών ειδών κατανάλωσης. Ολόκληρη η αύξηση προήλθε από την υποκατηγορία "μη βασικά", που περιλαμβάνει κυρίως αγαθά διαρκούς κατανάλωσης, των οποίων η δαπάνη για εισαγωγές αυξήθηκε κατά 11.4%. Περισσότερο από το ένα τρίτο της αύξησης αυτής οφείλεται στην άνοδο κατά 26.5% της δαπάνης για εισαγωγές ιδιωτικών μεταφορικών μέσων που έφτασε τα 779 εκατ.δολ., δηλαδή τριπλασιάστηκε μεταξύ 1989 και 1991. Υψηλούς ρυθμούς άνοδου σημείωσε και η δαπάνη για εισαγωγές αρκετών άλλων προϊόντων, κοινό χαρακτηριστικό των οποίων είναι ότι στη χώρα μας παράγονται σε ανεπαρκείς ποσότητες ή και καθόλου. Από τα προϊόντα που θεωρητικά τουλάχιστον παράγονται εγχωρίως σε ικανοποιητικές ποσότητες, μεγάλη αύξηση παρουσίασε η δαπάνη για εισαγωγές ετοιμών ενδυμάτων, υποδημάτων και καπνού.

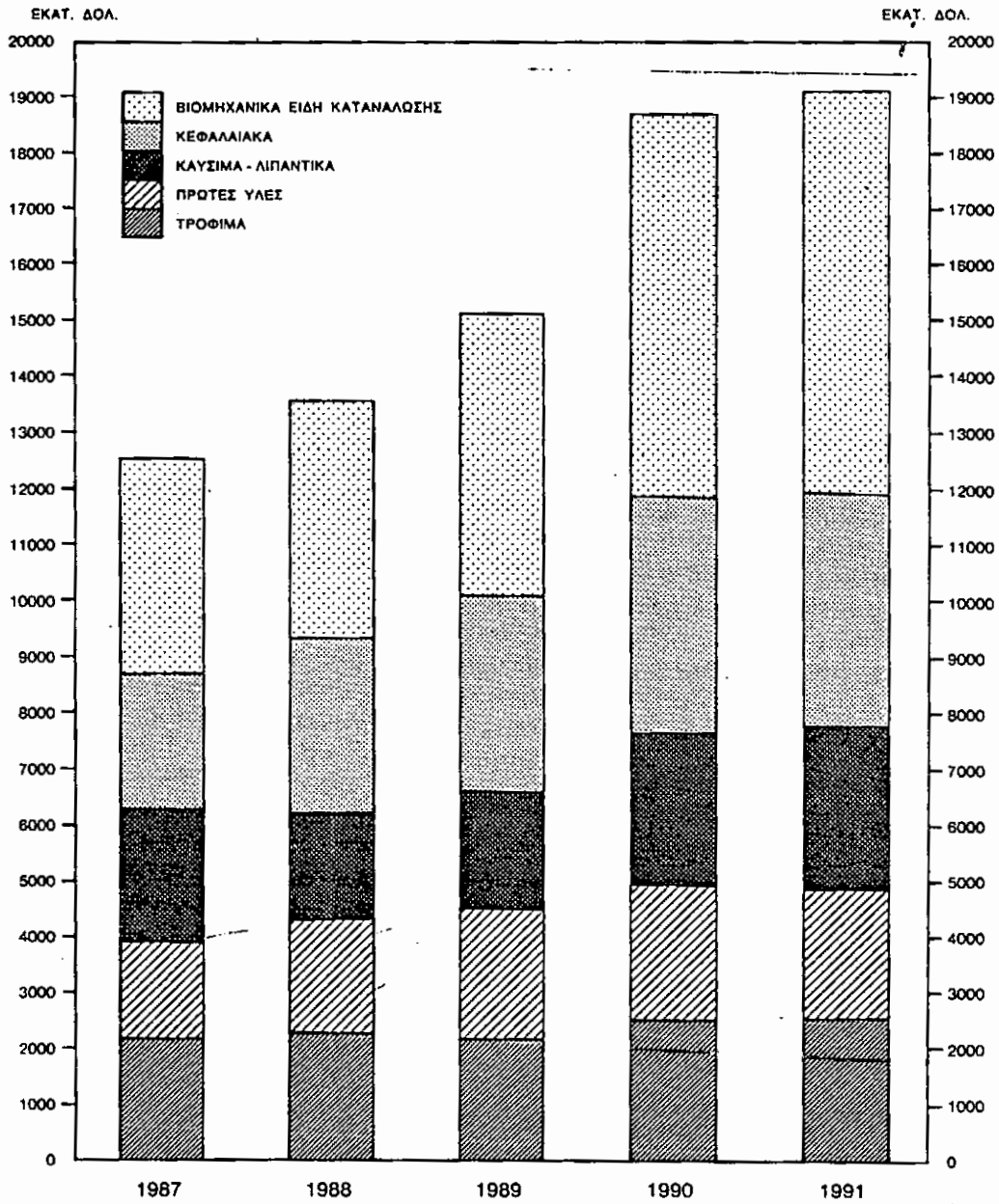
Τέλος, η δαπάνη για εισαγωγές "βασικών" και "ενδιάμεσων" βιομηχανικών ειδών κατανάλωσης, μειώθηκε κατά 2.6% και 7.5% αντίστοιχα. Η πτώση της δαπάνης για εισαγωγές ενδιάμεσων βιομηχανικών ειδών προέρχεται από όλα τα επί μέρους προϊόντα και αντανακλά τη μείωση της βιομηχανικής παραγωγής. Από τα βασικά βιομηχανικά είδη, αύξηση παρουσίασε η δαπάνη για εισαγωγές επιστημονικών - ιατρικών οργάνων, ιατροφαρμακευτικών προϊόντων, χρωμάτων και βαφών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 33
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (Πληρωμές και εμπορικές πιστώσεις)
Σε εκατομ.δολάρια

Κατηγορίες				Μεταβολές %	
	1989	1990	1991	1990	1991
I. ΤΙΤΗΘΙΑ	2.173,0	2.499,4	2.532,5	14,9	1,3
I. Βασικά	1.718,4	1.881,8	1.924,3	9,5	2,3
Κόστος και ζών ζώντα	787,8	846,6	772,6	7,5	- 8,7
Γαλακτοκομικά	332,8	344,7	439,5	1,9	18,0
Αμυγδαλέωτο και κτηνοτροφικά	115,9	126,6	153,3	10,9	13,7
Κακάο	36,6	41,9	38,4	14,3	- 8,3
Φρούτα λάχανα	102,1	142,2	181,9	39,2	28,0
Άλλα	318,2	349,7	345,6	9,9	- 1,2
2. Μη βασικά	456,6	617,8	608,2	35,3	- 1,5
II. ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	2.323,6	2.418,8	2.341,7	3,0	- 4,0
I. Κατεργασμένες	1.154,6	1.333,9	1.289,2	15,5	- 3,3
Βελούδο και ελαστικές ίνες	91,2	101,8	97,3	11,6	- 4,4
Άλλα γούνα	699,9	849,7	808,3	21,4	- 4,8
Ορυκτά καύσιμα	41,2	44,3	56,9	12,4	22,9
Άλλα	322,3	336,1	326,5	4,3	- 2,9
2. Υλικοι παρασκευασμένοι	1.169,0	1.104,9	1.052,5	- 5,5	- 4,7
Σίδηρος και χάλυβας	833,3	718,0	727,7	- 13,9	1,3
Σύδηρος	187,7	229,6	203,8	22,3	- 10,4
Άλλα	147,8	137,3	119,0	6,4	- 24,3
III. ΚΑΥΣΗΛΑΙΑΡΙΑΝΤΙΚΑ	2.092,4	2.693,9	2.892,8	28,7	7,4
1. Άργη επεξεργασμένη	1.513,4	1.797,9	1.994,7	18,8	- 11,3
2. Άλλα	379,0	896,0	1.298,1	54,7	44,9
IV. ΚΡΑΦΑΛΙΑΚΑ	3.492,3	4.234,1	4.167,9	21,2	- 1,6
1. Μητεχνολογικά	2.826,4	3.349,1	3.245,0	18,1	- 3,1
2. Μητεχνολογικά μέτα	372,1	333,4	547,4	43,9	3,3
3. Ηλεκτρομηχανικά εξαρτήματα	293,8	349,6	375,5	23,3	7,4
V. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ	4.978,8	6.802,0	7.163,0	36,6	5,3
1. Ενδιάμεσα	322,0	636,0	606,7	33,7	- 7,5
2. Βασικά	- 1.584,7	2.073,7	2.019,3	30,9	- 2,6
Είδη έπιπλασμένων και ελαστικά	427,9	568,4	481,5	32,8	- 15,3
Χαρτί και άλλα από χαρτί	230,1	267,2	231,2	16,1	- 6,0
Ιεράκια και φωτοαντιγραφικά υφάσματα	183,8	283,9	274,6	42,1	- 4,0
Άλλα	740,9	974,2	1.012,0	31,5	3,9
3. Μη βασικά	2.872,1	4.072,3	4.537,0	41,8	11,4
Είδη υφαντουργίας	649,4	909,8	938,4	40,1	3,1
Όργανα παραγωγής ηλεκτρικού	254,1	335,6	351,0	39,9	4,3
Βιομηχανικά μηχανοκίνητα οχήματα	260,6	618,2	779,3	136,4	26,5
Παλιόμοτο κύβος, μέταλλο κ.κ.	31,2	73,7	75,6	46,0	2,6
Άλλα	1.636,8	2.116,9	2.392,7	27,8	13,0
VI. ΜΑΥΑΔΟ	52,6	24,3	6,7	- 33,8	- 72,4
Γενικά Σύνολο	15.114,7	18.692,5	19.104,6	23,7	2,2

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8

ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ
ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΔΗΛΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

Το πλεόνασμα του ισοζυγίου των άδηλων συναλλαγών αυξήθηκε το 1990 κατά 33.9% ως αποτέλεσμα της αύξησης των εισπράξεων κατά 26.8% και των πληρωμών κατά 14.5%. Ειδικότερα, οι καθαρές μεταβιβάσεις από την ΕΟΚ αυξήθηκαν κατά 11.5% και έφθασαν τα 2.901 εκατ.δολ. ενώ οι υπόλοιπες άδηλες εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 32%. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα την άνοδο του πλεονάσματος των άδηλων συναλλαγών χωρίς τις μεταβιβάσεις από την ΕΟΚ, με σημαντικά υψηλότερο ρυθμό (48.7%).

Ο ιδιαίτερα υψηλός ρυθμός ανόδου των άδηλων εισπράξεων, χωρίς τις μεταβιβάσεις από την ΕΟΚ, οφείλεται στην ευνοϊκή εξέλιξη των βασικών προοδευτικών παραγόντων τους, αλλά και στην πώση της ισοτιμίας του δολλαρίου διεθνώς, καθώς και στη σταδιακή υποχώρηση μετά τον Απρίλιο των προσδοκιών για υποτίμηση της δραχμής που ήταν η βασική αιτία της πτώσεως των εισπράξεων το 1989.

Η άνοδος των άδηλων εισπράξεων προήλθε από όλες τις βασικές επί μέρους κατηγορίες. Η ακριβής εκτίμηση της συμβολής της κάθε κατηγορίας (τουριστικό, ναυτιλιακό και μεταναστευτικό συνάλλαγμα) και η ανάλυση των εξελίξεων τους προσκρούει σε δυσκολίες λόγω της συνεχούς διογκώσεως των αναλήψεων από καταθέσεις σε μετατρέψιμες δραχμές και των λοιπών άδηλων εισπράξεων.

Η ανταγωνιστικότητα των προσφερόμενων τιμών φαίνεται ότι βελτιώθηκε αισθητά. Οι τιμές των ελληνικών τουριστικών υπηρεσιών εκτιμάται ότι αυξήθηκαν κατά 15% περίπου σε δολάρια, ως αποτέλεσμα της πολύ μικρής, αν όχι μηδενικής, αύξησης των τιμών των ξενοδοχειακών υπηρεσιών που είχε συμφωνηθεί μεταξύ των ελληνικών ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων του εξωτερικού που διακινούν τους τουρίστες, της ανόδου των τιμών καταναλωτή κατά 20.4% και της ανατιμήσεως της δραχμής σε σχέση με το δολάριο κατά 2.5%.

Από τις μεταβολές στις αφίξεις ξένων τουριστών και στις τιμές των ελληνικών τουριστικών υπηρεσιών, προκύπτει αύξηση συνολικής τουριστικής δαπάνης κατά 26.2%, ποσοστό ελαφρά μόνο χαμηλότερο από το ρυθμό ανόδου του τουριστικού συναλλάγματος στο ισοζύγιο πληρωμών.

Οι εισπράξεις ναυτιλιακού συναλλάγματος αυξήθηκαν κατά 28.2% έναντι στασιμότητας (-0.3%) το 1989. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στη διατήρηση κατά

το παρελθόν έτος ευνοϊκών συνθηκών στις διεθνείς ναυταγορές ξηρού και υγρού φορτίου. Σχετικά με την χωρητικότητα του ελληνόκτητου στόλου, παρατηρείται ότι το 1990 σημείωσε πολύ μικρή αύξηση, που όμως οφείλεται για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια στην αύξηση του στόλου υπό ελληνική σημαία. Το γεγονός αυτό είχε ευνοϊκές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας και φαίνεται ότι οδήγησε σε πλήρη απασχόληση των Ελλήνων ναυτικών. Ένας άλλος παράγοντας που συνέβαλε στην άνοδο του ναυτιλιακού συναλλάγματος ήταν η ανατίμηση της δραχμής κατά 2.5% έναντι του δολλαρίου.

Τα μεταναστευτικά εμβάσματα αυξήθηκαν κατά 31.1% το 1990 έναντι μειώσεώς τους κατά 19.3% το προηγούμενο έτος. Το μεγαλύτερο μέρος (70%) της αύξησης, οφείλεται στην μεγάλη άνοδο (38.2%) των αναλήψεων και δραχμοποιήσεων από καταθέσεις σε συνάλλαγμα και το υπόλοιπο από την αύξηση των απ'ευθείας εμβασμάτων από το εξωτερικό.

Το μισό περίπου της κατά 14.5% ανόδου των άδηλων πληρωμών οφείλεται στην μεγάλη αύξηση (33.5%) των δαπανών για ταξιδιωτικό συνάλλαγμα που σε σημαντικό βαθμό πρέπει να αποδοθεί σε αγορές και διακράτηση τουριστικού συναλλάγματος λόγω των έντονων προσδοκιών για υποτίμηση της δραχμής κατά το πρώτο τετράμηνο του έτους.

Οι πληρωμές για τόκους, μερίσματα και κέρδη, σημείωσαν περιορισμένη άνοδο (6%). Ειδικότερα, οι πληρωμές για τόκους του δημόσιου τομέα αυξήθηκαν κατά 5.1% και έφτασαν το ποσό των 1.733 εκατ.δολ. έναντι 1.649 εκατ.δολ. το 1989. Η περιορισμένη αυτή άνοδος, παρά τη συνεχή επί δύο έτη αύξηση του εξωτερικού χρέους του δημόσιου τομέα εξηγείται από τη μείωση των επιτοκίων του δολλαρίου -δηλαδή του νομίσματος στο οποίο έχει συνομολογηθεί το ένα τρίτο των δανείων και περισσότερο από το μισό του χρέους με μεταβαλλόμενο επιτόκιο.

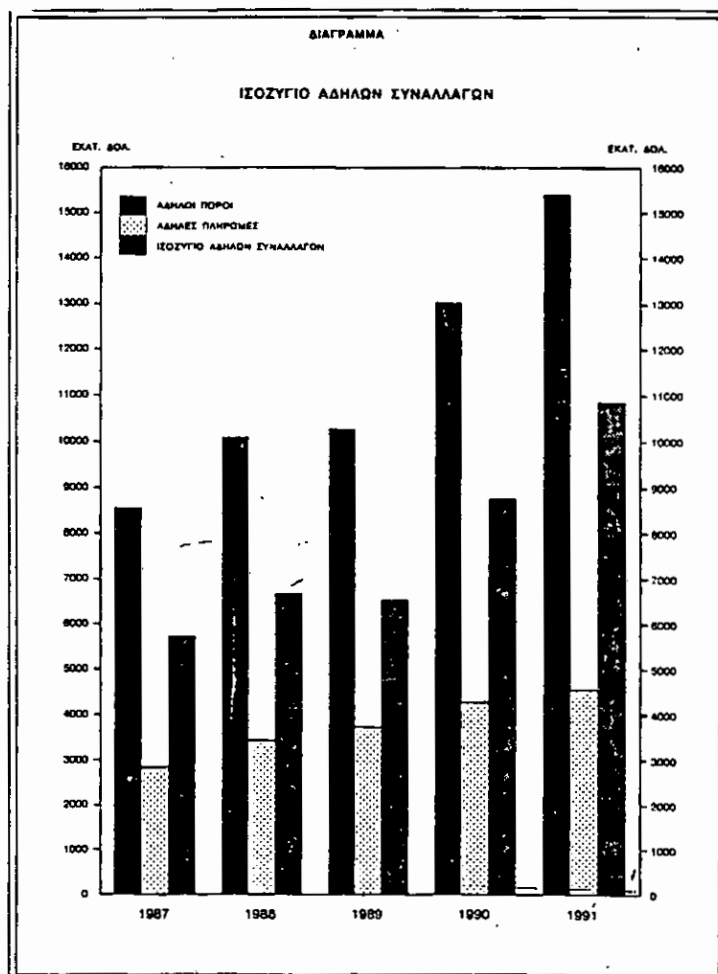
Τέλος, το μεγαλύτερο μέρος του καθαρού δανεισμού (αύξηση χρέους) του δημόσιου τομέα το 1990 προήλθε από το ετήσιας διάρκειας τιμολογιακό δάνειο με ρήτρα ECU του Ιανουαρίου -οι τόκοι του οποίου στο σύνολό τους πληρώθηκαν τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους.

Το πλεόνασμα του ισοζυγίου των άδηλων συναλλαγών αυξήθηκε ως το 1991 κατά 23.1% ως αποτέλεσμα της ανόδου των εισπράξεων κατά 17.7% και των πληρωμών κατά 6.8%. Περισσότερη από τη μισή αύξηση του πλεονάσματος των άδηλων συναλλαγών προήλθε από την άνοδο των καθαρών μεταβιβάσεων από την ευρωπαϊκή Κοινότητα, οι οποίες έφτασαν τα 3.034 εκατ.δολ. έναντι 2.901 εκατ.δολ. το 1990. Οι βασικοί παράγοντες που επηρέασαν το 1991 τις εξελίξεις τις άδηλες συναλλαγές, ήταν τα γεγονότα της Μέσης Ανατολής και το

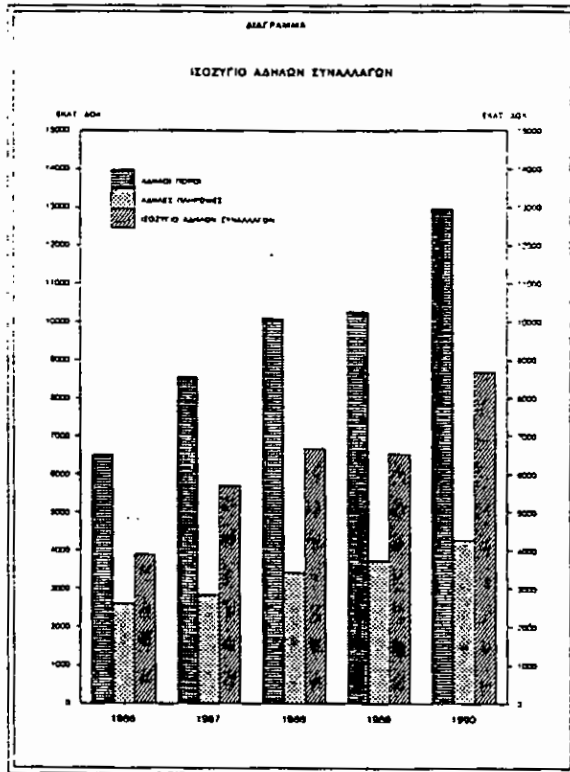
αρνητικό κλίμα που δημιουργήθηκε στην Αμερική και στην Ευρώπη, όσο αφορά τα ταξίδια στο εξωτερικό, η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας σε πολλές χώρες - μέλη του ΟΟΣΑ και η ανατίμηση του δολλαρίου. Τέλος, η εφαρμογή του σταθεροποιητικού προγράμματος που συνδυάστηκε με αυστηρή νομισματική πολιτική και η συνέχιση της διαδικασίας απελευθέρωσης των εξωτερικών άδηλων συναλλαγών και των μακροχρόνιων κεφαλαίων συνέβαλαν στην περαιτέρω εξασθένηση των προσδοκιών για υποτίμηση της δραχμής, γεγονός που φαίνεται ότι οδήγησε σε δραστική μείωση ή και εξάλειψη των συναλλαγματικών διαρροών. Οι άδηλες εισπράξεις χωρίς τις μεταβιβάσεις της Κοινότητας αυξήθηκαν κατά 11.6% το 1991.

Οι αναλήψεις από καταθέσεις σε μετατρέψιμες δραχμές αντιπροσωπεύουν, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές υπηρεσιών, αλλά και αγαθών. Οι εισαγωγές των ελληνικών υπηρεσιών και αγαθών επιλέγει αυτό τον τρόπο πληρωμής αντί του απ'ευθείας εμβάσματος σε συνάλλαγμα, με σκοπό την ελαχιστοποίηση των συναλλαγματικών κινδύνων και την αποφυγή άλλων εξόδων όταν τα ποσά προς είσπραξη έχουν καθοριστεί σε δραχμές.

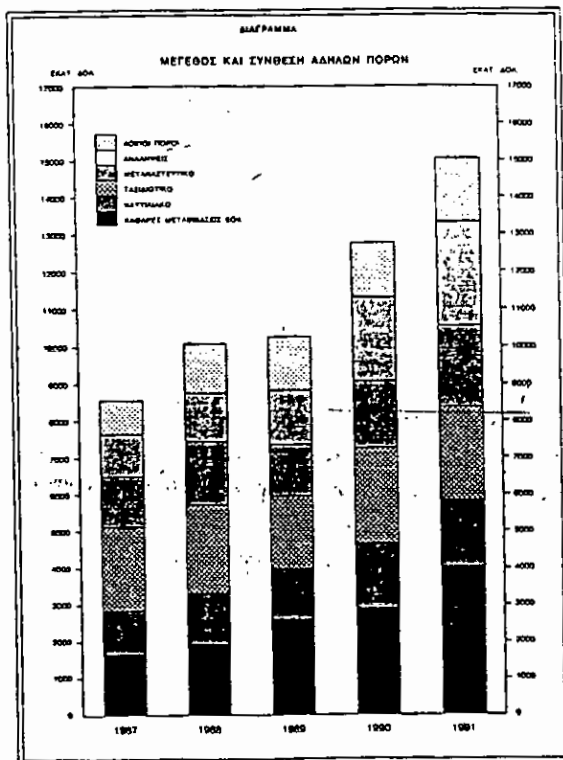
ΠΙΝΑΚΑΣ 24
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 100
ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΔΗΛΩΝ ΠΟΡΩΝ

Οι συναλλαγματικές ροές που καταχωρούνται στις κατηγορίες "λοιπές" άδηλες εισπράξεις και πληρωμές, περιλαμβάνουν εισπράξεις/πληρωμές που δεν καταχωρούνται στα σχετικά κονδύλια του ισοζυγίου πληρωμών, είτε επειδή δεν επαρκούν οι διαθέσιμες πληροφορίες για το χαρακτηρισμό της συναλλαγής, είτε επειδή το είδος της συναλλαγής δεν περιλαμβάνεται στην υφιστάμενη ονοματολογία -όπως οι νέες συναλλαγές σε συνάλλαγμα που έχουν επιτραπεί τα τελευταία χρόνια με διάφορες αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος (π.χ. τριγωνικές συναλλαγές, χρηματοδοτικές μισθώσεις). Η ελαφρά μείωση (0.7%) που παρουσίασαν οι εισπράξεις τουριστικού συναλλάγματος, οφείλεται κυρίως στην αρνητική επίδραση της κρίσης του Κόλπου στην τουριστική δραστηριότητα της ευρύτερης περιοχής όπου βρίσκεται και η χώρα μας, καθώς και στα γεγονότα στην Γιουγκοσλαβία. Οι εισπράξεις ναυτιλιακού συναλλάγματος σημείωσαν οριακή αύξηση (0.7%) σε δολάρια ΗΠΑ ενώ σε δραχμές η αύξηση έφτασε το 16%. Το 1991 διατηρήθηκε η σχετική ισορροπία που είχε επικρατήσει το προηγούμενο έτος στην διεθνή ναυταγορά, ιδιαίτερα στην αγορά ξηρού φορτίου. Οι ναύλοι σημείωσαν διακυμάνσεις κατά τη διάρκεια του έτους, αλλά γενικά διατηρήθηκαν σε υψηλά επίπεδα που επέτρεψαν την πραγματοποίηση ικανοποιητικών κερδών από τις εφοπλιστικές επιχειρήσεις. Η σχετική ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης ήταν αποτέλεσμα της περιορισμένης αύξησης της χωρητικότητας του παγκόσμιου στόλου, λόγω του υψηλού κόστους της ναυπήγησης νέων πλοίων, η οποία εξισορροπήθηκε από την αύξηση του διεθνούς εμπορίου.

Τα μεταναστευτικά εμβάσματα αυξήθηκαν κατά 18.5%, το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης (54%) προήλθε και το 1991 από την άνοδο των αναλήψεων σε δραχμές από καταθέσεις σε συνάλλαγμα που τηρούνται σε τράπεζες στην Ελλάδα και το υπόλοιπο από την αύξηση των απ'ευθείας εμβασμάτων από το εξωτερικό.

Οι συνολικές συναλλαγματικές εισροές από τους Έλληνες του εξωτερικού παρουσίασαν στασιμότητα.

Οι άδηλες πληρωμές αυξήθηκαν το 1991 κατά 6.7%. Οι πληρωμές για τόκους, μερίσματα και κέρδη, αυξήθηκαν κατά 5.9% και έφτασαν τα 2.014 εκατ.δολ.

Η σημαντική πτώση των επιτοκίων τόσο του δολλαρίου, το οποίο συμμετέχει κατά τα δύο τρίτα περίπου στο χρέος με μεταβλητό επιτόκιο, όσο και των άλλων νομισμάτων, εκτός του γερμανικού μάρκου, δεν φαίνεται να αντανakλάται στις πληρωμές τόκων. Τούτο οφείλεται

στην αύξηση του εξωτερικού χρέους αλλά και στη χρονική κατανομή των πληρωμών τόκων, η οποία επηρεάστηκε δυσμενώς από την αποπληρωμή του μονοετούς ομολογιακού δανείου σε ECU, τον Ιανουάριο, περίοδο κατά την οποία η ισοτιμία του δολλαρίου σε σχέση με το

ΠΙΝΑΚΑΣ 25
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
 Σε εκατ.δολάρια

				<u>ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ</u>	<u>ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ</u>
				<u>%</u>	<u>%</u>
<u>ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ</u>	<u>1989</u>	<u>1990</u>	<u>1991</u>	<u>1990</u>	<u>1991</u>
Τουρισμός	1976.0	2586.8	2567.4	30.9	-0.7
Εμπορική Ναυτιλία	1374.8	1761.9	1774.0	28.2	0.7
Μεταν.εμβάσματα	1394.0	1827.9	2165.2	31.1	18.5
Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	246.6	271.1	362.4	9.9	33.7
Αναλήψεις από καταθέσεις μετατρ.δρχ.	1493.9	2242.0	2765.0	50.1	23.3
Λοιπές υπηρεσίες	1194.2	1450.1	1685.8	21.4	16.3
Μεταβιβάσεις ΕΟΚ	2601.7	2901.0	4034.0	11.5	39.1
ΣΥΝΟΛΟ	10281.2	13040.8	15353.8	26.8	17.7
<u>ΠΑΗΡΩΜΕΣ</u>					
Τουρισμός	816.3	1089.5	1015.2	33.5	-6.8
Μεταφορές	250.7	285.8	376.7	14.0	31.8
Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	1794.8	1902.4	2014.0	6.0	5.9
Υπηρεσίες Δημοσίου	213.4	243.1	243.0	13.9	0.0
Λοιπές υπηρεσίες	658.8	754.0	917.8	14.5	21.7
ΣΥΝΟΛΟ	3734.0	4274.8	4566.7	14.5	6.8
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ:	6547.2	8766.0	10787.1	33.9	23.1

ECU ήταν σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Ένας άλλος παράγοντας ήταν η συγκέντρωση του εξωτερικού δανεισμού στο πρώτο εξάμηνο του έτους, εξ' αιτίας κυρίως της ανάληψης της πρώτης δόσης (1.3 δισεκ.δολ.) του κοινοτικού δανείου, τον Μάρτιο.

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ
ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Με πρόσφατο άρθρο σε αμερικάνικο περιοδικό, τέθηκαν κατά τρόπο σαφή τα προβλήματα του ισοζυγίου πληρωμών. Επίκεντρο των προβλημάτων αυτών και η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Όπως προκύπτει από τα γνωστά στοιχεία, η ένταξη στην ΕΟΚ οδήγησε στη διόγκωση του εμπορικού ελλείμματος και στην αύξηση του εξωτερικού χρέους.

Τα πράγματα γίνονται πιο δύσκολα από την ώρα που εντάχθηκαν στην ΕΟΚ η Ισπανία και η Πορτογαλία, με οικονομίες παραπλήσιες προς την ελληνική.

Σήμερα οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες αντιπροσωπεύουν το 1/3 του παγκόσμιου εξωτερικού εμπορίου, που φαίνεται ότι έχει μπει σε ανάκαμψη με χαμηλούς ωστόσο ρυθμούς, ύστερα από δύο πετρελαϊκές κρίσεις και ενώ η παγκόσμια οικονομική σκηνή επηρεάζεται σημαντικά από το εξωτερικό χρέος των ΗΠΑ και από τα τεράστια συσσωρευμένα χρέη του Τρίτου Κόσμου.

Κύριος έταίρος στον τομέα του εμπορίου για τη χώρα μας παραμένει η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα που απορροφά το 63.5% περίπου των εξαγωγών μας. Νομίζω ότι το μέγεθος είναι τέτοιο, ώστε μας δίνει τη συνολική σχεδόν εικόνα που αφορά την ανάπτυξη της χώρας μας.

Μέσα στην ΕΟΚ όμως όπου υπάρχει συνεργασία και συλλογικότητα, διαμορφώνονται ταυτόχρονα έντονες εσωτερικές ανταγωνιστικές τάσεις, κι έτσι οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε τα πράγματα με βάση μια μακροχρόνια προοπτική, αποφεύγοντας τις βραχυχρόνιες και περιστασιακές λύσεις. Γιατί σ' αυτό το περιβάλλον, η σύνδεσή μας με την ΕΟΚ έχει απέραντες μακροχρόνιες συνέπειες για τη χώρα μας. Η παραδοχή λοιπόν είναι ότι μέσα σ' αυτό το συλλογικό όργανο, μια χώρα δεν μπορεί να είναι κλεισμένη στα σύνορά της. Πράγμα που σημαίνει ότι η οικονομία μας δεν μπορεί να περιοριστεί στην εσωτερική αγορά, αλλά οι εξαγωγές είναι αναγκαίες.

Πιστεύω ότι για κάθε χώρα, αυτός ο δρόμος είναι υποχρεωτικός. Και σήμερα, το βάρος της Δυτικής Γερμανίας και της Ιαπωνίας ως εξαγωγικών χωρών, επηρεάζει την παγκόσμια κατάσταση σε τέτοιο βαθμό, ώστε η τελευταία κρίση του δολλαρίου να βασίζεται εν μέρει, και στο γεγονός ότι οι ΗΠΑ δεν είναι τόσο εξαγωγική χώρα όσο νομίζουμε. Μπορεί να εξαγει προϊόντα τεχνολογίας, αλλά ουσιαστικά το εξωτερικό εμπόριο αποτελεί μικρό μέρος του παγκόσμιου εμπορίου. Και η αυξημένη τιμή του δολλαρίου, επέδρασε κατά τα προηγούμενα, ιδιαίτερα ανασταλτικά στον τομέα των εξαγωγών, καθιστώντας αυτή την υπερδύναμη, τον

μεγαλύτερο χρεώστη του κόσμου.

Όταν λέμε "εξαγωγές" λέμε "ανταγωνισμός". Όταν λέμε "εξαγωγές" λέμε "ιδιαιτερή προσοχή στον μακροχρόνιο προγραμματισμό". Μέσα σ' αυτό τον κόσμο που με πολύ αδρές γραμμές περιγράψαμε, η παραδοχή μας είναι ότι οι εξαγωγές αποτελούν το μοχλό της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Και χρειάζεται να επιμείνουμε στο μακροχρόνιο ορίζοντα, γιατί η συντονισμένη, επιθετική, αποτελεσματική, εξαγωγική στρατηγική, στο πλαίσιο αυτού του ορίζοντα, έχει στόχο να συνδυαστούν οι εξαγωγές με τις επενδύσεις και με την τεχνολογική αναβάθμιση της παραγωγής, μέσα από μια στενή συνεργασία του κράτους και όλου του εξαγωγικού δυναμικού της χώρας.

Ακριβώς στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, κρίνεται ιδιαίτερα απαραίτητη η συνεργασία με τους δυναμικούς εξαγωγικούς κλάδους, που αποτελούν τα συλλογικά όργανα έκφρασης των διαφόρων δραστηριοτήτων της οικονομίας μας. Γιατί οποιοδήποτε πρόγραμμα ετοιμαστεί, δεν έχει αξία εάν οι κλάδοι που θα κληθούν να το εφαρμόσουν και να μεγιστοποιήσουν το αποτέλεσμα του, δεν συνδράμουν αυτή την προσπάθεια.

Το σύνολο λοιπόν των παραγόντων που αναφέρθηκε, θα έχει αναμφισβήτητα ευνοϊκές επιπτώσεις, στην οργάνωση και την καθοδήγηση της παραγωγής, και συνεπώς την αντίσταση απέναντι στην επίθεση εισαγόμενων ανταγωνιστικών ειδών, οδηγώντας έτσι και στον εξαγωγικό αναπροσανατολισμό του παραγωγικού μας δυναμικού.

Υπάρχουν τέλος πολλές ενδείξεις που ενισχύουν κάποια αισιοδοξία, ότι επί τέλους στη χώρα μας δημιουργείται ένα σοβαρό ρεύμα από φορείς, υπεύθυνους λειτουργούς, και άτομα που υποστηρίζουν τη θέση, ότι οι εξαγωγές αποτελούν τη μόνη ουσιαστική διέξοδο προς την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Μια θέση βέβαια που πάντα υπογράμμιζε τις προσπάθειες ορισμένων εκφραστών της κοινής γνώμης, μα που ποτέ όμως δεν είχε οδηγήσει την οργάνωση μιας σταυροφορίας για την ανάπτυξη της οικονομίας μας μέσα από τις εξαγωγές. Έχω την αίσθηση πως αυτό αρχίζει να γίνεται τώρα. Με την αναμόρφωση του καθεστώτος των εξαγωγικών κινήτρων και την εισαγωγή του ΦΠΑ αποκάλυψε δραματικά μια πραγματικότητα που πολλοί δεν ήθελαν να δουν, ή την έβλεπαν κάτω από ένα παραμορφωτικό πρίσμα: είμαστε στην ΕΟΚ και δεν υπάρχει χρόνος πια να μάθουμε για την ΕΟΚ, αλλά υπάρχει ελάχιστος χρόνος για να συνειδητοποιήσουμε πώς θα επιβιώσουμε και πώς θα αναπτυχθούμε μέσα στην ΕΟΚ.

Στον ελάχιστο χρόνο που απομένει μέχρι τα τέλη του 1992 και το 2000, μόνο μια εξαγωγική σταυροφορία, μόνο μια πανστρατία παραγωγικών δυνάμεων, πειθαρχημένων στις

απαιτήσεις συγκεκριμένων στόχων είναι δυνατόν να μετατρέψει το δέος και την αμυντική συμπεριφορά, σε αισιοδοξία και σε επίθεση προς όλα τα μέτωπα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο.

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ
ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΟΥ
&
ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Είναι καιρός όμως να μιλήσουμε για τις συναλλαγματικές εξελίξεις και ειδικότερα για το ρόλο της δραχμής στην αντιμετώπιση του σοβαρού προβλήματος του ισοζυγίου πληρωμών.

Υποστηρίζεται από πολλούς ότι η ανισορροπία στις εξωτερικές πληρωμές της χώρας, μπορεί να αντιμετωπισθεί -ή τουλάχιστον να αμβλυνθεί- με εφαρμογή διαδοχικών υποτιμήσεων ή ταχείας διολίσθησης της δραχμής ώστε να αντισταθμίζονται οι διαφορές κόστους και πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδας και των ανταγωνιστριών της χωρών. Πρόκειται για μια πολιτική που αν υιοθετείτο θα οδηγούσε στη διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα σε μια περίοδο κατά την οποία κεντρικό πρόβλημα είναι να τεθεί ο πληθωρισμός υπό έλεγχο. Η εμπειρία έχει δείξει ότι η εφαρμογή πολιτικής διαδοχικών υποτιμήσεων ή ταχείας διολίσθησης, δεν παρέχει λύση. Πολιτική διολίσθησης της δραχμής που κάλυπτε τις διαφορές πληθωρισμού εφαρμόστηκε στη χώρα κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '70, συνδυάστηκε μάλιστα με χαλαρή νομισματική πολιτική. Το αποτέλεσμα ήταν η Ελλάδα να συγκαταλέγεται μεταξύ των ελαχίστων χωρών του ΟΟΣΑ, στις οποίες διατηρήθηκε διψήφιος πληθωρισμός την εν λόγω περίοδο, ενώ παράλληλα συσσωρεύθηκαν πληθωριστικές πιέσεις στο οικονομικό σύστημα που εξηγούν τις κατά πολύ σοβαρότερες και μακρύτερης διάρκειας αρνητικές επιπτώσεις που είχε στην ελληνική οικονομία η δεύτερη ενεργειακή κρίση του 1979. Περισσότερο χαρακτηριστική είναι η εμπειρία της δεκαετίας του '80, κατά το πρώτο ήμισυ της οποίας έγιναν δύο υποτιμήσεις της δραχμής.

Από το άλλο μέρος, αξίζει να σημειωθεί ότι η συμμετοχή στο μηχανισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, νομισμάτων χωρών των οποίων οι αρχικές συνθήκες ήταν σημαντικά διαφορετικές, όσο αφορά το ύψος του πληθωρισμού οδήγησε τελικά στην σύγκλιση των οικονομιών των χωρών αυτών και δημιούργησε κατάλληλες συνθήκες για νομισματική ενοποίησή τους. Η συμμετοχή στο μηχανισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών που ουσιαστικά ισοδυναμεί με παραίτηση από την άσκηση πολιτικής τιμής συναλλάγματος επέβαλε οικονομική πειθαρχία, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα και συνέβαλε στην επιβράδυνση και τελικά στη σύγκλιση των ρυθμών ανόδου του κόστους και των τιμών. Αντίθετα, η εμπειρία έχει δείξει ότι όταν οι επιχειρήσεις θεωρούν δεδομένη την κάλυψη της οποιασδήποτε αύξησης του κόστους και των τιμών από αντίστοιχη υποτίμηση του νομίσματος, εφησύχαζαν και δεν λαμβάνουν μέτρα για αποτελεσματική λειτουργία, ούτε καθίστανται στις πιέσεις για αύξηση του κόστους, κατά κύριο λόγο του κόστους εργασίας.

Έχει επανειλημμένα τονιστεί από την Τράπεζα Ελλάδος ότι η μόνη αποτελεσματική

μέθοδος για την εξασφάλιση της ισορροπίας του ισοζυγίου πληρωμών μακροχρόνια, είναι παράλληλα με την εξάλειψη των εσωτερικών μακροοικονομικών ανισορροπιών, η βελτίωση της παραγωγικότητας και η μείωση του κόστους παραγωγής, η διεύρυνση και η αναβάθμιση της οικονομικής βάσης της χώρας, η προσφορά από τις απαιτήσεις της ζήτησης, η εφαρμογή σύγχρονων και περισσότερο αποτελεσματικών μεθόδων εμπορίας ιδίως όταν πρόκειται για διείσδυση σε νέες αγορές.

Επίσης όταν σε μια χώρα όπου η συμμετοχή των εισαγόμενων πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων, στο κόστος των έτοιμων προϊόντων είναι υψηλή, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Ελλάδας, η άνοδος του χρηματικού κόστους των εγχώριων προϊόντων που θα ακολουθούσε την υποτίμηση ή την ταχύτερη διολίσθηση θα αντιστάθμιζε σε πολύ μεγάλο βαθμό τις ευνοϊκές επιδράσεις της υποτίμησης στην ανταγωνιστικότητα, πριν ακόμα οι ευνοϊκές αυτές επιδράσεις εκδηλωθούν στο ισοζύγιο πληρωμών. Χαρακτηριστική από την άποψη αυτή είναι η εμπειρία από την υποτίμηση του Οκτωβρίου 1985. Έξι περίπου μήνες μετά την υποτίμηση, η χώρα αντιμετώπιζε σοβαρό κίνδυνο συναλλαγματικής κρίσης και μάλιστα ενώ είχε αναληφθεί η πρώτη δόση του Κοινοτικού δανείου.

Συνεπώς η υποτίμηση ενός εθνικού νομίσματος γενικότερα, είναι πάντα ένα "τυχερό παιχνίδι". Και αυτό γιατί χρειάζονται προσεκτικά βήματα:

1. Πώς θα αντιδράσουν σε υποτίμηση οι εξαγωγικές επιχειρήσεις, η ζήτηση για εισαγωγές και η εσωτερική κατανάλωση;

2. Μια υποτίμηση παράγει:

- ανεργία
- άνοδο του δείκτη Τιμών καταναλωτού
- πτώση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης
- μεταφορά εισοδήματος από τα νοικοκυριά στις επιχειρήσεις
- αύξηση κερδών των επιχειρήσεων σε βάρος του πραγματικού ρυθμού των εργαζομένων
- αύξηση της εσωτερικής τιμής του εισαγόμενου πετρελαίου και των αναγκαίων πρώτων υλών, δηλαδή αυξάνει τα κόστη παραγωγής και συνεπώς παρακινεί σε στάσιμο πληθωρισμό.
- αύξηση υποχρεώσεων της χώρας, έναντι του εξωτερικού χρέους της.

3. Το πολιτικό κόστος με το οποίο επιβαρύνεται η Κυβέρνηση, που θα κάνει την υποτίμηση.

Η ανάγκη για υποτίμηση δημιουργείται από τη στιγμή που αναδύεται η κατάσταση όπου ξοδεύουμε περισσότερο απ'όσα παράγουμε. Αποτέλεσμα αυτού είναι ο συνεχής δανεισμός (εσωτερικός και εξωτερικός) για να χρηματοδοτηθούν τα ελλείμματα. Για τη χώρα μας, αυτό είναι κάτι περισσότερο από αληθινό, εδώ και αρκετά χρόνια.

Τί πετυχαίνουμε θεωρητικά με την υποτίμηση;

./.

Θα περιμένουμε αύξηση των εξαγωγών και μείωση των εισαγωγών, επομένως και μείωση του ύψους του δανεισμού. Αλλά για να συμβεί αυτό το ευτυχές γεγονός, υπάρχει μια απαραίτητη προϋπόθεση. Οι τιμές των αγαθών πρέπει να βρίσκονται κάτω από έλεγχο όχι όμως με αγορανομικές διατάξεις, αλλά μέσω νομισματικών (προσφορά χρήματος) ή δημοσιονομικών περιορισμών (σύλληψη φοροδιαφυγής). Αν δεν συμβεί αυτό, η υποτίμηση είναι "αυτοκτονία".

Τι έχει δείξει η διεθνής πολιτική;

α. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα των Goldstein & Kahn μια υψηλή υποτίμηση όντων μειώνει τις εισαγωγές και αυξάνει τις εξαγωγές.

β. Υπάρχει ένας απλός χρήσιμος κανόνας που μας δίνει την ένδειξη ότι πρέπει να γίνει μια υποτίμηση.

Ο κανόνας αυτός είναι ο κανόνας των Marshall & Lerner και αναφέρει ότι η υποτίμηση θα αποβεί ωφέλιμη. Αν το άθροισμα των συντελεστών ελαστικότητας ως προς την τιμή για εισαγωγές και εξαγωγές είναι μεγαλύτερο της μονάδας.

Τόσο η μελέτη των πιο πάνω ερευνητών που ασχολήθηκαν με τις βιομηχανικές χώρες, όσο και των Gylfasont Risayer (Eyropean Economic Review), που ασχολήθηκαν με τις αναπτυσσόμενες χώρες, έδειξαν τα πιο κάτω αποτελέσματα.

	ΣΕΕ (*)	ΣΕΕΕ (**)	ΣΥΝΟΛΟ
Μεγάλες βιομηχανικές χώρες	0.89	1.17	2.06
Μικρές βιομηχανικές χώρες	1.08	1.11	2.16
9 αναπτυσσόμενες χώρες	1.5	1.1	2.6
(*) Μέση τιμή συντελεστού ελαστικότητας εισαγωγών			
(**) Μέση τιμή συντελεστού ελαστικότητας εξαγωγών			

ΠΙΝΑΚΑΣ 26

γ. Εμπειρικές μαρτυρίες από βιομηχανικές χώρες λένε ότι μετά από υποτίμηση, ενώ οι τιμές των εξαγωγών και εισαγωγών αντιδρούν γρήγορα, ο όγκος των εξαγωγών και εισαγωγών, χρειάζεται 1-2 χρόνια για να αντιδράσει. Αυτό σημαίνει ότι τον πρώτο καιρό μετά την υποτίμηση οι πληρωμές για εισαγωγές αυξάνονται, άρα το εμπορικό ισοζύγιο θα χειροτερεύσει.

Οι παραγωγικές τάξεις στην Ελλάδα, ισχυρίζονται σχεδόν συνέχεια ότι η υψηλή τιμή

της δραχμής και το υψηλό εργατικό κόστος, δυσκολεύουν την τοποθέτηση των προϊόντων τους στη διεθνη αγορά.

Ωστόσο, η ευνοϊκή κατάληξη των πολεμικών επιχειρήσεων στον Περσικό Κόλπο και οι θετικές προοπτικές που δημιουργήθηκαν αμέσως μετά το τέλος των εχθροπραξιών για την παγκόσμια, και ιδίως για την αμερικανική, οικονομία, επηρέασαν αποφασιστικά τις ισοτιμίες του δολλαρίου απέναντι στα όλα νομίσματα κατά το πρώτο εξάμηνο του 1991. Ένας πρόσθετος ευνοϊκός παράγοντας για το δολλάριο, ήταν ότι το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ, παρουσίασε στο πρώτο εξάμηνο του έτους, πλεόνασμα 27 δισεκατ.δολ., κυρίως λόγω της εισροής μεγάλων αποζημιώσεων έναντι των αμερικανικών δαπανών για τον πόλεμο στον Κόλπο. Από τα τέλη Φεβρουαρίου, το δολλάριο που είχε προηγουμένως υποχωρήσει στα χαμηλότερα παρά ποτέ επίπεδά του, έναντι του μάρκου (η ισοτιμία στα μέσα Φεβρουαρίου, διαμορφώθηκε στα 1.44 μάρκα), άρχισε σταδιακά να ανατιμάται και στα τέλη Ιουνίου η ισοτιμία του έφτασε τα 18.1 μάρκα. Παράλληλα σχεδόν ήταν και η πορεία του δολλαρίου απέναντι στο γιεν, αν και οι διακυμάνσεις ήταν μικρότερης έντασης. Στα τέλη Ιουνίου η ισοτιμία έφτασε τα 138 γιεν, από 131 στα τέλη Ιανουαρίου. Από τις αρχές όμως του δεύτερου εξαμήνου καθώς οι προοπτικές για ταχεία και σταθερή ανάκαμψη της αμερικανικής οικονομίας δεν επαληθεύθηκαν και παράλληλα τα επιτόκια στις ΗΠΑ σημείωναν σταδιακή υποχώρηση, το δολλάριο άρχισε να υφίσταται πιέσεις στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος. Στο τέλος του έτους, η ισοτιμία του έναντι του γερμανικού μάρκου ήταν σε επίπεδα ίδια περίπου όπως στις αρχές του έτους. Έναντι του γιεν το δολ. άρχισε να υποχωρεί το Σεπτέμβριο και η διολίσθηση του επιταχύνθηκε τους τελευταίους δύο μήνες του έτους.

Τί συνέβη στη χώρα μας μεταξύ 1982-1988;

- δύο υποτιμήσεις συνολικού βαθμού 25.8%

- οι εργαζόμενοι έχασαν συνολικά 24.5% του μισθού τους,

- το εμπορικό έλλειμμα από 5.9 δις.δολ. το 1982 έφτασε τα 9.1 δις.δολ. το 1988,

δηλαδή αύξηση 29.3%

- οι ακαθάριστες επενδύσεις σε πάγια κεφάλαια μειώθηκαν συνολικά 9.8%.

Όταν μειώνονται οι επενδύσεις, μειώνονται τα εισοδήματα, στη συνέχεια μειώνεται το εγχώριο προϊόν, άρα αυξάνονται οι εισαγωγές, αυξάνεται το εμπορικό έλλειμμα, αυξάνεται ο δημόσιος δανεισμός και το επίπεδο τιμών καταναλωτού.

ΠΩΣ ΕΞΗΓΕΙΤΑΙ Η ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΛΠΑΖΟΥΣΑ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ

Τις τελευταίες μέρες έχουν ενταθεί οι συζητήσεις ως προς τις αρνητικές ή θετικές επιδράσεις επί των μεγεθών της ελληνικής οικονομίας, από την ανατίμηση των διαφόρων ξένων νομισμάτων και ιδίως του αμερικανικού δολλαρίου και του ιαπωνικού γιεν έναντι της δραχμής που παρατηρείται κατά το πρώτο τρίμηνο του 1991. Η ελληνική οικονομία εξαρτά σε μεγάλο βαθμό την μελλοντική της πορεία από τη συναλλαγματική διακύμανση του δολλαρίου και των άλλων ισχυρών νομισμάτων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΟΚ) και του ΟΟΣΑ. Σημαντικά μεγέθη της οικονομίας μας, όπως πληθωρισμός, εισαγωγές, εξαγωγές, εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων, εξωτερικό χρέος, ονομαστικά και πραγματικά επιτόκια, δημοσιονομικές δαπάνες για τοκοχρεωλύσια κ.λπ. επηρεάζονται άμεσα από τη μεταβολή της ισοτιμίας της δραχμής έναντι του δολλαρίου του γιεν και των άλλων νομισμάτων των ανταγωνιστριών της Ελλάδας χωρών.

Όταν η υποτίμηση ενός νομίσματος οφείλεται σε ενδογενή αποσταθεροποιητικά φαινόμενα της συγκεκριμένης οικονομίας όπως εντεινόμενες πληθωρικές πιέσεις, διαιωνιζόμενα κρατικά ελλείμματα, ανησυχητικά ελλείμματα στο εμπορικό ισοζύγιο κ.ά. φανερό είναι ότι η οικονομία αυτή θα συνιστά σοβαρά προβλήματα στην ικανοποίηση των οποιωνδήποτε στόχων της σταθεροποιητικής ή της αναπτυξιακής της πολιτικής.

Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι σταθερό νόμισμα σημαίνει σταθερό οικονομικό σύστημα. Εάν ένα οικονομικό σύστημα δεν αντιμετωπίζει τις αρνητικές συνέπειες των πληθωριστικών πιέσεων των διευρυνόμενων κρατικών ελλειμμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ, των ανησυχητικών ελλειμμάτων στο εμπορικό ισοζύγιο και στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κ.ά., τότε το νόμισμα της συγκεκριμένης χώρας θα διέρχεται περίοδο ασταθών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Εάν ληφθεί υπ'όψιν ότι μετά το 1980 η ελληνική οικονομία πάει από το κακό στο χειρότερο και η μία έκθεση των διεθνών οργανισμών (ΕΟΚ, ΟΟΣΑ, ΔΝΤ) διαδέχεται την άλλη με όλο και πιο απαισιόδοξο ύφος ανάλυσης, εύκολα βγαίνει το συμπέρασμα ότι η αισθητή υποτίμηση της δραχμής τα τελευταία χρόνια είναι το αποτέλεσμα του στασιμοπληθωρισμού που διέρχεται η εθνική μας οικονομία και την εξασθένηση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων.

Εάν το επίπεδο του πληθωρισμού στην Ελλάδα δεν προσεγγίσει το μέσο επίπεδο πληθωρισμού των χωρών της ΕΟΚ και του ΟΟΣΑ, τα διαχειριστικά κρατικά ελλείμματα ως ποσοστό του ΑΕΠ, δεν πέσουν κάτω από 5% κ.λπ., τότε είναι επιστημονικά παράλογο να

εξαρτάται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων από το ποσοστό διολίσθησης της δραχμής. Η γρήγορη διολίσθηση της δραχμής μπορεί να αποφέρει ορισμένα βραχυχρόνια οφέλη κυρίως σε μερικά μεγέθη του ισοζυγίου πληρωμών της χώρας, όπως οι εξαγωγές και το τουριστικό συνάλλαγμα. Εν τούτοις, και αυτά ακόμη τα τυχόν βραχυχρόνια κέρδη σύντομα θα εξανεμισθούν λόγω των μεγάλων προβλημάτων που θα προκαλέσει η κατολίσθηση της δραχμής σε καθοριστικά μεγέθη της οικονομίας, όπως επίπεδο πληθωρισμού, ύψος εξωτερικού χρέους, εισαγωγές, ονομαστικά και πραγματικά, επιτόκια, δημοσιονομικές δαπάνες για τοκοχρεωλύσια κ.λπ.

Για να γίνουμε πιο σαφείς ως αναφερθούμε με ορισμένα παραδείγματα για να επισημανθούν οι μηχανισμοί μέσω των οποίων η ταχεία διολίσθηση ή η εφ'άπαξ υποτίμηση δραχμής θα επιδράσει αρνητικά στην εξέλιξη βασικών μεταβλητών της ελληνικής οικονομίας.

- Το στρεβλωτικό φαινόμενο του διψήφιου πληθωρισμού συνιστά τα τελευταία χρόνια το φλέγον πρόβλημα της εθνικής μας οικονομίας
- Η υποτίμηση της δραχμής μετά το 1980 πυροδοτεί σταθερά τις πληθωριστικές πιέσεις μέσω της αύξησης του συνολικού κόστους παραγωγής των αγαθών και των υπηρεσιών που προκαλεί
- Υπάρχουν κλάδοι της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι εξαρτούν άμεσα τη λειτουργία τους από το ύψος των εισαγωγών. Για παράδειγμα, οι βιομηχανικοί κλάδοι της υαλουργίας, της χαρτοποιίας, των χημικών προϊόντων, των προϊόντων πετρελαίου, μηχανών και συσκευών κ.ά., εξαρτούν το επίπεδο της οικονομικής τους δραστηριότητας από το ύψος των εισαγωγών.

Έτσι το 1980-1990 και παρ'ό,τι η δραχμή υποτιμήθηκε σε μεγάλο βαθμό έναντι του συνόλου των ισχυρών νομισμάτων των χωρών της ΕΟΚ και ΟΟΣΑ, η αξία των εισαγωγών από 10.9 ανήλθε σε 18.7 δισ.δολ. και λόγω της στασιμότητας των εξαγωγών μας, το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας από -6.8 διευρύνθηκε σε -12.3 δισ.δολ. Δηλαδή, η παραδοσιακή κλασική θεωρία του διεθνούς εμπορίου, ότι με την υποτίμηση του νομίσματος ενθαρρύνονται οι εξαγωγές και αποθαρρύνονται οι εισαγωγές, δεν ισχύει στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας.

Εάν ο σημερινός ρυθμός διολίσθησης της δραχμής έναντι του δολλαρίου και του γιεν, έχει διάρκεια τότε το ελληνικό χρηματιστήριο θα γνωρίσει μάλλον περίοδο ύφεσης. Άλλωστε, κάτι ανάλογο συνέβη και με τις δύο εφ'άπαξ υποτιμήσεις της δραχμής το 1983 και το 1985,

όπου οι διάφοροι "κερδοσκόποι επενδυτές" έστρεψαν τις τοποθετήσεις τους σε ξένα νομίσματα, τα οποία εξυπηρετούσαν καλύτερα από τις ντόπιες μετοχές τις κερδοσκοπικές τους προσδοκίες.

Από τα πιο πάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η γρήγορη διολίσθηση της δραχμής ή η εφ'άπαξ γενναιόδωρη υποτίμηση της έναντι των νομισμάτων των ανταγωνιστριών της Ελλάδας χωρών, δεν πρόκειται να επιφέρει κανένα μεσομακροπρόθεσμο όφελος για το σύνολο της εθνικής μας οικονομίας.

Η συναλλαγματική πολιτικής της προσεκτικής, και για αρκετούς συντηρητικής διολίσθησης της δραχμής, που υιοθετεί την τελευταία διετία η Τράπεζα Ελλάδος, είναι η πλέον ενδεδειγμένη.

Η υποτίμηση ή η ανατίμηση του νομίσματος, είναι αποτελεσματικό μέρος νομισματικής πολιτικής, εάν η χώρα που το εφαρμόζει είναι πεπεισμένη ότι θα κερδίσει κάποιο επιπρόσθετο μερίδιο στο πεδίο του διεθνούς εμπορίου. Γι'αυτό εξαρτάται ποιά χώρα κάνει υποτίμηση ή ανατίμηση του νομίσματός της. Διάφορες χώρες -π.χ. Ιαπωνία- υιοθετούν αρκετές φορές ως μέτρο νομισματικής πολιτικής την ανατίμηση του εθνικού τους νομίσματος, γιατί πιστεύουν ότι με τον τρόπο αυτό προωθούν καλύτερα το εξαγωγικό τους εμπόριο και εκπληρούν έτσι τους στόχους της αναπτυξιακής τους πολιτικής.

Το γεγονός ότι τα ξένα προϊόντα πλημμυρίζουν την ελληνική αγορά, και παράλληλα εκτοπίζουν τα αντίστοιχα ελληνικά από τη διεθνή αγορά, αποκαλύπτει με τον πιο έκδηλο τρόπο το αναπτυξιακό πρόβλημα της εθνικής μας οικονομίας. Με το να υποτιμάς με απλοχεριά το εθνικό σου νόμισμα, όταν δεν έχεις τίποτε επί πλέον να εξάγεις, για να στηρίξεις την εγχώρια οικονομική σου δραστηριότητα των ελληνικών προϊόντων.

Χώρες που παράγουν προϊόντα χαμηλής ποιότητας, με υψηλό κόστος παραγωγής, με κακόγουστη συσκευασία, με κακή τυποποίηση κ.λπ., θα πορεύονται με βήμα σημειωτών και θα χάνουν με την πάροδο του χρόνου, όλο και μεγαλύτερο μερίδιο από την πίττα των διεθνών ανταλλαγών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 27

ΕΞΕΛΙΞΗ ΜΕΣΩΝ ΕΤΗΣΙΩΝ ΤΙΜΩΝ ΞΕΝΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ECU

	Δολάριο ΗΠΑ	Μάρκο Δ. Γερμ.	Φράγκο Γαλλίας	Λίρα Αγγλίας	Φράγκο Ελβετ.	Φράγκο Βελγίου	Λιρέτα Ιταλίας (100)	Κορέϊο Σουεδικό	Γεν Κουαντίο (100)	Ποσότα Κουαντίο	Ευρωπαϊκή Μον. (ECU)
1960	30,1	7,5	6,1	84,4	7,0	0,6	4,8	5,8	8,3	0,5	-
1965	30,1	7,5	6,1	84,1	7,0	0,6	4,8	5,8	8,3	0,5	-
1970	30,1	8,2	5,4	72,1	7,0	0,6	4,8	5,8	8,3	0,4	-
1971	30,1	8,7	5,4	73,8	7,4	0,6	4,8	5,9	8,6	0,4	-
1972	30,1	9,5	6,0	76,0	8,0	0,7	5,2	6,4	9,9	0,5	-
1973	29,7	11,3	6,7	73,3	9,5	0,8	5,1	6,9	10,9	0,5	-
1974	30,1	11,8	6,3	70,9	10,2	0,8	4,8	6,9	10,3	0,5	-
1975	32,3	13,2	7,6	71,4	12,5	0,9	4,9	7,8	10,9	0,6	-
1976	36,9	14,7	7,7	66,4	14,8	1,0	4,4	8,5	12,4	0,6	-
1977	37,2	16,1	7,7	64,7	15,5	1,0	4,2	8,4	13,9	0,5	-
1978	37,1	18,5	8,2	71,1	20,9	1,2	4,4	8,2	17,6	0,5	-
1979	37,4	20,4	8,8	79,4	22,5	1,3	4,5	8,7	17,1	0,6	-
1980	43,1	23,7	10,2	100,2	25,7	1,5	5,0	10,2	19,0	0,8	-
1981 ¹	55,4	24,5	10,2	111,7	28,3	1,5	4,9	11,0	25,1	0,6	61,7
1985	138,2	47,5	15,4	179,6	57,0	2,4	7,3	16,2	58,6	0,8	105,7
1986	140,0	64,6	20,2	205,2	78,1	3,1	9,4	19,7	83,4	1,0	137,5
1987	135,4	75,4	22,5	221,8	91,0	3,6	10,5	21,4	93,9	1,1	156,2
1988	141,9	80,8	23,8	252,3	97,0	3,9	10,9	23,1	110,7	1,2	167,6
1989	162,4	86,5	25,5	265,9	99,4	4,1	11,8	25,2	117,9	1,4	178,8
1990	158,4	102,0	29,1	281,9	113,9	4,7	13,2	26,8	110,0	1,6	202,0
30.12.90 ²	162,4	107,2	31,4	309,0	125,1	5,1	14,1	28,3	119,0	1,7	218,8
8.2.91 ²	160,1	109,7	32,1	317,9	128,0	5,3	14,5	28,9	123,8	1,7	224,2
1.3.91 ²	169,4	110,4	32,3	322,2	126,7	5,3	14,7	29,4	125,0	1,8	225,6
27.3.91 ²	186,9	110,7	32,4	326,5	129,4	5,4	14,9	30,3	135,0	1,8	226,5

1. Από την 1.1.1981 τιμές συναλλάγματος Fixing.

2. Τιμές πώλησης συναλλάγματος.

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, «Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο», διάφορα έτη
ΟΟΣΑ, «Historical Statistics», Paris, 1990.

ΟΟΣΑ, «Economic Outlook», Paris, Δεκ. 1990.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28
 ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ
 (Μεταβολές μέσω τιμών των αναφερόμενων περιόδων)

		Μεταβολή (%) της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας ¹		Μεταβολή (%) της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας ¹				Μεταβολή (%) της ισοτιμίας έναντι του δολαρίου ΗΠΑ	
		1990/89	1991/90	με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή		με βάση το δείκτη τιμών παραγωγού		1990/89	1991/90
				1990/89	1991/90	1990/89	1991/90		
ΗΠΑ	(USD)	-4,4	-1,5	-3,6	-1,8	-1,4	-0,3	—	—
Ιαπωνίας	(JPY)	-8,5	+8,2	-10,9	+7,0	-10,7	+6,8	- 5,0	+6,9
Ελβετίας	(CHF)	+5,6	-1,5	+6,5	-0,1	+6,7	-1,4	+15,1	-3,2
Βελγίου	(BEC)	+4,6	-0,1	+3,7	-1,1	+2,5	-3,0	+15,2	-2,2
Γαλλίας	(FRF)	+5,3	-1,9	+3,7	-3,4	+1,0	-5,1	+14,7	-3,6
Γερμανίας	(DEM)	+5,7	-1,1	+3,2	-2,2	+4,3	-0,9	+14,1	-2,7
Δανίας	(DKK)	+6,9	-1,6	+4,1	-3,9	+5,0	-3,1	+15,4	-3,3
Ιρλανδίας ²	(IEP)	+6,8	-1,4	+4,1	-3,1	+1,4	-3,5	+16,9	-2,6
Ισπανίας	(ESP)	+5,3	-0,4	+7,0	+1,0	+5,7	+0,9	+13,9	-1,9
Ιταλίας	(ITL)	+2,5	-1,5	+4,0	+0,6	+4,6	+0,4	+12,7	-3,5
Μ. Βρετανίας ²	(GBP)	-1,8	+0,8	+3,1	+2,3	+1,7	+4,8	+ 8,8	-0,9
Ολλανδίας	(NLG)	+3,7	-0,7	+1,5	-1,1	+2,3	-0,3	+14,1	-2,7
Πορτογαλίας	(PTE)	-0,2	+0,4	+7,0	+7,0	+9,6	+9,5	+ 9,5	-1,4
Γροιλανδίας	(GRD)	-8,4	-11,5	+5,5	+1,0	+3,3	-1,3	+ 2,4	-15,0

Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην ονομαστική και τις πραγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων, βασισμένες σε στάθμιση εμπορευματικών ανταλλαγών (εξαγωγών - εξαγωγών) μεταξύ 21 βιομηχανικών χωρών.

Για τις περιπτώσεις αυτές λαμβάνεται ο λόγος USD / GBP και USD / IEP.

Bank for International Settlements.

International Monetary Fund: International Financial Statistics, για τις ισοτιμίες έναντι δολαρίου.

Εθνικό Στατιστικό Δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, για την ισοτιμία δραχμής έναντι δολαρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο.

ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΑΠΟ ΔΙΕΘΝΗ
ΣΚΟΠΙΑ
ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΑΠΟ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΟΠΙΑ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Εξετάζοντας το εξωτερικό χρέος από διεθνή σκοπιά θα συγκεντρώσουμε την προσοχή μας σε δύο διαστάσεις. Η πρώτη είναι η σύγκριση του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας με άλλες χώρες, ενώ η δεύτερη είναι το εξωτερικό χρέος, σαν παγκόσμιο φαινόμενο.

α. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τον 19ο αιώνα και στο μεταίχμιο του αιώνα, η Ελλάδα ήταν μια από τις περισσότερο χρεωμένες χώρες της Ευρώπης. Πριν τον Α. Παγκόσμιο Πόλεμο, το κατά κάτοικο δημόσιο χρέος ήταν στην Ελλάδα, 328 γαλλικά φράγκα, ενώ στη Ρουμανία ήταν 299, στη Σερβία 238.8 και στην Βουλγαρία 149.2 γαλλικά φράγκα. Η κατάσταση αυτή χαρακτήριζε όλη την περίοδο του Μεσοπολέμου.

Στην περίοδο μετά τον Β. Παγκόσμιο Πόλεμο η Ελλάδα κατέχει γενικά μια ενδιάμεση θέση στον κόσμο από άποψη χρέους: είναι λιγότερο χρεωμένη από τις ανεπτυγμένες χώρες. Η εικόνα βέβαια είναι πιο διαφοροποιημένη από διάφορες φάσεις της μεταπολεμικής περιόδου, αν συγκριθεί με τις νοτιο-ευρωπαϊκές χώρες, με την ΕΟΚ και άλλες ομάδες χωρών.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 π.χ. το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας ήταν μεγαλύτερο από αυτό της πλειοψηφίας των νοτιο-ευρωπαϊκών χωρών. Το 1970 το κατά κεφαλήν εξωτερικό χρέος της Ελλάδας ήταν 226.7 δολ. δηλαδή το σύνολο του χρέους ήταν 9.5% του ΑΕΠ, ενώ η Ισπανία ήταν μόνο 77.6% δολ. και 3.2% αντίστοιχα και στην Πορτογαλία 68.3 δολ. και 3.&% αντίστοιχα.

Στην περίοδο 1980-1984 στην Ελλάδα "η σχέση των τοκοχρεωλυσιών προς τις συναλλαγματικές εισπράξεις της χώρας από εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, παρέμεινε σταθερά κάτω από το μέσο όριο της αντίστοιχης σχέσης για το σύνολο των αναπτυσσόμενων χωρών και χαμηλότερη από την αντίστοιχη σχέση σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες".

Σαν ποσοστό στο ΑΕΠ, το συνολικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας είναι γενικά χαμηλότερο απ'αυτό της πλειοψηφίας των χωρών-μελών της ΕΟΚ. Το 1986 π.χ. ήταν στην Ελλάδα 63% ενώ στο Βέλγιο ήταν 122%, στην Ιρλανδία 120%, στην Ιταλία 89%, στην Ολλανδία 72%, στην Πορτογαλία 66%, στη Δανία 64%, στην Ισπανία 48%, στη Δυτική Γερμανία 41% και στη Γαλλία 25%.

Οι τόκοι που καταβλήθηκαν για το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα, ήταν υψηλότεροι απ'αυτούς των 12 χωρών της ΕΟΚ στην περίοδο 1981-1984, ενώ ήταν χαμηλότεροι στην περίοδο 1985-1988. Ο μέσος ετήσιος όρος του παραπάνω δείκτη σε ολόκληρη την περίοδο 1981-1988 ήταν σχεδόν ίδιος, 4.8%.

Β. ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΩΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Το εξωτερικό χρέος πήρε παγκόσμιες διαστάσεις ιδιαίτερα στις δεκαετίες του 1970-1980. Είναι ιδιαίτερα οξυνμένο στον Τρίτο Κόσμο αλλά εμφανίζεται και στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες και στις σοσιαλιστικές χώρες.

Στις ανεπτυσσόμενες χώρες το ανεξόφλητο χρέος του 1986 ξεπέρασε το 1 τρισεκατομμύριο δολάρια. Το 1987 σημειώθηκε νέα αύξηση. Πολλές από τις ανεπτυσσόμενες χώρες δεν μπορούν να εξασφαλίσουν την εξυπηρέτηση του εξωτερικού τους χρέους και έχουν ζητήσει τον ετεροχρονισμό του.

Το εξωτερικό χρέος δεν άφησε άθικτες ούτε τις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Το συνολικό καθαρό χρέος των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης -σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ- από 80 δισεκατομμύρια δολάρια το 1981 (έπειτα από μια μείωση στην περίοδο 1982-1984 και αύξηση στην μετέπειτα περίοδο) έφθασε τα 98 δισεκ.δολάρια το 1987.

Όπως δείχνει ο Πίνακας , η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα στον κόσμο στο κατά κεφαλήν χρέος. Κάθε Έλληνας ανεξαρτήτως φύλλου ή ηλικίας χρωστάει στο εξωτερικό περίπου 2.000 δολάρια. Τις επόμενες θέσεις κατέχουν η Βενεζουέλα, η Χιλή, η Αργεντινή, η Πορτογαλία, το Μεξικό, η Ουγγαρία και άλλες χώρες που όμοια με την Ελλάδα είναι υπερχρεωμένες. Η μόνη χώρα που έχει κατά κεφαλήν χρέος περισσότερο και από την Ελλάδα, είναι το Ισραήλ (5.644 δολάρια).

Όμως, σαν ποσοστό των εξαγωγών, το συνολικό χρέος είναι λιγότερο (2234.5%) το 1985 από αυτό της Ελλάδας. Μεγάλο μέρος του χρέους αποτελούν οι πιστώσεις στις ΗΠΑ, το οποίο απ'ό,τι φαίνεται δεν θα πληρωθούν ποτέ.

Σαν ποσοστό του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας είναι σχετικά υψηλό. Είναι πάνω από τη μέση συνολική παραγωγή της χώρας (57.7%).

Σαν ποσοστό των εξαγωγών όμως, το χρέος αυτό είναι αρκετά μεγάλο. Αυτό σημαίνει ότι για τρία χρόνια περίπου θα πρέπει η Ελλάδα να δίνει όλες τις εισπράξεις της σε ξένο συνάλλαγμα για να μπορέσει να εξοφλήσει το εξωτερικό χρέος. Κάτι τέτοιο όμως είναι σαφώς αδύνατο γιατί θα πρέπει να πληρώνει με αυτές τις εισπράξεις από τη μια τις εισαγωγές που κάθε χρόνο είναι περισσότερες από τις εξαγωγές, και από την άλλη τους ετήσιους τόκους που επιβαρύνεται η χώρα από το εξωτερικό χρέος. Δηλαδή, είναι κάπου τριπλάσιο των εισπράξεων από τις εξαγωγές. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι και οι ΗΠΑ έχουν μεγαλύτερο εξωτερικό χρέος στον κόσμο (263 δις δολάρια) αλλά σαν ποσοστό του ΑΕΠ είναι μόνο 6%. Εκτός αυτού, οι ΗΠΑ εισπράττουν από απόδοση επενδύσεων στο εξωτερικό περισσότερα (88 δις δολάρια το 1986) απ'ό,τι

πληρώνουν (67 δις δολάρια) κάθε χρόνο για επενδύσεις των ξένων στις ΗΠΑ. Επί πλέον εισρέουν πάνω από 100 δις δολάρια το χρόνο ξένα κεφάλαια στις ΗΠΑ που βοηθούν στη χρηματοδότηση των ελλειμμάτων αλλά και στη διατήρηση υψηλών ποσοστών επενδύσεων.

Όσο αφορά τις άλλες χώρες, η Βραζιλία, το Μεξικό, και η Αργεντινή, έχουν τα πρωτεία στο συνολικό εξωτερικό χρέος, αλλά έχουν και αρκετά μεγάλο πληθυσμό, κατά συνέπεια το κατά κεφαλήν εξωτερικό χρέος είναι μικρότερο από αυτό της Ελλάδας.

Από τις γειτονικές χώρες η Τουρκία, η Αίγυπτος και η Γιουγκοσλαβία έχουν επίσης μεγάλα εξωτερικά χρέη. Όμως έχουν και μεγάλους πληθυσμούς και το κατά κεφαλήν εξωτερικό χρέος καταλήγει να είναι αρκετά μικρό. Π.χ. η Τουρκία έχει πάνω από 50 εκατομμύρια πληθυσμό και ποσοστό αύξησης πληθυσμού διπλάσιο από αυτό της Ελλάδας. Έτσι, το κατά κεφαλήν χρέος στο εξωτερικό θα είναι και στο μέλλον χαμηλό έστω κι αν το συνολικό χρέος αυξάνει κατά σημαντικά ποσά. Σαν ποσοστό όμως του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος αλλά και σαν ποσοστό των εξαγωγών, το χρέος της Τουρκίας δεν διαφέρει από αυτό της Ελλάδας. Και παρά τα μέτρα λιτότητας και της υποτιμήσεως της Τουρκικής λίρας η οικονομία της χώρας αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα λόγω των τοκοχρεωλυσιών.

Παρόμοια προβλήματα αντιμετωπίζει και η Γιουγκοσλαβία και η Αίγυπτος. Όπως και στην Ελλάδα έτσι και σε άλλες χώρες που εμφανίζουν αρκετά υψηλά εξωτερικά χρέη οι ξένοι πιστωτές και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) υπαγόρευσαν και επέβαλαν αυστηρότατα μέτρα λιτότητας στην εξωτερική οικονομική πολιτική των χωρών αυτών, τα οποία προβλέπεται να συνεχιστούν και στο μέλλον, αφού τους είναι δύσκολο να πληρώσουν τα τοκοχρεωλύσια και έτσι να σταματήσει η αχαλίνωτη οικονομική τους φθορά.

Έτσι και η Ελλάδα, με την πολυδάπανη οικονομική της πολιτική και το τεράστιο εξωτερικό χρέος, έπεσε στη δίνη των χωρών με μεγάλα χρέη και την μακροχρόνια εξάρτησή της από ξένες Τράπεζες και ξένα κέντρα αποφάσεων.

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.

Όπως γνωρίζουμε, η Ελλάδα, μη μπορώντας από μόνη της να καλύψει τα ελλείμματα της, κατέφυγε στην βοήθεια της ΕΟΚ. Πρώτα σαν συνεργαζόμενο μέλος από το 1962 και δεύτερον σαν πλήρες μέλος από το 1981 είχε και συνεχίζει να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο ισοζύγιο πληρωμών και στο εξωτερικό χρέος της χώρας.

Η μείωση και τελικά η κατάργηση των δασμών ανάμεσα στα κράτη-μέλη, είχε σα συνέπεια την αύξηση των ελληνικών εξαγωγών αλλά κατά πολύ περισσότερο των εισαγωγών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλα ελλείμματα στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας με την ΕΟΚ σύμφωνα με τον Πίνακα

ΠΙΝΑΚΑΣ 29
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΜΕ ΤΗΝ ΕΟΚ
· Εκατομ.δολάρια

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ</u>	<u>ΕΞΑΓΩΓΕΣ</u>	<u>ΕΛΛΕΙΜΜΑ</u>	<u>ΕΛΛΕΙΜΜΑ</u> <u>ΜΕ ΕΟΚ % ΕΠΙ</u> <u>ΣΥΝΟΛΟΥ</u>
1975	2354.3	721.3	1563.1	51.4
1976	2372.0	863.6	1508.4	45.3
1977	2875.7	1044.9	1830.9	46.9
1978	3335.0	1251.2	2083.8	48.0
1979	4364.6	1612.7	2751.9	44.5
1980	4234.8	1640.6	2594.9	37.8
1981	4759.1	1666.2	3092.9	46.2
1982	4695.5	1541.6	3153.9	53.2
1983	4419.0	1610.3	2808.7	52.1
1984	4411.0	1766.8	2644.2	49.4
1985	4950.0	1739.0	3211.0	50.3
1986	5902.1	2396.6	3505.5	61.7
1987				
Γεν- Αυγ.	4954.9	1929.1	3016.4	65.4

ΠΗΓΗ: Τράπεζα Ελλάδος, Μηνιαία Στατιστικά Δελτία, ΔΝΤ.

Ο ανταγωνισμός της ΕΟΚ με βιομηχανικά προϊόντα είναι και θα παραμείνει σοβαρός, επειδή η τεχνολογία και η οργάνωση παραγωγής και διανομής των αγαθών είναι πιο ανεπτυγμένες σε σύγκριση με την Ελλάδα. Ακόμα και ορισμένα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα που θεωρείται ότι η Ελλάδα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα, αντιμετωπίζουν ανταγωνιστική πίεση από την ΕΟΚ.

./.

Επί πλέον με την συμφωνία της ΕΟΚ δεσμεύεται η Ελλάδα να εισάγει προϊόντα από χώρες που ορίζει η ΕΟΚ, έστω κι αν οι τιμές για τα ίδια προϊόντα από τρίτες χώρες είναι πιο φτηνές.

Για παράδειγμα η ΕΟΚ επιβάλλει την εισαγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων από χώρες-μέλη της σε υψηλές τιμές, ενώ θα μπορούσαν να τα προμηθευτούν σε φτηνότερες τιμές από άλλες χώρες -όπως οι βαλκανικές γειτονικές χώρες. Το ίδιο συμβαίνει και για άλλα γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα.

Όλα αυτά επιδρούν αρνητικά στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας και αυξάνουν το εσωτερικό χρέος της με όλες τις δυσμενείς συνέπειες για την Εθνική Οικονομία αλλά και στην εξάρτηση της χώρας μας από ξένες Τράπεζες.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ο.Κ.

Παρά τις δυσμενείς επιδράσεις στην ελληνική οικονομία από τον ανταγωνισμό των ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών, ιδιαίτερα σε βιομηχανικά προϊόντα, η ένωση της Ελλάδας με την ΕΟΚ ήταν ενδεδειγμένη, μακροχρόνια, από άποψη μακροχρόνιων επενδύσεων και βελτίωση παραγωγικότητας.

Αν η Ελλάδα έμενε εκτός ΕΟΚ θα οδηγείτο σε χειρότερη οικονομική κατάσταση, κι αυτό γιατί το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών της είναι με τις χώρες της ΕΟΚ, σε σύγκριση με λιγότερο από 10% με τις ανατολικές χώρες, γύρω στα 10% με τις χώρες του ΟΠΕΚ και κάτω από 20% με τις χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Όμως το άμεσο όφελος της Ελλάδας από την ΕΟΚ είναι τα σημαντικά ποσά συναλλάγματος που λαμβάνει κάθε χρόνο για επιχορηγήσεις και άλλες πληρωμές.

Ο επόμενος πίνακας δείχνει το καθαρό δημοσιονομικό όφελος της Ελλάδας σε Ευρωπαϊκές Νομισματικές Μονάδες, τα έτη 1981-1987.

ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΟΚ

Σε εκατ.ΕΝΜ ή ECU

<u>ΧΡΟΝΟΣ</u>	<u>ΠΟΣΑ</u>
1981	175
1982	685
1983	990
1984	960
1985	1.010
1986	1.273
1987	1.760
<u>ΣΥΝΟΛΟ:</u>	<u>6.853</u>

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ 255 δις δρχ. για το 1987 με 145 δρχ. κατά ECU

ΠΗΓΗ: Γενικό Λογιστήριο του Ελληνικού Κράτους.

Το περιφερειακό Ταμείο της ΕΟΚ έχει χρηματοδοτήσει έργα βασικής υποδομής, αξίας πάνω από 200 δις δρχ. για το 1981 μέχρι το 1987. Και συνεχίζει μέχρι σήμερα να μας χρηματοδοτεί με αξιόλογα ποσά. Άλλες δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται από τα ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΜΟΠ) περιλαμβάνουν αναπτυξιακά έργα στη Δυτική Ελλάδα και την Πελοπόννησο.

Τέλος, συμπεραίνουμε ότι η ΕΟΚ μας χρηματοδοτεί πολλές φορές με σημαντικά ποσά τα οποία όμως -μέρος από αυτά- εκμεταλλευόμαστε με τον σωστό τρόπο που επιβάλλει η οικονομική μας κατάσταση και τα υπόλοιπα -δυστυχώς- διασκορπίζονται σε κάθε είδους προσωπικά συμφέροντα.

ΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΟΣΟΛΗΨΙΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ
(Σε εκατομμύρια δραχμές)

	Ετήσια μεγέθη					Μεταβολές %			
	1988	1989	1990	1991	Πρότυπο- λογισμός 1992	1989/88	1990/89	1991/90	1992/91
A. Απολήψεις από Ευρωπαϊκές Κοινότητες	348.680	461.797	595.687	787.486	1.068.500	32,4	29,0	32,2	35,7
1. Επιστροφή 10% για έξοδα εισπραχτής ιδίων πόρων	3.355	3.327	3.788	4.921	5.500	-0,8	13,9	29,9	11,8
2. Κοινωνικό Ταμείο	26.588	39.914	56.369	63.505	100.000	50,1	41,2	12,7	57,5
3. ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Προσαν/σμού	23.149	37.019	44.603	59.423	98.500	59,9	20,5	33,2	65,8
4. Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ)	16.336	7.622	19.859	37.865	32.000	-53,3	160,5	90,7	-15,5
5. Περιφερειακό Ταμείο	48.931	84.745	94.348	142.605	250.000	73,1	11,3	51,1	75,3
6. ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Εργασιών	217.067	286.843	373.677	476.810	580.000	32,1	30,3	27,6	21,6
7. Λοιπές απολήψεις	13.234	2.327	3.043	2.357	2.500	-82,4	30,8	-22,5	6,1
B. Αποδόσεις στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες	88.795	108.286	120.907	181.543	228.800	22,0	11,7	50,2	26,0
1. Γεωργικές εισφορές	3.056	4.426	2.430	4.057	4.500	44,8	-45,1	67,0	10,9
2. Εισφορές Ξάχαρης	1.431	1.832	3.465	4.024	4.000	28,0	89,1	16,1	-0,6
3. Δασμοί ΚΕΔ & ΕΚΑΧ	19.930	27.016	31.982	41.129	44.900	35,6	18,4	28,6	9,2
4. Ανταταθ/κά τέλη Καν. 15/39	—	—	—	3	100	—	—	—	—
5. Συνεισφορές με βάση το ΦΠΑ	49.051	55.677	67.861	99.838	117.000	13,5	21,9	47,1	17,2
6. Συνεισφορές με βάση το ΛΕΠ	—	6.595	293	18.798	37.000	—	—	—	96,8
7. Λοιπές συνεισφορές	11.892	9.555	11.196	8.468	14.500	-19,7	17,2	-24,4	71,2
8. Κάλυψη ανοήματός Κοινοτικού Προϋπολογισμού με επιστρεφτέες προκαταβολές	767	335	—	—	—	-56,3	-100	—	—
9. Εισφορές εκτός Κοινοτικού Προϋπολογισμού	2.668	2.850	3.187	4.170	6.000	6,8	11,8	30,8	43,9
10. Επιστροφές από ανεκτέλ. κρη/τα	—	—	493	1.056	800	—	—	114,2	-24,2
Καθαρές εισπράξεις από Ευρωπαϊκές Κοινότητες (A-B)	259.885	353.511	474.780	605.943	839.700	36,0	34,3	27,6	38,6

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Διεύθυνση Δημοσιονομικών Σχέσεων με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και λοιπούς διεθνείς οργανισμούς

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
(Δ.Ν.Τ.)

Ένας ακόμη οργανισμός ο οποίος έχει σα σκοπό του την εξυγίανση των υπερχρεωμένων χωρών είναι και το ΔΝΤ, το οποίο όμως θέτει πολύ αυστηρούς όρους.

Η θέση των στελεχών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, που έχουν ασχοληθεί με την Ελλάδα, είναι ξεκάθαρη. Η σημερινή δημοσιονομική εικόνα δεν μπορεί να διατηρηθεί, γιατί οδηγεί σε εκρηκτικές καταστάσεις από πλευράς πληθωρισμού και ισοζυγίου πληρωμών. Η νομισματική πολιτική μόνο μέχρι σε ένα βαθμό μπορεί να κάνει τη δουλειά της δημοσιονομικής πολιτικής. Έτσι, ουσιαστικά θα πρέπει να παρθούν μέτρα ουσιαστικά και αυστηρά για να περιοριστεί το έλλειμμα του δημόσιου τομέα γενικά.

Η θέση του ΔΝΤ είναι άκαμπτη ιδεολογικά. Δηλαδή είναι αυστηρά τεχνοκρατική, δεν λαμβάνει υπ'όψιν της τον παράγοντα άνθρωπο και δεν συνυπολογίζει τις πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις των λύσεων που προτείνει. Τα περισσότερα κράτη αποφεύγουν την προσφυγή στον ΔΝΤ γιατί αυτή θεωρείται ως άμεση παραδοχή της αποτυχίας τους στον οικονομικό τομέα. Όταν γίνεται πια η προσφυγή η κατάσταση είναι ήδη τόσο άσχημη, ώστε τα μέτρα να είναι εξ'ίσου σκληρά.

Έχει αποδειχθεί πολλές φορές ότι ακόμα κι όταν εκδηλώθηκε λαϊκή δυσφορία με τη συνταγή του ΔΝΤ και η χώρα άλλαξε πορεία, σύντομα υποχρεώθηκε να αναγνωρίσει την αποτυχία της και να επανέλθει στην ίδια ακριβώς οικονομική πολιτική που είχε υποδείξει και επιβάλλει το ΔΝΤ.

Στην περίπτωση της Ελλάδας το σταθεροποιητικό πρόγραμμα του 1985-1987 δεν διέφερε σε τίποτα από ένα τοπικό, κλασικό αντιπροσωπευτικό πρόγραμμα σταθεροποίησης που κατά κανόνα επιβάλλει το Ταμείο. Η μόνη διαφορά ήταν ότι η χώρα μας αντί να πάει στο ΔΝΤ, κατέφυγε στην ΕΟΚ και κέρδισε την πολυτέλεια να κοροϊδέψει πρώτα τον ίδιο της τον εαυτό και μετά την ΕΟΚ. Δεν ακολούθησε την οικονομική πολιτική που ζήτησε η ΕΟΚ, δεν προχώρησε στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που ζήτησε η Κοινότητα και ξόδεψε τα λεφτά του δανείου για να συνεχίσει την πολιτική χρηματοδότηση της κατανάλωσης. Επειδή η Κοινότητα έκανε το λάθος να μας δώσει όλα τα λεφτά μαζί, και επειδή οι μηχανισμοί της παρακολούθησης των οικονομικών εξελίξεων δεν είναι αποτελεσματικά όσο του ΔΝΤ, η Ελλάδα ξεγλίστρησε.

Σύμφωνα με προσωπική θέση ενός από τα στελέχη του ΔΝΤ, η δανειοληπτική ικανότητα της Ελλάδας σαφώς επηρεάζεται από τη συμμετοχή της στην ΕΟΚ. Σε μεγάλο βαθμό δηλαδή

λειτουργεί το σύνδρομο "δεν θα αφήσει η Κοινότητα την Ελλάδα να βουλιάξει". Έτσι μέχρι σήμερα μπορούσαμε και βρίσκαμε χρήματα από το Διεθνές Τραπεζικό Σύστημα, γιατί όλες οι Τράπεζες έβλεπαν πίσω από εμάς την ΕΟΚ.

Η εικόνα τώρα αλλάζει με δύο παράγοντες. Ειδικότερα:

* Καθυστέρηση της Κοινότητας να δώσει τη δεύτερη δόση του δανείου δεν έχει περάσει απαρατήρητη, και

* Η διακριτική "αποχώρηση" της Ιαπωνίας από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές δεν θα μείνει χωρίς επιπτώσεις.

Μέσα στα πλαίσια που προδιαγράφουμε λοιπόν με βάση τις θέσεις του ΔΝΤ, είναι αρκετά σαφές ότι η Ελλάδα θα πρέπει να ακολουθήσει δύο στρατηγικές επιλογές:

α) Θα πρέπει να ακολουθήσει μια πολιτική που συνεπάγεται ελαφρύνσεις κάποιων μορφών στη φορολογία των χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων, επιβράδυνση του προγράμματος της αποκρατικοποίησης και παρέμβαση στις αγορές για την συγκράτηση του πληθωρισμού με διοικητικά μέτρα.

β) Η δεύτερη στρατηγική επιλογή ξεκινά από τη βασική θέση που είναι η θέση του ΔΝΤ, της ΕΟΚ και του Οργανισμού Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ότι:

- υποτίμηση δεν μπορεί να γίνει όταν η οικονομία έχει υπερβάλλοντα ζήτηση. Το μόνο αποτέλεσμα της τότε, θα είναι η επιτάχυνση του πληθωρισμού.

- Οι δαπάνες του δημόσιου τομέα πρέπει να μειωθούν, βασικά με την κατάργηση όλων των εθνικών επιδοτήσεων στη γεωργία, τη δραστική περικοπή όλων των επιχορηγήσεων, το πάγωμα των προσλήψεων και την εφαρμογή αυστηρής εισοδηματικής πολιτικής μόνο για το δημόσιο τομέα,

- Τα έσοδα να αυξηθούν και με τη σύλληψη της φοροδιαφυγής και με την αποτελεσματική φορολογία των αγροτών και των μεσαζόντων περί αυτού.

Στην ουσία δεν έχουμε καμιά άλλη εναλλακτική λύση. Το ΔΝΤ το επιβεβαίωσε. Η κρίση όπως τόνισε σημαντικό στέλεχός του, θα ξεκινήσει όπως πάντα από το Ισοζύγιο Πληρωμών. Ήδη η εικόνα έχει χειροτερεύσει από δύο πλευρές:

* Κατ'αρχάς αυξάνεται το έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου λόγω της ανόδου της τιμής του πετρελαίου.

* Κατά δεύτερο λόγο οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου δεν μπορούν να καλυφθούν χωρίς προσφυγή σε εξωτερικό δανεισμό, αλλά σε βαθμό μεγαλύτερο απ'αυτόν που είχε

αρχικά προϋπολογισθεί.

Αυτό γίνεται μάλιστα μέσα σε μια ατμόσφαιρα της διεθνούς οικονομίας που χαρακτηρίζεται από άνοδο των επιτοκίων και του πληθωρισμού και από έλλειψη κεφαλαίων. Έτσι η ελληνική οικονομία δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα χωρίς το δάνειο από την ΕΟΚ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ & ΔΗΜΟΣΙΟ
ΧΡΕΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ
ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Ουσιαστικό μέρος της οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης αποτελεί το πρόγραμμα για τη δημοσιονομική εξυγίανση. Ο σχεδιασμός αυτού του προγράμματος απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή γιατί από την αποτελεσματικότητά του κρίνεται εάν θα υπάρξει μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και επαναχώρηση της αυξητικής τάσης του δημόσιου χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ.

Το έτος 1991 έγιναν θετικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, και συνεχίζονται και στο τρέχον έτος. Είχαμε μείωση του δημοσίου ελλείμματος ως ποσοστού ΑΕΠ, υπήρξε βελτίωση στον τρόπο χρηματοδότησης των ελλειμμάτων και τέλος άρχισε να επιταχύνεται ο ρυθμός για την αποκρατικοποίηση των προβληματικών επιχειρήσεων, οι οποίες επιβαρύνουν κατά τεράστια ποσά το κράτος. Βέβαια, τα αποτελέσματα του προγράμματος δεν ήταν ιδιαίτερα θεαματικά, γιατί δεν έφτασε ακόμα στο επίπεδο που απαιτείται, έτσι ώστε να αποδώσει το maximum.

Οι καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα, παρουσιάζουν μια μείωση και από 18.7% το 1990 παρουσιάζονται στο 16.1% του ΑΕΠ το 1991. Η μείωση αυτή, η οποία σημειώνεται ότι είναι η πρώτη μετά από τρία έτη συνεχούς αύξησης παρουσιάζεται γιατί υπάρχει συγκρότηση του πρωτογενούς ελλείμματος της κεντρικής διοίκησης (χρέος μείον τόκοι δημοσίου χρέους) στο 2.8% του ΑΕΠ, έναντι 6.1% του ΑΕΠ για το έτος 1990 και 10.4% για το 1989. Εδώ θα πρέπει να δούμε και το γεγονός ότι στο πρωτογενές έλλειμμα δεν επιδρούν παράγοντες όπως το ύψος των επιτοκίων και η αναδιάρθρωση του χρέους. Έτσι, βλέπουμε καλύτερα την αποτελεσματικότητα της δημοσιονομικής πολιτικής. Ας δούμε όμως αναλυτικότερα πώς έγινε εφικτή η συγκράτηση του πρωτογενούς ελλείμματος σε μικρότερα των προηγούμενων ετών ποσοστά. Είχαμε λοιπόν μια επιβράδυνση στο ρυθμό αύξησης των πρωτογενών δαπανών (μείον τα τακοχρεωλύσια) και αντίστοιχα μια αύξηση σε υψηλότερο βαθμό των εσόδων. Συγκεκριμένα, τα πράγματα έχουν ως εξής:

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΔΑΠΑΝΕΣ</u>	<u>ΕΣΟΔΑ</u>
1990	17.8%	35.4%
1991	12.2%	27.2%

Βέβαια, αν και υπήρχε αύξηση των εσόδων, εν τούτοις δεν έφτασαν τα προβλεπόμενα στον προϋπολογισμό και αυτό γιατί υπήρχε καθυστέρηση στη διαδικασία αποκρατικοποίησης

./.

στη διάθεση των κτηματικών ομολόγων και τέλος στον περιορισμό της φοροδιαφυγής. Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει και ο αντίκτυπος της οικονομικής ύφεσης στην αύξηση των εσόδων. Παρ'όλη την αύξηση των δαπανών του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων σε 30.2% του 1991, έναντι μόλις 10.3% το 1990, το πρωτογενές έλλειμμα δεν επηρεάστηκε γιατί υπήρξε αισθητή αύξηση των μεταβιβάσεων από τα κοινοτικά ταμεία.

Οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου παρουσιάστηκαν και πάλι υψηλές. Η χρηματοδότησή τους καλύφθηκε κατά 90% από εγχώριες πηγές και στο υπόλοιπο από εξωτερικό δανεισμό. Η αυξητική τάση που παρουσιάζει το χρέος του κυβερνητικού τομέα μας υποδεικνύει την ανάγκη για μεγαλύτερες προσπάθειες για την επίτευξη της δημοσιονομικής ισορροπίας. Η άσκηση αντιπληθωριστικής πολιτικής και ιδιαίτερα η διατήρηση υψηλών επιτοκίων (μέσο για την χρηματοδότηση του δημόσιου ελλείμματος και τη διασφάλιση της εξωτερικής ισορροπίας), σε συνδυασμό με χαμηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης θα οδηγήσει σε περαιτέρω αύξηση του χρέους. Για τη μείωσή του θα πρέπει να δημιουργηθούν πρωτογενή πλεονάσματα, πράγμα που θα γίνει εφικτό μόνο αν σημειωθεί μείωση των δαπανών και αύξηση εσόδων. Εάν δεν συμβεί αυτό, τότε η μείωση του πληθωρισμού θα αποδειχθεί προσωρινή και η συμμετοχή της χώρας μας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης θα κινδυνεύσει να μην γίνει πραγματικότητα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ-ΑΝΕΡΓΙΑ

Κατά το έτος 1991, ο πληθωρισμός παρουσίασε αισθητή μείωση. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 17.8% σε αντίθεση με το 22.8% του έτους 1990. Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι η μείωση αυτή σημειώθηκε σε μια περίοδο όπου συνεχιζόνταν οι πολιτικές της απελευθέρωσης των τιμών. Η άσκηση αυτής της πολιτικής επηρεάζει αρνητικά τη μείωση του πληθωρισμού, αφού δεν ισχύουν επαρκείς ανταγωνιστικές τάσεις και επί πλέον επέφερε αύξηση του περιθωρίου κερδών. Μεσοπρόθεσμα όμως αποτελέσματα αυτής της πολιτικής, αναμένονται να είναι η άμβλυνση των πληθωριστικών πιέσεων, η αποτελεσματικότερη λειτουργία των αγορών και η αύξηση της παραγωγικότητας.

Υπάρχουν όμως και άλλοι παράγοντες που επηρέασαν την εξέλιξη του πληθωρισμού μέσα στο έτος. Κατ'άρχην, η αύξηση των εμμέσων φόρων και των τιμολογίων των ΔΕΚΟ είχαν μικρότερες επιδράσεις στο δείκτη τιμών καταναλωτή. Παρ'όλα αυτά, η μείωση του πληθωρισμού ήταν βραδύτερη από την προϋπολογισμένη και αυτό λόγω της αναπροσαρμογής των τιμών των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, βήμα απαραίτητο για τη μείωση των ελλειμμάτων τους, από τη μια πλευρά, και από την άλλη -λόγω των άσχημων καιρικών συνθηκών οι οποίες επέδρασαν αρνητικά στην παραγωγή, και οδήγησαν σε αύξηση των τιμών των αγροτικών προϊόντων.

Σημαντικό ρόλο στην επιβράδυνση του πληθωρισμού είχε η εξασθένηση των πιέσεων που ασκούν σε αυτόν, η ζήτηση και το κόστος. Από στοιχεία προκύπτει ότι η συνολική εγχώρια ζήτηση μειώθηκε κατά 0.5% το 1991 σε αντίθεση με το 1990 όπου είχε παρουσιάσει αύξηση κατά 3.4%. Η μειωμένη εσωτερική ζήτηση αν συνδυαστεί με την αντιπληθωριστική συναλλαγματική πολιτική, φαίνεται ότι ήταν αυτά που συγκράτησαν τις επιχειρήσεις από το να επιρρίψουν την αύξηση κόστους στις τιμές, ενώ αντίθετα τις υποχρέωσαν να αντισταθούν στην αύξηση μισθών και ημερομισθίων.

Η εισοδηματική πολιτική είχε επίδραση στην επιβράδυνση του πληθωρισμού με αποτέλεσμα τη μείωση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας. Αυτό έγινε δυνατό με την κατάργηση του θεσμού της ΑΤΑ, το καθορισμό ποσοστών αναπροσαρμογής των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων και των μισθωτών του ευρύτερου δημόσιου τομέα σε επίπεδα χαμηλότερα του πληθωρισμού. Στην πλευρά του ιδιωτικού τομέα, οι αποδοχές που ορίστηκαν βάση των συλλογικών διαπραγματεύσεων εναρμονίστηκαν με την εισοδηματική πολιτική. Όλα αυτά είχαν και ως αποτέλεσμα κάποια βελτίωση στην ανταγωνιστικότητα της

οικονομίας. Ειδικότερα στον τομέα της μεταποίησης, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, παρουσίασε μείωση από 21% το 1990 σε 11% το 1991, ενώ είχαμε αύξηση 5% της ανταγωνιστικότητας.

Η αύξηση της έμμεσης φορολογίας σε κάποια αγαθά, οι αυξήσεις στα τιμολόγια των ΔΕΚΟ καθώς και η μερική απελευθέρωση στην τιμή των καυσίμων, στάθηκαν εμπόδιο στην επιβράδυνση του πληθωρισμού και μάλιστα τον καθήλωσαν σε κάποιο σχεδόν σταθερό επίπεδο. Αυτό όμως δεν είναι ανησυχητικό γιατί αυτοί οι παράγοντες είναι έκτακτοι, παροδικού χαρακτήρα. Η πολιτική των επιτοκίων και της προσαρμογής της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής αν και καθυστερούν χρονικά τη διαμόρφωση των οικονομικών συνθηκών, εν τούτοις θα έχουν αποτέλεσμα στην υποχώρηση του πληθωρισμού.

Το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν παρουσίασε αύξηση 1.2% έναντι της στασιμότητας που είχε το προηγούμενο έτος. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της κάμψης κατά 0.5% της εγχώριας δαπάνης, σε συνδυασμό με τη βελτίωση του πραγματικού ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών. Η μείωση της δημόσιας κατανάλωσης κατά 0.6% η οποία προήλθε από την περικοπή των δημοσίων δαπανών, είχε μειωτική επίδραση στην εγχώρια δαπάνη. Η ιδιωτική κατανάλωση όμως δεν έδειξε να ακολουθεί την πορεία της δημόσιας παρ'όλη την μείωση του πραγματικού διαθέσιμου του ιδιωτικού εισοδήματος. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στην αντιστάθμιση της κάμψης του εισοδήματος των μισθωτών από ανάλογη αύξηση του εισοδήματος άλλων ομάδων του πληθυσμού, όπως λόγω χάριν του αγροτικού, του οποίου εκτιμάται αύξηση 10%. Η εγχώρια δαπάνη δέχτηκε αρνητικές πιέσεις από τις συνολικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, οι οποίες υπέστησαν μείωση κατά 2.1% έναντι αύξησης 4.8% το 1990. Αυτό αποδίδεται στη μείωση κατά 4% των ιδιωτικών επενδύσεων και όχι φυσικά στις δημόσιες, οι οποίες παρουσίασαν αύξηση της τάξης του 4.1%. Η μέν αύξηση των δημοσίων οφείλεται σε επενδύσεις που έγιναν για την επιτάχυνση της εκτέλεσης των επενδυτικών προγραμμάτων στο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης. Η δε κάμψη των ιδιωτικών αποδίδεται κυρίως στην πτώση των επενδύσεων σε κατοικίες (λόγω μείωσης στεγαστικών δανείων, αύξηση κόστους εξυπηρέτησης, εφαρμογής του "πόθεν έσχες", φορολογία ακινήτων, κόστος οικοδομικών αδειών κ.λπ.), αφού οι άλλες κατηγορίες παρουσίασαν μια οριακή άνοδο. Στο πλαίσιο τώρα των επιχειρησιακών επενδύσεων παρατηρείται στασιμότητα. Αν και υπήρξε αύξηση της εισροής επιχειρησιακών κεφαλαίων από το εξωτερικό, εν τούτοις η κάμψη της εγχώριας ζήτησης, η διατήρηση των πραγματικών επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα και το

γενικότερο κλίμα αβεβαιότητας που κυριαρχούσε, συγκράτησαν τις επενδύσεις σε επίπεδο στάσιμο.

Τέλος, η αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (αν και μικρή), δεν στάθηκε αρκετή ώστε να επηρεάσει θετικά την αγορά εργασίας. Βάση στοιχείων, παρουσιάστηκε κάμψη 1% στη συνολική απασχόληση, που οφείλεται σε μείωση της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές (παρ'όλη την αύξηση της παραγωγής), καθώς και στη μικρή αύξηση της απασχόλησης στις αστικές περιοχές. Με δεδομένο λοιπόν το εργατικό δυναμικό, είχαμε αύξηση μιας ποσοστιαίας μονάδας της ανεργίας (8.1%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

	Πληθυσμός (μέσα επίπεδα)		1985	1986	1987	1988	% μεταβολή	
	1980	1981					1989*	1990*
Παγκόσμιος	15,8	14,1	10,1	7,2	9,2	13,1	17,1	22,0
ΟΟΣΑ	13,0	10,5	4,5	2,7	3,1	3,5	4,3	4,6
ΕΟΚ	12,8	11,7	5,7	3,4	3,8	4,0	4,5	4,8
ΑΦΡΙΚΗ	16,9	20,4	11,9	12,5	13,1	19,2	22,1	20,0
ΑΣΙΑ	11,8	8,9	7,2	5,6	7,4	11,8	10,1	7,0
Ηπαιγλαντίες	13,2	13,2	10,7	11,0	9,5	9,3	10,0	8,5
Χόγγι-Κογκ	15,9	14,1	3,4	3,2	5,3	7,4	9,7	9,0
Ινδία	11,4	13,0	5,6	8,7	8,8	9,4	6,4	5,0
Μαλαισία	6,7	9,7	0,4	0,7	0,9	2,0	2,8	2,5
Ν. Κορέα	28,7	21,3	2,5	2,8	3,0	7,1	5,7	7,0
Σηγκαπούρη	8,5	8,3	0,5	-1,4	0,5	1,5	2,4	2,0
Ταϊλάνδη	19,7	12,7	2,4	1,8	2,5	3,9	5,4	6,0
ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ	41,4	35,9	13,8	15,0	19,3	19,9	14,7	10,0
Αίγυπτος	20,7	10,4	12,1	23,9	19,7	17,7	21,3	20,0
Ιράν	-	-	4,4	18,4	28,6	28,7	22,3	10,0
Ισραήλ	131,0	116,8	304,6	48,1	19,8	16,3	20,2	17,0
Κουβέιτ	-	-	1,5	1,0	0,7	1,5	3,3	3,0
Σαουδική Αραβία	-	-	-3,3	-3,0	-1,0	1,1	1,1	-0,5
ΔΥΤΙΚΟ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΟ	58,1	63,7	127,7	82,3	116,1	217,9	347,0	600,0
Μεξικό	26,4	27,9	57,7	86,2	131,8	114,2	20,0	22,0
Βολιβία	47,2	32,1	11.756,0	276,0	15,0	16,0	15,0	16,0
Βραζιλία	82,8	105,6	226,0	145,2	229,7	682,3	1.287,0	1.500,0
Χιλή	35,1	19,7	30,7	19,5	19,9	14,7	17,0	20,0
Κόστα Ρίκα	18,1	37,1	15,1	11,8	16,8	20,8	16,5	15,0
Παρού	59,2	75,4	163,4	77,9	85,8	667,0	3.398,6	2.500,0
ΕΛΛΑΔΑ	24,8	24,5	19,3	23,0	16,4	13,5	13,7	23,0

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και ΟΟΣΑ * Εκτιμήσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ 32
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

	1990 (σε χιλ.)	Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές				
		1987	1988	1989	1990	1991
Πληθυσμός ηλικίας 15-64 ετών ¹	6.571	0,8	1,1	0,6	1,9	...
Βαθμός συμμετοχής ¹		61,2	61,8	61,5	60,9	...
Εργατικό δυναμικό ¹	4.000	-0,1	2,0	0,2	0,8	0,1 ⁵
Απασχόληση ¹	3.719	-0,1	1,7	0,4	1,3	-0,9 ⁵
- Πρωτογενής τομέας ¹	889	-5,4	0,0	-4,3	-4,4	...
- Δευτερογενής τομέας ¹	1.031	-0,5	-1,5	1,9	2,0	...
- Τριτογενής τομέας ¹	1.797	3,7	4,6	2,1	3,9	...
Ανεργία (ως ποσοστό του εργατ. δυναμικού) ¹	280,8	(7,4)	(7,7)	(7,5)	(7,0)	(8,1) ⁵
Απασχόληση κατά κλάδους:						
- Μεταποίηση ¹	719,9	-0,3	1,4	-1,5	0,7	...
- Κατασκευές ¹	252,4	-1,3	0,0	2,5	5,7	...
- Τράπεζες ²	52,3	2,0	2,4	3,3	-4,8	1,9
- Δημόσιο ³	303,7	1,5	0,1	7,0	-2,3	2,5
- Δημ. Επιχ/σεις και Οργανισμοί ⁴	162,8	0,3	0,9	1,7	-6,3	-2,4

¹ ΕΣΥΕ. Έρευνες Εργατικού Δυναμικού.

² Στοιχεία Τραπεζών.

³ Υπουργείο Οικονομικών: εισηγητική έκθεση προϋπολογισμού.

⁴ ΥΠΕΘΟ.

⁵ Προσωρινά στοιχεία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΣΥΕ).

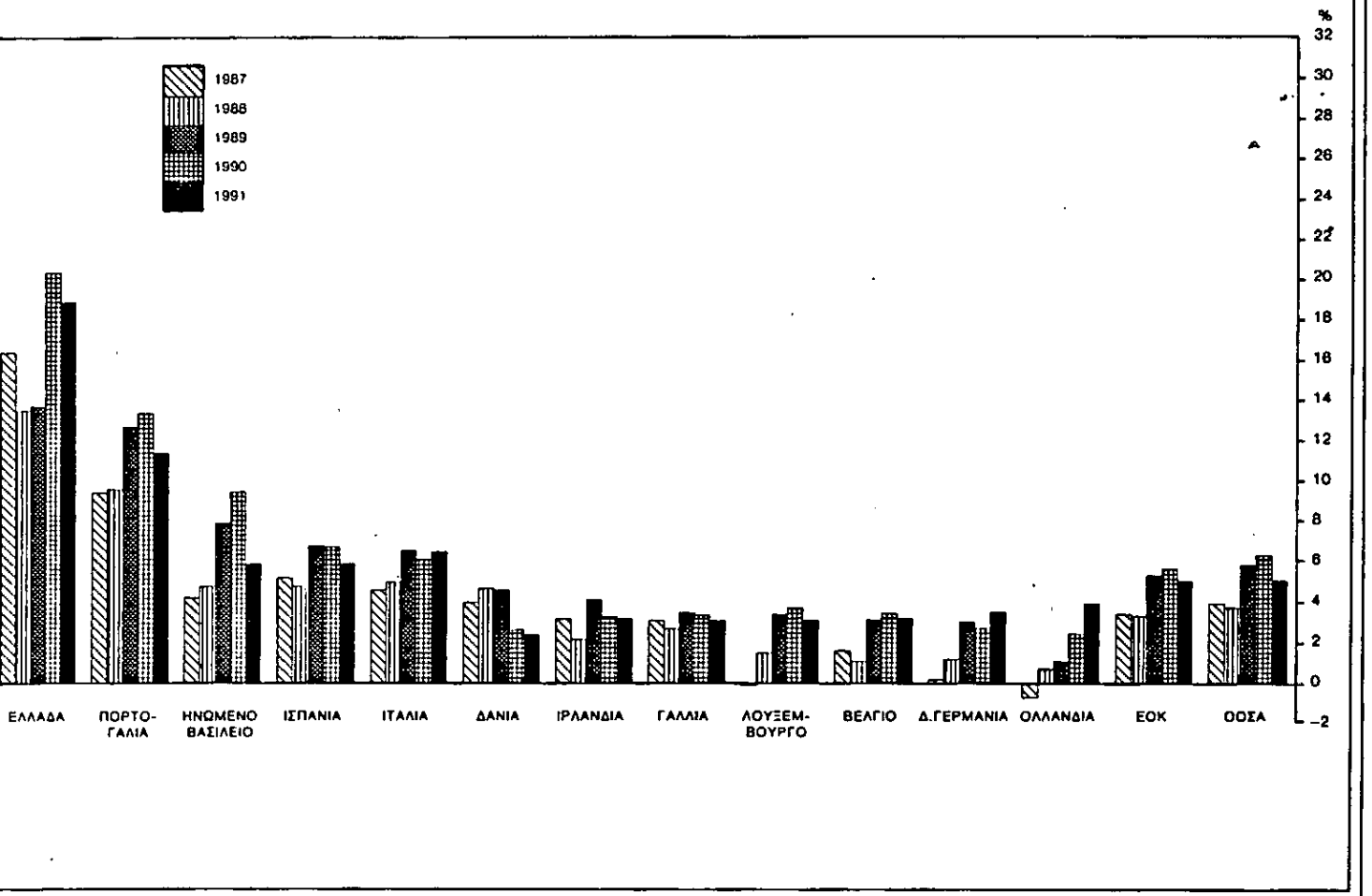
ΠΙΝΑΚΑΣ 33
ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ: 1991
(χιλιάδες άτομα)

	Εργατικό δυναμικό	Απασχο- λούμενοι	Ανεργοί	Ποσοστό ανεργίας
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3.965,3	3.643,1	322,2	8,1
Ανδρες και γυναίκες				
- κάτω των 25 ετών	547,2	400,6	146,6	26,8
- 25 ετών και άνω	3.418,1	3.242,5	175,6	5,1
Ανδρες	2.494,2	2.371,3	122,8	4,9
- κάτω των 25 ετών	293,4	242,5	50,9	17,3
- 25 ετών και άνω	2.200,7	2.128,8	71,9	3,3
Γυναίκες	1.471,1	1.271,7	199,4	13,6
- κάτω των 25 ετών	257,7	161,4	96,3	37,4
- 25 ετών και άνω	1.213,4	1.110,3	103,1	8,5
Περιοχές				
Αστικές περιοχές	2.484,2	2.233,9	250,3	10,1
- Περιφέρεια πρωτεύουσας	1.348,8	1.206,2	142,6	10,6
- Πολ. συγκρ. Θεσ/νίκης	323,2	293,8	29,4	9,1
- Λοιπές	812,2	733,9	78,3	9,6
Ημιαστικές περιοχές	427,8	399,5	28,2	6,6
Αγροτικές περιοχές	1.053,3	1.009,7	43,6	4,1

Πηγή: ΕΣΥΕ. Έρευνα εργατικού δυναμικού - β' τρίμηνο 1991, προσωρινά στοιχεία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ, ΟΟΣΑ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚ
(ΜΕΣΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ)

ΣΥΝΑΨΗ ΔΑΝΕΙΟΥ-ΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ
ΡΗΤΡΕΣ

Όταν μια χώρα συνάπτει συνεχώς δάνεια για να καλύψει είτε τις αναπτυξιακές της ανάγκες, είτε τα ελλείμματά της, λογικό είναι να παρουσιάσει κάποια στιγμή μεγάλο εξωτερικό χρέος, και να αντιμετωπίζει δυσκολίες στην αποπληρωμή του. Αφού λίγο έως πολύ όλοι μας γνωρίζουμε τις αιτίες δημιουργίας του χρέους και τις επιπτώσεις του εξωτερικού δανεισμού, θεωρήσαμε σκόπιμο να αναφερθούμε σε αυτό καθ'αυτό το δάνειο. Ποιές είναι, δηλαδή, οι διαδικασίες που προηγούνται της σύναψής του, ποιές ρήτρες ίσως να εμπεριέχονται σε αυτό, και τι σημαίνουν -και τέλος, τι γίνεται στη διαδικασία της αναδιαπραγμάτευσης ενός δανείου.

Κατ'αρχήν απαιτείται ο συντονισμός μεταξύ όλων των ΝΠΔΔ που εμπλέκονται στο δανεισμό, έτσι ώστε αυτός να γίνει με τους ευνοϊκότερους δυνατούς όρους, με βάση πάντοτε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους. Εάν αυτό τώρα δεν εμπλέκεται στο δανεισμό, θα πρέπει να υπάρχει ένα καλό χρονοδιάγραμμα για την αξιοποίηση των καταλληλότερων συνθηκών της τραπεζικής αγοράς. Αφού λοιπόν αποφασιστεί ο δανειολήπτης, με βάση πάντα τις ιεραρχημένες αναγκαιότητες που υπάρχουν, γίνεται η κατάρτηση του μνημονίου πληροφοριών (information memorandum). Αυτό περιλαμβάνει μεγέθη όπως το ΑΕΠ, η ανεργία, ο πληθωρισμός, τους δείκτες χρέους/ΑΕΠ κ.λπ. Παράλληλα με αυτή τη διαδικασία δίνεται και η εντολή (mandate) σε μια τράπεζα της διεθνούς χρηματοδοτικής κοινότητας.

Αυτές είναι οι προκαταρκτικές διαδικασίες που προηγούνται της χρηματοδότησης. Εδώ υπάρχουν τρεις τεχνικές από τις οποίες πρέπει να επιλεγεί η καταλληλότερη.

α. TERM LOAN AGREEMENT

Συμφωνία δύο συμβαλλομένων μερών Τράπεζας-Κράτους.

Συνήθως εδώ επιδιώκεται διάσπαση του ρίσκου και γι'αυτόν ακριβώς το λόγο έχουμε συνασπισμό τραπεζών (syndication) για το δάνειο (syndicated loan). Η Τράπεζα ηγέτις (lead bank), η οποία αναλαμβάνει είτε βάση εμπιστοσύνης, είτε βάση πλειοδοσίας, φροντίζει για τη δημιουργία του επιτελείου των managers, οι οποίοι θα προσπαθήσουν να βρουν στην αγορά τους δανειστές. Η τράπεζα ηγέτις είναι και ο αντιπρόσωπος των υπόλοιπων τραπεζών στη δανειζόμενη χώρα. Εάν τώρα το δάνειο γίνει με τη ρητρα best-efforts, τότε το ποσό του δανείου που δεν θα καλύψει η αγορά, καλύπτεται από την τράπεζα-ηγέτη.

β. ΕΚΔΟΣΗ ΧΡΕΩΓΡΑΦΩΝ Ή ΟΜΟΛΟΓΩΝ (NOTES-BONDS)

Σε αυτό τον τρόπο χρηματοδότησης το κράτος εκδίδει χρεώγραφα ή ομόλογα, τα οποία με τη σειρά της η τράπεζα-ηγέτις διοχετεύει στην αγορά. Εδώ υπάρχει η ρητρα underwriting,

συμφωνία κάλυψης, με την οποία σε περίπτωση μη απορρόφησης των τίτλων από την αγορά, η απορρόφησή τους γίνεται από την τράπεζα.

γ. PROJECT FINANCE

Με την τεχνική αυτή, η χρηματοδότηση γίνεται για τη δημιουργία ενός δημόσιου έργου, του οποίου όμως τα αρχικά εισοδήματα να ξεπληρώνουν το κόστος της χρηματοδότησης.

Με την επιλογή της καταλληλότερης τεχνικής γίνεται και η έναρξη των επίσημων πια διαπραγματεύσεων για τη σύναψη του δανείου.

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ - ΡΗΤΡΕΣ

Βασικός στόχος του δανειστή είναι η προάσπιση των συμφερόντων του, τόσο για την αποπληρωμή του δανείου, όσο και για την εκτέλεσή του, χωρίς όμως να θίγεται η ισορροπία συμφερόντων. Για την προστασία των συμφερόντων λοιπόν υπάρχουν οι ρήτρες, οι οποίες εμπεριέχονται σε κάθε συμβόλαιο. Το συμβόλαιο περιέχει: α. ΠΡΟΟΙΜΙΟ (μέρη, σκοπός, ορισμοί χρέους κ.λπ.), και β. ΕΜΠΟΡΙΚΟΥΣ ΟΡΟΥΣ (ποσό, χρόνος αποπληρωμής, περίοδος χάριτος, επιτόκιο, δόσεις, προμήθειες, συναλλάγματα). Το επιτόκιο συνήθως δεν είναι σταθερό, αλλά λαμβάνει υπόψη το κόστος του δανειστή. Γενικά χρησιμοποιούν το LIBOR (London Interbank Offered Rate) με την προσθήκη ενός περιθωρίου (spread) εάν υπάρχει πρόβλεψη για ενδεχόμενη άνοδο του κόστους χρήματος. Σημαντικό είναι στο συμβόλαιο να αναφέρονται και προβλέψεις για τυχόν αλλαγές στην αγορά, όπως αύξηση κόστους, κατάρρευση της ή για αλλαγές στην ισχύουσα νομοθεσία της χώρας. Πρέπει να είναι γνωστό εκ των προτέρων ποιό δίκαιο θα εφαρμοσθεί για την επίλυση διαφορών σε περίπτωση που αυτές υπάρξουν.

Ας περάσουμε τώρα στις διάφορες ρήτρες που υπάρχουν στα συμβόλαια. Μια από αυτές που συνήθως οι δανειζόμενοι προσπαθούν να αποφύγουν είναι η ρήτρα Set-Off, με βάση την οποία οι τράπεζες έχουν το δικαίωμα να κατάσχουν τα περιουσιακά στοιχεία ή τις καταθέσεις του δανειζόμενου όταν αυτός δεν μπορεί να το ξεπληρώσει. Η κατάσχεση γίνεται για να συμψηφιστεί με αυτά η αξία ενός δανείου που ακόμη οφείλεται.

Η ρήτρα Pari Passu Clausse προβλέπει ότι ο δανειζόμενος θα δείξει την ίδια μεταχείριση στο δάνειο, με αυτή που θα επιδείξουν και στις υπόλοιπες υποχρεώσεις τους. Βασικό από την πλευρά του δανειζόμενου να τονίσει ότι αυτό ισχύει για τις εξωτερικές μόνο υποχρεώσεις του.

Negative Pladge Clausse. Η ρήτρα αυτή αποσκοπεί στο να έχει τη δυνατότητα ο δανειστής να αποκλείει από το δανειζόμενο να θέσει τα περιουσιακά του στοιχεία ως εμπράγματη ασφάλεια σε άλλο δανειστή.

Events of Default. Η ρήτρα αυτή βρίσκει εφαρμογή όταν ο δανειστής έχει βάσιμες ενδείξεις για την μη αποπληρωμή του χρέους. Τότε του παρέχεται το δικαίωμα να ζητήσει την εξόφληση του δανείου πριν της οριζόμενης από το συμβόλαιο ημερομηνίας. Σε τέτοιες περιπτώσεις δίνεται μια μικρή περίοδος χάριτος στην παρέλευση της οποίας έχουμε καταγγελία της σύμβασης. Ο δανειζόμενος με τη σειρά του, θα πρέπει να πετύχει αναστολή του δανείου. Να μην καταβάλει δηλαδή τις επόμενες δόσεις αλλά να ξεπληρώσει πρώτα αυτές που ήδη οφείλονται.

Cross Default (Περιορισμένη ή Ανοικτή). Είναι μια από τις πιο κρίσιμες ρήτρες που μπορεί να συμπεριληφθούν σε ένα συμβόλαιο. Με αυτή εάν γίνει καταγγελία μιας σύμβασης τότε συμπαρασύρονται αυτόματα όλες οι υπόλοιπες συμβάσεις εσωτερικού και εξωτερικού. Στην περιορισμένη Cross Default καταγγέλεται η σύμβαση, μόνο σε περίπτωση μη εξόφλησης ενός μέλους του syndication.

ΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Όταν μια χώρα δανείζεται συνεχώς χρήματα, δεν είναι καθόλου απίθανο το γεγονός κάποια στιγμή να αδυνατεί να τα εξοφλήσει. Όσο μεγαλύτερο χρέος έχει μια χώρα, τόσο πιθανότερο είναι να ξεσπάσει μια τραπεζική κρίση στις δανειστριες χώρες εξ'αίτιας αυτής της δανειζόμενης. Γι'αυτά μην συμβεί αυτό, ακολουθείται η διαδικασία της αναδιαπραγμάτευσης του χρέους, ως έσχατη εναλλακτική λύση. Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας είναι η ανάληψη σχετικής πίστωσης από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Σε αυτό ανήκει και η επίβλεψη της οικονομικής πολιτικής της χώρας. Το Club του Παρισιού το οποίο δημιουργήθηκε το 1956 (στις συνεδριάσεις του μετέχουν οι υπουργοί οικονομικών και οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των 11 κυριότερων βιομηχανικών χωρών) αναλαμβάνει τις σχετικές διαπραγματεύσεις.

Οι διαπραγματεύσεις αυτές διέπονται από τρεις βασικές αρχές:

- α. Η αρχή της ομοφωνίας
- β. Η αρχή της επίβλεψης της οικονομικής πολιτικής της χρεώστριας χώρας, και
- γ. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης των πιστωτών.

Εάν η χώρα δεν ανήκει στους κόλπους του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η επίβλεψη γίνεται από το Club του Παρισιού. Εάν όμως ανήκει τότε το ΔΝΤ είναι αυτό που καθορίζει τα συγκεκριμένα μέτρα που πρέπει να παρθούν για τον περιορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος. Αρχίζει μια περίοδος ελέγχου, εποπτείας και ανάμιξης του Ταμείου στα εσωτερικά της χώρας έτσι ώστε να ακολουθηθεί μια φιλοσοφία εναρμονισμένη με αυτή του Ταμείου. Εδώ παύει η αυτόνομη λειτουργία της χώρας και αρχίζει η εξάρτησή της από το ΔΝΤ. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται αυτή τη φορά όμως άτυπα, εάν τα χρέη της χώρας είναι σε ιδιωτικές τράπεζες.

Και στη διαδικασία της αναδιάρθρωσης του χρέους υπάρχουν ρήτρες, οι σημαντικότερες των οποίων, είναι:

1. ΡΗΤΡΑ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΣ ΙΣΟΔΥΝΑΜΟΥ ΧΡΕΟΥΣ Βασική ρήτρα που σημαίνει ότι η οφειλέτρια χώρα δεσμεύεται να μην εξυπηρετήσει κανένα ισοδύναμο χρέος οφειλόμενο σε κάποιο άλλο πιστωτή εκτός της αναδιάρθρωσης, χωρίς την έγκριση των πιστωτών που συμμετέχουν σε αυτή. Ρήτρα η οποία δημιουργεί προβλήματα στη διεξαγωγή του εμπορίου.
2. ΡΗΤΡΑ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΩΝ (PARITY OF TREATMENT [LAUSE]) Η οφειλέτρια χώρα δεν μπορεί να προτιμήσει κάποια τράπεζα που βρίσκεται ήδη

στο σχήμα αναδιάρθρωσης, αντίθετα αυτή θα γίνει κατ'αναλογία (pro rata) της συμμετοχής στο χρέος.

3. ΡΗΤΡΑ ΤΟΥ ΜΑΛΛΟΝ ΕΥΝΟΟΥΜΕΝΟΥ ΧΡΕΟΥΣ (MOST FAVOURED DEBT CLAUSE) Εδώ

συμφωνείται ότι κανένα άλλο ισοδύναμο χρέος δεν θα αναδιαρθρωθεί ούτε ήδη συνέβη, υπό ευνοϊκότερους όρους για τους πιστότερους από τους όρους που ευρίσκονται στην υπάρχουσα συμφωνία.

4. MANDATORY PREPAYMENT CLAUSE Με αυτή τη ρήτρα, προβλέπεται η prodata μείωση της πίστωσης των συμμετασχουσών τραπεζών.

5. PARI PASSUM/EVENTS OF DEFAULT Εδώ προβλέπεται, αφ'ενός η ίση κατάταξη του χρέους με τα υπόλοιπα της χώρας και αφ'ετέρου να μην χορηγηθούν εμπράγματος ασφάλειες που θα επιτρέψουν την προνομιακή ικανοποίηση του ασφαλιζόμενου πιστωτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο.
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΜΕΤΡΑ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΜΕΤΡΑ

Το πρόβλημα του εξωτερικού χρέους προβλέπεται να μας συνοδέψει και στις επόμενες δεκαετίες. Η εξόφλησή του μπορεί να γίνει μόνο σε μια μακρόχρονη περίοδο που θα διαρκέσει μέχρι και τον επόμενο αιώνα. Εκείνο που μπορούμε να ελπίζουμε είναι η αναχαιτίηση της αύξησης του χρέους και η έναρξη της εξόφλησής του.

Μερικές από τις προτάσεις και τα μέτρα εξυγίανσης είναι τα εξής:

α. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ:

Η αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και η δημιουργία ανταγωνιστικών επιχειρήσεων απαιτεί και τη συνεργασία κεφαλαίου-εργασίας. Για την αύξηση κινήτρων παραγωγικότητας των υπαλλήλων και εργατών, χρειάζεται και ανάλογη συμπεριφορά των αρμόδιων στις επιχειρήσεις, είτε ιδιωτικές είτε δημόσιες είναι αυτές, κατά τέτοιο τρόπο που να διευκολύνεται η καλύτερη επικοινωνία στο χώρο εργασίας, αλλά και η επαφή με τον καταναλωτή. Όταν είναι απαραίτητη η μείωση του κόστους παραγωγής και διανομή των προϊόντων ή υπηρεσιών θα πρέπει οι διευθυντές να μειώσουν πρώτα τις δικές τους αποδοχές και μετά να ζητήσουν μειώσεις από τους εργαζομένους. Αυτό το σύστημα κατανόησης και προσαρμογής των διευθυνόντων στις ανάγκες των επιχειρήσεων και στις απαιτήσεις της αγοράς, είναι σύστημα που έχει εφαρμοστεί με επιτυχία στην Ιαπωνία και άρχισε να διαδίδεται και στην Αμερική.

Αυτό που παρατηρείται στην Ελλάδα, δημιουργεί κλίμα αντίθετο προς τη βελτίωση των κινήτρων παραγωγικότητας και συγχρονισμού των επιχειρήσεων αλλά και ολόκληρης της οικονομίας. Οι εργαζόμενοι αλλά και ο λαός γενικά, βλέπουν την πληθώρα των υπουργών, των γραμματέων, των διευθυντών επιχειρήσεων, συμβούλων, να απολαμβάνουν παροχές, υψηλούς μισθούς, να γίνονται κάτοχοι υπερ-πολυτελών αυτοκινήτων, να σπαταλούν σε ταξίδια ή να σκορπούν το δημόσιο χρήμα, με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα ελλείμματα και να διογκώνονται τα χρέη της χώρας.

Λογική συνέπεια αυτών είναι η αντίδραση των εργαζομένων που εκδηλώνεται στην πτώση της έφεσης για εργασία και στη μείωση της παραγωγής και της παραγωγικότητας. Αντί να ενδιαφερθούν για την βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρουν στην επιχείρηση, που απασχολούνται, και γενικά στην οικονομία της χώρας, οι εργαζόμενοι προσπαθούν να καλυτερεύσουν τη θέση του, διά μέσου κομματικών ή άλλων τρόπων και κριτηρίων που ενεργούν αντιοικονομικά στην παραγωγή, και στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών

προϊόντων. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της συνολικής παραγωγικότητας συντελεστών (κεφαλαίων και εργασίας), μειώθηκε σταδιακά. Δηλαδή ο ίδιος αριθμός εργαζομένων και οι ίδιες μονάδες κεφαλαίου παράγουν λιγότερα προϊόντα και υπηρεσίες.

Η Ελλάδα βρίσκεται στην 22η θέση ως προς την ανταγωνιστικότητα και την αύξηση της παραγωγικότητας. Και πάλι, η κύρια αιτία γι' αυτή τη δυσάρεστη κατάσταση, είναι η μείωση των παραγωγικών επενδύσεων.

Η ανασυγκρότηση της ελληνικής οικονομίας έχασε αρκετό χρόνο με τις αμφιταλαντεύσεις και τις ανεφάρμοστες εξαγγελίες και υποσχέσεις με αποτέλεσμα να καθυστερήσει σημαντικά η ανάπτυξη της χώρας. Επίσης οι αδέξιοι χειρισμοί και οι μεμψιμοιρίες μερικών υπευθύνων που δήθεν στρέφονται εναντίον των ξένων επενδύσεων επειδή εισάγουν νέες τεχνολογίες, ώστε η εξάρτηση να γίνεται πιο άμεση, έχουν επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην πρόοδο. Και τούτο, παρά το ότι η Ελλάδα έχει ήδη εισέλθει στην ΕΟΚ από τον Ιανουάριο του 1981. Αντί να γίνουν προσπάθειες ώστε η χώρα να προσαρμοστεί το ταχύτερο δυνατό στις νέες συνθήκες της ΕΟΚ, ακούμε μόνον εξορκισμούς εναντίον των ξένων εταιρειών -περιλαμβανομένων και αυτών της ΕΟΚ- ή των ξένων επενδυτών.

Θα χρειαστούν μεγάλες προσπάθειες και αρκετός χρόνος για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και την ταχύτερη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Στις προσπάθειες αυτές, θα πρέπει να περιληφθούν και μέτρα εκσυγχρονισμού του φορολογικού συστήματος, μείωση των φορολογικών συντελεστών και ενδεχομένως ακόμη και των ποσοστών αποσβέσεων. Έτσι, θα μπορέσει να επέλθει βελτίωση του επενδυτικού κλίματος και στη συνέχεια αύξηση της παραγωγής και μείωση της ανεργίας.

Για να γίνουν επενδύσεις στην Ελλάδα θα πρέπει να υπάρχουν:

- Αύξηση της τοπικής αγοράς,
- Ανταγωνιστικότητα,
- Υψηλοί ρυθμοί πωλήσεων,
- Χαμηλό εργατικό κόστος,
- Μεγάλα περιθώρια κέρδους,
- Επενδυτικά κίνητρα.

Επομένως, γίνεται αντιληπτό, ότι κίνητρα για τα οποία συνήθως γίνεται λόγος στην Ελλάδα ότι θα προσελκύσουν τους ξένους επενδυτές, κατέχουν τις χαμηλότερες θέσεις στην

προτεραιότητα των ξένων επενδυτών. Όπως αναφέρουν τα στελέχη των Ιαπωνικών επιχειρήσεων που είναι και οι μεγαλύτεροι επενδυτές που βρίσκονται στη χώρα μας, οι κυριότεροι παράγοντες που μέχρι σήμερα περιόρισαν την ιαπωνική παρουσία σ'αυτές μόνο τις εταιρείες, στον βιομηχανικό τομέα, είναι:

- η έλλειψη σταθερής οικονομικής πολιτικής,
- ο υψηλός πληθωρισμός που δεν επιτρέπει την παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων προς εξαγωγές,
- η απουσία ομαλών εργασιακών σχέσεων,

σε επίπεδα τέτοια ώστε να μην διακόπτεται η συνεχής ροή στην παραγωγή.

"Εξασφαλίστε αυτά και οι επενδύσεις -Ιαπωνικές ή άλλες- θα αρχίσουν να εισρέουν στη χώρα σας", τονίζει στέλεχος ιαπωνικής εταιρείας.

Και ως προς το τί πρέπει να γίνει προς τον τομέα αυτό, "πρέπει να γίνει συνείδηση ότι πέρασε πια η εποχή των συζητήσεων για την Ελλάδα. Καιρός πια για έργα. Όλες οι χώρες έχουν προβλήματα, όχι μόνον η Ελλάδα. Αν όμως δεν κάνουμε τίποτε άλλο παρά μονάχα να σκεφτόμαστε τα προβλήματά μας, η κατάσταση δεν αλλάζει, απλώς χειροτερεύει".

β. ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΓΙΑ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Ο θεσμός της συμμετοχής των εργαζομένων στα έσοδα των επιχειρήσεων που εφαρμόζεται με επιτυχία σε άλλες χώρες, ιδιαίτερα στην Ιαπωνία, θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στην Ελλάδα. Συνέπεια του θεσμού αυτού θα είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και η μείωση των ελλειμμάτων και των χρεών.

Κατ'αρχήν, οι προβληματικές εταιρείες, δημόσιες ή ιδιωτικές, θα μπορούσαν κάλλιστα να υπαχθούν στο θεσμό αυτό. Η τάση για τη συμμετοχή των εργατοϋπαλλήλων στις αποφάσεις και στα έσοδα των οικονομικών μονάδων όπου εργάζονται, αυξάνει σε παγκόσμια κλίμακα και κατά κύριο λόγο στις ΗΠΑ και στην ΕΟΚ. Υπάρχουν περισσότερες από 7.000 αμερικανικές εταιρείες στις ΗΠΑ, με πάνω από 8 εκατ. εργαζομένους, που ανήκουν σε Εργατοϋπαλληλικά Συμμετοχικά Οικονομικά Προγράμματα.

Προβληματικές δημόσιες επιχειρήσεις θα μπορούσαν να ακολουθήσουν ένα τέτοιο σύστημα και στην Ελλάδα, έτσι ώστε να επιτευχθεί περισσότερη παραγωγή και να βελτιωθεί η παραγωγικότητα στις υπηρεσίες που προσφέρουν. Το ίδιο θα ήταν σκόπιμο και για άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις που οδηγούνται σε πτώχευση. Έτσι, οι εργαζόμενοι σε τέτοιες

προβληματικές ή νεοδημιουργούμενες, ή ακόμη και σε υπάρχουσες μη προβληματικές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να λαμβάνουν μέρος του μισθού τους και των αυξήσεων σε μετοχές ιδιοκτησίας. Τις μετοχές αυτές θα μπορούν οι εργαζόμενοι να μεταπωλούν μόνον όταν περάσουν ορισμένα χρόνια. Με τον τρόπο αυτό, θα μειώνονται οι απεργίες, και θα αυξάνεται η παραγωγικότητα, χωρίς να επιβαρύνονται οι φορολογούμενοι για την κάλυψη των μεγάλων ελλειμμάτων τέτοιων επιχειρήσεων.

Ωστόσο, οι εργαζόμενοι - ιδιοκτήτες θα έχουν την ευθύνη να μετέχουν σε μειωμένα ποσοστά εσόδων αν η επιχείρηση δεν είναι υγιής, όπως συμβαίνει και στην Ιαπωνία, όπου οι εργαζόμενοι λαμβάνουν ένα τέταρτο ή το ήμισυ των μέσων αποδοχών και τα υπόλοιπα τα λαμβάνουν ανά τρίμηνο με τα έσοδα της επιχείρησης.

Με την εξάπλωση, και εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος "βιομηχανικής δημοκρατίας" όχι μόνο σε οικονομίες αγοράς αλλά και σε προγραμματισμένες οικονομίες αυξάνεται η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών, ενώ μειώνονται οι οικονομικο-κοινωνικές ανισότητες. Ο σταδιακός μερισμός ιδιοκτησίας στους εργατούπαλλήλους οδηγεί σε μια μορφή "εργατούπαλληλικού καπιταλισμού". Το σύστημα αυτό, προσαρμοσμένο στην ελληνική πραγματικότητα, μπορεί να βγάλει τη χώρα από το δίλημμα του πληθωρισμού και της ανεργίας, αλλά και να προσφέρει αρωγή στην εξόφληση των εσωτερικών -και κυρίως των εξωτερικών χρεών της χώρας.

Από οικονομικής πλευράς, μια μορφή συμμετοχής των εργαζομένων στη λήψη αποφάσεων των επιχειρήσεων και ο καθορισμός αποδοχών κατά ορισμένο ποσοστό των επιχειρηματικών εσόδων, μέρος των οποίων θα είναι σε μετοχές, συνδυάζει το ατομικό με το κοινωνικό συμφέρον και προσαρμόζει τις αποδοχές των εργαζομένων στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων όπου εργάζονται. Έτσι, κοντά στα κίνητρα παραγωγικότητας εργασίας και της αποφυγής απεργιών και σχετικών αναστολών, αυξάνονται οι προοπτικές για μια πιο δίκαιη κατανομή εισοδημάτων και πλούτου σε μακροχρόνια βάση.

Άλλη μορφή αύξησης των κινήτρων παραγωγικότητας, είναι και η συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη των επιχειρήσεων η οποία εφαρμόζεται σε μεγάλη κλίμακα στην ΕΟΚ και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ όπου υπάγονται 309.000 μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις. Η εφαρμογή εργατούπαλληλικών συμμετοχικών προγραμμάτων στην κάθε μορφή προβληματικής επιχείρησης, τόσο σ' αυτές που ελέγχει ο ΟΑΕ, όσο και σε εκείνες που έχουν περιέλθει στους ελέγχους του Δημοσίου από Τράπεζες, θα βοηθούσε στη διατήρησή τους με πιθανή αύξηση

της παραγωγικότητας τους και την αποφυγή εκτεταμένης ανεργίας. Μια τέτοια διαδοχική μεταφορά ιδιοκτησίας στους εργαζομένους στις ετοιμοθάνατες αυτές επιχειρήσεις θα είναι μια νέα μορφή ιδιωτικοποίησης που θα μπορούσε να συνδυάσει τα πλεονάσματα του καπιταλισμού και του σοσιαλισμού.

γ. ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΟΧΟΠΟΙΗΣΗ:

Η αποκρατικοποίηση προβληματικών επιχειρήσεων θα μπορούσε να λάβει τη μορφή μετοχοποίησης και στη συνέχεια εκποίησης των τίτλων στους εργαζόμενους των επιχειρήσεων και σε άλλους επενδυτές. Η τιμή εξαγοράς αυτών των τίτλων ιδιοκτησίας θα πρέπει να είναι ελκυστική ώστε να προκύπτει αποδοτικότητα του κεφαλαίου που διαθέτουν οι νέοι ιδιοκτήτες. Άλλωστε, η πραγματική αξία των περιουσιακών αυτών στοιχείων είναι χαμηλότερη από την ονομαστική που αναφέρεται στα βιβλία των επιχειρήσεων αυτών. Οι προβληματικές αυτές επιχειρήσεις είναι προτιμότερο να εκποιηθούν προτού φθάσουν στο στάδιο της πτωχευτικής εκκαθάρισης.

Έχει αποδειχθεί ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις έχουν χαμηλή ή αρνητική παραγωγικότητα και συνδέεται με κακοδιαχείριση και σπατάλη εθνικών πόρων, ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Αυτό κυρίως οφείλεται στο ότι χρησιμοποιούν πολιτικά και όχι αξιοκρατικά κριτήρια στους διορισμούς διευθυντών και άλλων διαχειριστών. Επίσης, για να μειωθεί η ανεργία, διορίζεται προσωπικό πολύ περισσότερο από το απαραίτητο στις επιχειρήσεις αυτές. Έτσι, τόσο η μέση παραγωγικότητα, δηλαδή ο λόγος παραγωγής - εργασίας, όσο και η οριακή παραγωγικότητα, δηλαδή ο λόγος αύξησης της παραγωγής - αύξησης εργασίας, συνεχώς μειώνεται, αφού η εργασία αυξάνεται χωρίς να αυξάνεται ισόποσα και η παραγωγή.

Αν τώρα, οι επιχειρήσεις αυτές έχουν μονοπωλιακό χαρακτήρα, όπως η ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ, ΟΣΕ, τότε η αύξηση του κόστους, οδηγεί σε αύξηση τις τιμές του προϊόντος ή της υπηρεσίας που προσφέρουν. Ακόμη και αν οι διευθυντές και διαχειριστές αυτών και άλλων δημόσιων επιχειρήσεων είναι αποτελεσματικοί κάτω πρώτα από πιέσεις αρμόδιων προσώπων οδηγούνται σε πρόσθετες μη αναγκαίες προσλήψεις και μη ορθολογικές τιμολογιακές πολιτικές.

Θα ήταν λοιπόν καλό κάποτε το ελληνικό δημόσιο να σταματήσει αυτή τη στρατηγική που δεν έχει άλλο αποτέλεσμα παρά τη δημιουργία προβληματικών επιχειρήσεων και η μόνη λύση εξαγοράς τους είναι η εκποίηση τους.

δ. ΑΥΞΗΣΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ - ΜΕΙΩΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ:

Είναι πια φανερό ότι οι εισαγωγές εμπορευμάτων ήταν πάντοτε, και ακόμα συνεχίζουν να είναι, μεγαλύτερες των εξαγωγών.

Η διαφορά τούτη καλυπτεται από τους άδηλους πόρους, δηλαδή από έσοδα τουρισμού, ναυτιλίας, και μεταναστευτικών εμβασμάτων. Κατά συνέπεια, η οικονομική πολιτική πρέπει κατά το δυνατό, να στραφεί στην παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων που θα μπορέσουν να υποκαταστήσουν εισαγόμενα αγαθά, αφού δεν προβλέπονται σημαντικά άλματα στις εξαγωγές. Μετά δε την ελευθεροποίηση της αγοράς από την ΕΟΚ, το πρόβλημα αυτό γίνεται πιο επιτακτικό.

Θα πρέπει, όσο το δυνατόν περισσότερο, η χώρα μας να κάνει πιο ανταγωνιστικά τα προϊόντα της, αλλά και συγχρόνως να παράγει προϊόντα που ικανοποιούν τις προτιμήσεις των πολιτών της, ώστε να μειώσει τις εισαγωγές της σε ξένα προϊόντα. Για να κάνουμε όμως πιο ανταγωνιστικά τα προϊόντα μας, θα πρέπει να δωθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα και στη συσκευασία των προϊόντων. Και αυτό προϋποθέτει κατάλληλο τεχνολογικό εξοπλισμό.

Οι περισσότερες βιομηχανίες στη χώρα μας δεν έχουν τον κατάλληλο τεχνολογικό εξοπλισμό, με συνέπεια να μην παράγονται άριστης ποιότητας προϊόντα ή έτσι οι εξαγωγές αυτών να είναι μικρές.

Για να μπορέσουμε λοιπόν να αυξήσουμε τις εξαγωγές μας θα πρέπει να επενδύσουμε στον τεχνολογικό εξοπλισμό, ώστε να παράγουμε ανταγωνίσιμα προϊόντα, αλλά και από την άλλη πλευρά να μην χρειάζεται να εισάγουμε προϊόντα από το εξωτερικό, εφ' όσον η ποιότητα αυτών είναι το ίδιο καλή με εκείνη των ξένων χωρών. Τέλος, θα πρέπει να προσπαθήσουμε κι εμείς οι ίδιοι να προτιμάμε τα ελληνικά προϊόντα από τα ξένα για να τονίσουμε την ελληνική οικονομία μας.

ε. ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ:

Όπως είπαμε και στην αρχή η χώρα μας κάνει αρκετές δημόσιες δαπάνες οι οποίες δεν είναι αναγκαίες.

Οι δαπάνες του κράτους για δεξιώσεις και φιλοξενίες, για έξοδα τηλεοπτικών προγραμμάτων, για ταξίδια, για πληρωμές μη απαραίτητων πολιτιστικών εκδηλώσεων κ.λπ., αυξάνονται συνεχώς μέρα με τη μέρα. Επειδή τα έσοδα από τις φορολογίες δεν είναι επαρκή να καλύψουν τα έξοδα του Κράτους, παρουσιάζονται στον προϋπολογισμό κολοσσιαία

ελλείμματα.

Από την άλλη πλευρά, οι διορισμοί υπεράριθμων υπαλλήλων στον δημόσιο τομέα χωρίς να υπάρχουν ειδικές ανάγκες όχι μόνο αυξάνουν το κόστος, αλλά και μειώνουν την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα.

Επομένως, χρειάζεται δραστική μείωση στις δημόσιες δαπάνες τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Έτσι, προσλήψεις προσωπικού που πλεονάζει, άσκοπες δαπάνες για εκπολιτιστικές επιδείξεις, περιττές ενοικιάσεις κτιρίων, δημιουργία μορφωτικών κέντρων που υπολειπούνται και άλλα έξοδα για προβολές και διαφημίσεις στο εξωτερικό που κοστίζουν περισσότερο απ'ό,τι ωφελούν σε συνάλλαγμα, θα πρέπει να περιοριστούν ή να σταματήσουν σε αρκετές περιπτώσεις. Είναι βέβαιο ότι ένας μεγάλος αριθμός υπαλλήλων στο δημόσιο τομέα θα μπορούσε να απορροφηθεί από άλλες πιο παραγωγικές εργασίες, τη δημιουργία των οποίων θα μπορούσε αρχικά να χρηματοδοτήσει μερικά ή ολικά το δημόσιο. Πολλά χρηματικά ποσά που δίδονται σε όλους σχεδόν τους δήμους και τις κοινότητες για αποκεντρωτικούς σκοπούς, ή σπαταλώνται για μη παραγωγικά μικροέργα, θα μπορούσαν να διατεθούν για μακροχρόνια αποκεντρωτικά έργα.

στ. ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ:

Όπως γνωρίζουμε, ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των ελληνικών καταθέσεων προέρχεται από τις καταθέσεις των Ελλήνων μεταναστών. Επειδή όμως υπάρχει σοβαρός κίνδυνος απομάκρυνσης αυτών λόγω της άσχημης οικονομίας μας, θα πρέπει να δημιουργήσουμε κατάλληλα κίνητρα για την προσέλκυση αποταμιεύσεων των Ελλήνων μεταναστών.

Θα πρέπει λοιπόν να νομιμοποιηθεί η κατοχή και ανάληψη συναλλάγματος απ'όλους τους Έλληνες είτε ζουν στο εξωτερικό είτε στο εσωτερικό, χωρίς να υπάρχουν περιορισμοί. Έτσι, μακροχρόνια θα αυξηθούν τα συναλλαγματικά διαθέσιμα ή θα βελτιωθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών. Επί πλέον θα αρχίσει η προσέλκυση εισαγωγής συναλλάγματος που έχει εξαχθεί από Έλληνες, σε τράπεζες στο εξωτερικό. Τα δε επιτόκια, για τις καταθέσεις προθεσμίας σε συνάλλαγμα, να είναι λίγο υψηλότερα απ'αυτά που ισχύουν στις διεθνείς αγορές. Για παράδειγμα, ο τόκος για εξάμηνες καταθέσεις σε δολάρια στην Ελλάδα, είναι γύρω στα 7.5% ενώ στη Νέα Υόρκη είναι 8.5% για αφορολόγητες ομολογίες της πολιτείας.

ζ. ΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΧΡΕΟΥΣ:

Στα επόμενα χρόνια το πρόβλημα του εξωτερικού χρέους θα γίνει οξύτερο, καθώς λήγει η περίοδος χάριτος για αρκετό μέρος των δανειακών υποχρεώσεων της Ελλάδας. Έτσι, αν συνεχιστούν τα ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών, τα περιθώρια για προσφυγή σε άλλο δανεισμό θα είναι περιορισμένα, με κίνδυνο να διακυβεύονται τα συμφέροντα της χώρας. Θα πρέπει λοιπόν να ζητήσουμε, με κατάλληλες διαπραγματεύσεις από τις ΗΠΑ, σε συσχέτιση με τις αμερικανικές βάσεις για αναστολή πληρωμής του κεφαλαίου των εξωτερικών δανείων για πέντε χρόνια και παράταση της εξόφλησής τους για δεκαπέντε ακόμη χρόνια. Παρόμοιοι διακανονισμοί αναμένονται και με άλλες χώρες και τράπεζες που έχουν δώσει δάνεια στην Ελλάδα και είναι πιθανόν να αντιδράσουν στην χορήγηση νέων δανείων. Παρόμοιες διαπραγματεύσεις γίνονται και από άλλες χώρες, ιδιαίτερα το Μεξικό και τη Βραζιλία. Αν δεν σταματήσει ο φαύλος κύκλος των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα και του ισοζυγίου πληρωμών, το εξωτερικό χρέος της χώρας θα διευρύνεται, τα τοκοχρεωλύσια θα αυξάνουν και η οικονομική ανάκαμψη θα καθυστερεί.

η. ΑΝΑΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ:

Η εναρμόνιση της αμέσου και εμμέσου φορολογίας της Ελλάδας με τα κρατούντα στην ΕΟΚ είναι ένα από τα κύρια προβλήματα της οικονομικής πολιτικής της χώρας.

Με την εφαρμογή του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) από 1ης Ιανουαρίου 1987, και την ανάγκη απλοποίησης του φόρου εισοδήματος, η έρευνα των φορολογικών διαφορών ανάμεσα στην Ελλάδα και τις άλλες χώρες της ΕΟΚ αποκτά ιδιαίτερη σπουδαιότητα. Για να γίνει το φορολογικό σύστημα πιο κατανοητό και πιο δίκαιο, χρειάζονται φορολογικές καινοτομίες, τόσο από πλευράς επιπέδου, όσο και από πλευράς δομής της φορολογίας. Αυτό που θα βοηθήσει στη μείωση των εσωτερικών και εξωτερικών ελλειμμάτων.

Είναι λοιπόν αναγκαίο να γίνονται οι κατάλληλοι φορολογικοί έλεγχοι στα εισοδήματα των φορολογουμένων, η παρακίνηση για πραγματικές δηλώσεις, η μείωση της φοροδιαφυγής και η συνεργασία με ξένους για να ενημερωθούν σχετικά με τα συστήματα φορολογίας που ακολουθούν και τους δικούς τους τρόπους για αποφυγή της φοροδιαφυγής. Είναι επίσης αναγκαίο όλες οι εφορές να είναι μηχανογραφημένες για την καλύτερη σύνοψη στοιχείων καθώς και οι φορολογικές απλοποιήσεις και η μείωση των φορολογικών συντελεστών θα μειώσουν την παραοικονομία που υπολογίζεται σε 50% του εθνικού εισοδήματος, θα

ελαττώσουν την φοροδιαφυγή και θα ενθαρρύνουν την επενδυτική δραστηριότητα.

Θ. ΜΕΙΩΣΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΩΝ - ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ:

Θα πρέπει το Κράτος να μειώσει αισθητά τις επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις που δίνει σε έργα που δεν χρήζουν ιδιαίτερης ανάγκης και σπουδαιότητας. Για παράδειγμα, για κοινωνικές εκδηλώσεις στο εξωτερικό, για ταξίδια μη σημαντικά, για άσκοπα φεστιβαλ του Υπουργείου Πολιτισμού, για άσκοπες εκδηλώσεις σε ξενοδοχεία πολυτελείας και άλλα πολλά. Θα πρέπει να γίνεται σοβαρός έλεγχος για τα αναγκαία έργα που πρέπει να γίνουν κι αν κριθούν ότι είναι σπουδαία και σημαντικά για την ανάπτυξη του τόπου να δοθούν χρήματα για την υλοποίησή τους. Όπως νοσοκομεία, σχολεία, δρόμους, αθλητικά κέντρα κ.λπ. Είναι προτιμότερο τα χρήματα των δανείων που μας δίνει η ΕΟΚ αλλά και διάφορες τράπεζες του εξωτερικού να τα χρησιμοποιούμε για κοινωφελείς σκοπούς και μόνον.

Ι. ΜΕΙΩΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ:

Παρ'όλο που οι διορισμοί πλεοναζόντων εργατούπαλλήλων είχαν σαν αποτέλεσμα την μη αύξηση της ανεργίας, η απόδοση του κρατικού μηχανισμού έπεσε και η γραφειοκρατία αυξήθηκε, επειδή περισσότεροι υπάλληλοι απασχολούνται στις ίδιες δραστηριότητες. Δηλαδή, ο νόμος του Παρκινσον, της επέκτασης του χρόνου διεκπεραίωσης μιας υπηρεσίας για να καλυφθεί η απασχόληση περισσότερων, πλεοναζόντων υπαλλήλων, φαίνεται να έχει απόλυτη εφαρμογή στην ελληνική πραγματικότητα. Με αυτή την αντιπαραγωγική οικονομικοκοινωνική πολιτική, καταπονήθηκε η γόνιμη ιδιωτική επενδυτική δραστηριότητα και η ανάπτυξη της χώρας έμεινε στάσιμη.

Θα πρέπει λοιπόν να μειωθούν οι διορισμοί πλεοναζόντων εργατούπαλλήλων γιατί αυτό έχει σαν συνέπεια η αύξηση της γραφειοκρατίας εφόσον για μια εργασία δουλεύουν περισσότεροι από τους απαραίτητους αλλά και μείωση της αποδοτικότητας γιατί εφησυχάζουν στη σκέψη ότι την εργασία που δεν κάνουν θα την κάνει ο επόμενος, στον ίδιο κλάδο εργασίας. Αυτή η χαλάρωση απόδοσης και η ποιοτική μείωση στο δημόσιο τομέα, πρέπει να εκλίψει, προκειμένου να αυξηθεί η αποδοτικότητα και η παραγωγικότητα του δημόσιου τομέα, να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών και τέλος, να οδηγηθεί η ελληνική οικονομία στην ταχύτερη ανάπτυξή της.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Για τη χώρα μας, όπως είδαμε, το εξωτερικό χρέος δεν είναι καινούριο φαινόμενο. Άρχισε με τα γνωστά "δάνεια της ανεξαρτησίας", που προκάλεσαν την εξάρτηση και τον "εσωτερικό αγώνα", την πιο άγρια εμφυλιοπολεμική σύγκρουση (1822-1828) που σημάδεψε αποφασιστικά και επέβαλε μια συγκεκριμένη πορεία στο νεοελληνικό κράτος. Η οικονομική εντροπία, ο εξωτερικός δανεισμός, η περιορισμένη εθνική ανεξαρτησία και η οικονομική καθυστέρηση χαρακτηρίζουν από τότε την πορεία της χώρας μας.

Τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, δείχνουν πως τα τελευταία δέκα χρόνια, παρατηρείται μια επικίνδυνη έξαρση, μια υπέρμετρη διόγκωση του εξωτερικού χρέους της χώρας που δεν επιβραδύνει ή ανατρέπει μόνο κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια, αλλά παραπέρα υποθηκεύει το οικονομικό μέλλον", και με αυτό απειλεί την ίδια την εθνική ανεξαρτησία της χώρας.

Το θέμα λοιπόν γίνεται σοβαρό, αποκτά εθνικές διαστάσεις, αρχίζει να αποσταθεροποιεί την οικονομία της χώρας, αντιμετωπίζεται με έκτακτα κυβερνητικά προγράμματα σταθεροποίησης και προκαλεί ανησυχία σε όλες τις τάξεις της ελληνικής οικονομίας.

Θίγοντας το θέμα του εξωτερικού χρέους, αναφέραμε ότι δεν είναι το χρέος καθ'αυτό υψηλό, σε σχέση με τις άλλες χώρες. Εκείνο που είναι υπερβολικό, είναι η επιβάρυνσή του, η εξυπηρέτησή του, η οποία προέρχεται από την σύντομη απόσβεση και κυρίως απ'το ότι πέρασε ένα χρονικό διάστημα που συσσωρεύονται πλέον οι αποσβέσεις κι έτσι φθάνουμε σ'ένα υπερβολικό ποσοστό, το οποίο το μεν σύνολο -εν σχέσει προς το σύνολο των εισπράξεων από εισαγωγές και υπηρεσίες- φθάνει ίσως το 22-23, αλλά ειδικότερα μόνο στις εξαγωγές την τελευταία 5ετία απορρόφησε το 46% των εξαγωγών. Αυτό σημαίνει ότι κάθε δολλάριο που εισπράττουμε από το εξωτερικό, το μισό δολλάριο ή τα 46 σεντς, φεύγουν για να πληρωθεί το εξωτερικό χρέος, που είναι υπερβολικό -κι αυτό πρέπει να το έχουμε υπ'όψιν- και γ'αυτό πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος ρύθμισης του προβλήματος αυτού, γιατί με τα χρόνια που θα περάσουν θα είναι ακόμη δυσμενέστερη η εξέλιξη, διότι συσσωρεύονται οι αποσβέσεις κι αυτό όπως είπαμε αφορά όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι σε όλους μας γνωστό πως το εξωτερικό χρέος δεν είναι ένα αποκλειστικά "ελληνικό φαινόμενο".

Το πρόβλημα βρίσκεται στο γεγονός πως οι δανειζόμενες χώρες δανείζονται όχι πάγια για να επενδύσουν αλλά για να εξυπηρετήσουν τους τόκους των παλαιών χρεών.

Αλλά και οι οικονομικές δομές και δραστηριότητες των χρεωμένων χωρών αναγκάζονται να προσαρμοσθούν στην εξυπηρέτηση του χρέους, με αποτέλεσμα την εξάρτηση, την καθυστέρηση και την στρεβλή ανάπτυξη.

Ο φαύλος κύκλος του χρέους, περνάει από τρεις βασικούς σταθμούς: το χρέος, την εξάρτηση και την καθυστέρηση ή υποανάπτυξη. Πού, πώς και πότε μπορεί να σπάσει αυτός ο φαύλος κύκλος, φαίνεται να μην είναι μόνο οικονομικό ζήτημα όπως επίσης φαίνεται να μην προσφέρεται μια αλλά περισσότερες εναλλακτικές λύσεις.

Το γεγονός μάλιστα πως τα τελευταία χρόνια οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής από το μεγαλύτερο δανειστή μεταβλήθηκαν στον μεγαλύτερο χρεώστη στον κόσμο, κάνει πολλούς να διερωτώνται αν πράγματι υπάρχει λύση ή μήπως πρόκειται για μια συνολική κρίση κατάρρευσης του συγκεκριμένου μοντέλου της παγκόσμιας οικονομίας.

Όμως εμείς αναζητούμε και θέλουμε προτάσεις και συγκεκριμένες απόψεις πάνω στις οποίες θα βρούμε τη λύση των προβλημάτων.

Πάντως, ο τόπος έχει ανάγκη από παραγωγικότητα, έχει ανάγκη από δουλειά, από φιλολαϊκή πολιτική αλλά όχι άκρατο λαϊκισμό. Επί τέλους, πρέπει να κάνουμε πέρα την αντίληψη "δώστε κι άλλα ελλείμματα στο λαό". Δεν είναι δυνατό να καταναλώνουμε περισσότερα απ'όσα παράγουμε. Δεν είναι δυνατό να ζούμε με χρέη, χρειαζόμαστε ανάπτυξη.

Ας στραφούμε λοιπόν σοβαρά στη μελέτη του προβλήματος αυτού: "Το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας". Ας σκύψουν σ'αυτό τα φωτισμένα μυαλά του τόπου, ας ριχθούν στην ανάλυση του οι διάφοροι φορείς. Ας επεξεργασθούμε ένα πρόγραμμα ενδολεχούς διερεύνησης του και εξεύρεσης τρόπων αντιμετώπισής του, με στόχο βέβαια την εξασφάλιση όχι στο πολύ απώτερο μέλλον, μιας αυτοδύναμης ανάπτυξης της χώρας, μέσα σε μια διαφορετική απ'ό,τι μέχρι τώρα, ένταξη της σε ένα άλλο σύστημα διεθνούς καταμερισμού εργασίας.

Δεν είναι δυνατόν! Το φημισμένο... "δαιμόνιο της φυλής μας" και στην περίπτωση αυτή θα βγάλει κάτι το πολύ καλό!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- * Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Δ. ΜΠΕΝΑΣ
- * ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΝΙΚΟΛΑΣΟ Β. ΠΑΝΝΑΡΗΣ
- * ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ
{ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΔΙΗΜΕΡΟΥ}
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
- * ΟΙ ΝΕΟΙ ΘΕΣΜΟΙ (ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ)
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΤΣΙΜΛΟΥΚΗ
- * ΑΡΧΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΤΣΙΜΛΟΥΚΗ
- * ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ
ΑΝΔΡΕΑ Θ. ΚΟΥΡΚΟΥΛΟΥ
- * ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1990-1991-1992
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
- * ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΡΗΓΑΣ (ΔΕΛΤΙΟ ΕΒΕΠ - ΤΕΥΧΟΣ 406)
- * Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΡΗΓΑΣ (ΔΕΛΤΙΟ ΕΒΕΠ - ΤΕΥΧΟΣ 418)
- * ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ
ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ
- * ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑΣ
- * ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "ΑΓΟΡΑ" (ΤΕΥΧΗ 1989-1990-1991-1992)
- * ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ" (ΤΕΥΧΗ 1990-1991-1992)
- * ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ Ο.Α.Ε.
- * ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ "ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ" ΕΤΟΣ 1991
- * ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ "ΚΕΡΔΟΣ" ΕΤΗ 1991-1992
- * ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ "ΕΞΠΡΕΣ" ΕΤΗ 1991-1992
- * ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΕΤΟΥΣ 1992

- * ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ "ΤΑ ΝΕΑ" ΕΚΔΟΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ ΜΕ ΤΙΤΛΟ
"Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΑΣ" - ΙΟΥΝΙΟΣ 1991
 - * ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ 28 (ΚΕΠΕ) 1988
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΑΤΣΟΥ
 - * ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΕΛΙΒΑΝΗ - ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ
 - * ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΤΕΥΧΗ 1990-1991)
 - * ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ Α. (συνέχεια) ΤΕΥΧΗ ΜΑΡΤΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 1991
-

